

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GİRİŞİMCİLİK ANABİLİM DALI

AB ÇERÇEVE PROGRAMLARININ BÖLGESEL
EKONOMİYE KATKISI COSME-AVRUPA İŞLETMELER
AĞI, WB-BIN BATI KARADENİZ KONSORSİYUMU ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

UTKU CAN AYDIN

DÜZCE
AĞUSTOS, 2021

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GİRİŞİMCİLİK ANABİLİM DALI

AB ÇERÇEVE PROGRAMLARININ BÖLGESEL
EKONOMİYE KATKISI COSME-AVRUPA İŞLETMELER
AĞI, WB-BIN BATI KARADENİZ KONSORSİYUMU ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

UTKU CAN AYDIN

Danışman: Doç. Dr. Özkan ŞAHİN

DÜZCE
AĞUSTOS, 2021

UTKU CAN AYDIN
Düzce Üniversitesi, LEE,
Yüksek Lisans Tezi
AĞUSTOS, 2021

AB ÇERÇEVE PROGRAMLARININ BÖLGESEL EKONOMİYE KATKISI
COSME AVRUPA İŞLETMELER AĞI WB-BIN BATI KARADENİZ
KONSORSİYUMU ÖRNEĞİ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'ne;

Bu çalışma jürimiz tarafından Girişimcilik Anabilim Dalında oy birliği/oy çokluğu ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....(İmza)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Üye.....(İmza)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Üye.....(İmza)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim görevlilerine ait olduğunu onaylarım.

../08/2021

Lisansüstü Eğitim Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Avrupa Birliği ve bu kapsamda AB Çerçeve programlarının nasıl bir işleyişe sahip olduğu ve bu programlara ülkemizin ne şekilde katılım gösterdiği ortaya konulmaktadır. Bunun yanında COSME-Avrupa İşletmeler Ağı kapsamında bölgesel ekonomiye olan katkı WB-BIN Batı Karadeniz Konsorsiyumu nezdinde incelenmiştir.

Tez yazım sürecinde yardım ve tecrübeleri ile katkı sağlayan, rehberliğiyle bana yol gösteren ve daha iyi bir çalışma sunmamı sağlayan danışmanım DOÇ. DR Özkan ŞAHİN'e;

Gerek veri toplama sırasında gerek ise Odak grup çalışmamı gerçekleştirmede bana yardımlarını esirgemeyen Sinop KOSGEB il müdürlüğünde görev yapan Mustafa BAYRAK ve Gürkan GÜRCAN'a;

Odak grup çalışmam için bana yardımcı olan Çorum Ticaret ve Sanayi Odasında görev yapan Filiz Sezin YILMAZ ve Şule AKKESE'ye;

Avrupa İşletmeler Ağı ile ilgili çalışmalarında ve odak grup çalışması sırasında bana yardımcı olan Harun Rahmet MUT ve odak grup sürecinde moderatör olarak katkı sağlayan Betül İŞBİLİR KULA'ya;

Verilerin incelenmesi ve analiz süreçlerinde yardımlarını esirgemeyen değerli arkadaşım İremnur FİDAN'a;

Veri analizi ve sayfa düzenlemesi gibi konulara yönelik bilgi paylaşımı ve deneyimlerini paylaşarak katkıda bulunan değerli arkadaşım Tuğkan ARICI'ya,

Başta babam Uzm. Dr. Recep AYDIN, annem Ayşe Ülkü AYDIN ve kardeşim Volkan AYDIN olmak üzere bana hep destek olan, motive eden ve yazım sürecinde yardımlarını esirgemeyen tüm dostlarıma da çok teşekkür ederim.

Utku Can AYDIN

ÖZET

AB ÇERÇEVE PROGRAMLARININ BÖLGESEL EKONOMİYE
KATKISI COSME-AVRUPA İŞLETMELER AĞI, WB-BIN BATI
KARADENİZ KONSORSİYUMU ÖRNEĞİ

Utku Can AYDIN

Yüksek Lisans, Girişimcilik Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Özkan ŞAHİN

Ağustos 2021

Günümüz dünyasında günden güne kendini yenileyen, uluslararasılaşma ilkesini benimsemiş ve hinterlandını genişletmeyi amaç edinmiş girişimciler her zaman bir adım önde seyretmektedirler. Avrupa İşletmeler Ağı bu bağlamda küçük işletmelerin büyük çapta ses getirmesine olanak tanıyan, erişimi kolay ve aynı zamanda etkisi yüksek bir platform olarak ön plana çıkmaktadır. Günümüzdeki döviz dalgalanmalarını da göz önüne aldığımızda uluslararası ticaret ve KOBİ'lerin uluslararası ticaret hamlelerine yönelimi, ticaret hacmini geliştirme ve büyük ölçekli bir işletme olma yolunda önemli bir yere sahiptir.

Çalışmanın birinci bölümünde giriş ve AB Çerçeve Programlarının bölgesel ekonomiye katkısı WB-BIN Batı Karadeniz Konsorsiyumu Örneği nezdinde incelenmesi temel amaç olarak ortaya konmuş, araştırmanın detayları ile ilgili bilgiler verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise Avrupa İşletmeler Ağı'nın ortaya çıkışı, nasıl bir yöntem ile çalıştığı ve avantajlarından bahsedilmiştir. İkinci bölümde ayrıca Avrupa İşletmeler Ağı'nın KOBİ'lerin gelişimine olan etkisinden bahsedilmiş ve WB-BIN Batı Karadeniz konsorsiyumundaki etkileri açıklanmıştır. Üçüncü bölümde araştırmanın yönteminden bahsedilmiştir. Gerçekleştirilen analizler neticesinde elde edilen bulgular çalışmanın dördüncü bölümünde sunulmuştur. Çalışmanın beşinci ve son bölümünde ise elde edilen bulgulardan hareketle varılan sonuç ve ileriki

alışmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

Bu çalışmanın temel amacı, AB programlarından COSME kapsamında yürütülen Avrupa İşletmeler Ağı projesinin KOBİ'lerin gelişimine olan katkısını ve bu kapsamda programın sunduğu avantajları ortaya koymaktır. Veriler nitel araştırma yöntemlerinden odak grup tekniği ile toplanmıştır. Bunun yanında projeyi yürüten WB-BIN Batı Karadeniz Konsorsiyumu yelerinin performans göstergesi tablosundan yararlanılmıştır. Toplanan verilerin ışığında Avrupa İşletmeler Ağı'nın KOBİ'lere pozitif bir etkide bulunarak onların gelişimini desteklediği ve yalnızca uluslararası ticaret noktasında değil aynı zamanda teknoloji transferi, network oluşturma, alternatif finansman kaynaklarına erişim ve bilgiye erişim gibi birçok alanda büyük katkı sunduğu tespit edilmiştir. Normal şartlarda finansman eksikliği ve buna bağlı olarak nitelikli personel sıkıntısı yaşayan KOBİ'lerin bu sistem ile hitap ettiği alanı genişlettiği ve AB ile ilişkilerde seviye atlayarak günümüz değişken ekonomisine ayak uydurmada bir adım ne çıktıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, COSME, KOBİ, WB-BIN, Avrupa İşletmeler Ağı.

ABSTRACT

CONTRIBUTION OF EU FRAMEWORK PROGRAMS TO THE
REGIONAL ECONOMY COSME-ENTERPRISE EUROPE NETWORK,
THE CASE OF WB-BIN CONSORTIUM

Utku Can AYDIN

Master's Degree, Department of Entrepreneurship

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Özkan ŞAHİN

August 2021

In today's world, entrepreneurs who renew themselves day by day, adopt the principle of internationalization and aim to expand their interland will always be one step ahead. In this context, the Enterprise Europe Network stands out as a simple yet powerful platform that allows small businesses to make a big impact. When we consider the current currency fluctuations, the orientation of international trade and SMEs undoubtedly has a very important place about their development.

In the first part of the study, information about the details of the research such as the purpose and importance of the research is included. In the second part, the method of emergence of Enterprise Europe Network and its method and advantages are mentioned. In this section, the impact of the European Enterprise Network on the development of SMEs is discussed and the effects of WB-BIN on the western black sea consortium are explained. There is, method of the research in the third part. The findings of the research in the fourth part include the results and suggestions in the fifth part.

The main purpose of this study is to reveal how the European Enterprise Network carried out within the scope of COSME, affects the development of SMEs and the advantages of this scope. The data were collected using the interview method, which is one of the qualitative research methods. In the light of these data collection, it has been revealed that the Enterprise Europe Network has a positive effect on SMEs, supporting their development and influencing in all aspects. It is determined that the

SMEs, which are very difficult to import and export with Europe without having a connection under normal conditions, developed their interland with this system and stepped forward in keeping up with today's variable economy by leveling up relations with the EU.

Keywords: European Union, COSME, SME, Enterprise Europe Network

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
ABSTRACT	IV
KISALTMALAR	XII
BÖLÜM 1	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemleri	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Sayıltıları	6
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
BÖLÜM 2	7
2.1. Kavramsal Çerçeve.....	7
2.2. Dünyadaki Ticari Bloklar	7
2.2.1. Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması (NAFTA)	9
2.2.2. Latin Amerika Entegrasyon Topluluğu (LAIA)	11
2.2.3. Güney Amerika Ülkeleri Ortak Pazarı (MERCOSUR)	12
2.2.4. Güney Doğu Asya Ülkeleri Topluluğu (ASEAN)	13
2.2.5. Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği Forumu (APEC).....	14
2.2.6. Şangay Ekonomik İş birliği Örgütü	15
2.2.7. Afrika Birliği.....	16
2.2.8. Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ).....	17
2.2.9. Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO).....	17
2.2.10. Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA).....	18
2.2.11. Avrupa Birliği	19
2.2.12. Brexit.....	22
2.3. Avrupa Komisyonu	22
2.4. 2014-2020 Yılları Arasında Türkiye'nin Katılım Sağladığı AB Programları 23	
2.4.1. Erasmus+ Programı.....	24
2.4.2. Ufuk 2020 Programı.....	27

2.4.3.	İşletmelerin ve KOBİLERİN Rekabet Edebilirliği Programı (COSME)	28
2.4.4.	Fiscalis 2020 Programı.....	30
2.4.5.	Gümrükler 2020 Programı	31
2.4.6.	İstihdam ve Sosyal Yenilik Programı (EaSI)	32
2.4.7.	Avrupa Dayanışma Programı (ESC).....	33
2.5.	KOBİ Yürütme Ajansı (EASME)	33
2.5.1.	Avrupa İşletmeler Ağı.....	35
2.5.2.	Avrupa İşletmeler Ağı'nın Bölgesel Ekonomi ile İlişkisi.....	37
2.5.3.	Avrupa İşletmeler Ağı Türkiye Konsorsiyumları ve Etkileşimleri.....	38
3.	Araştırmanın Yöntemi	42
3.1.	Avrupa İşletmeler Ağı Performans Göstergesi Tablosu.....	43
3.1.1.	Bölgesel Etkinliklere Katılan Gruplar.....	43
3.1.2.	Bireysel Danışmanlık Hizmeti Alan KOBİ/Müşteri Sayısı	44
3.1.3.	Bireysel Ortaklık Desteği alan KOBİ/Müşteri Sayısı	45
3.1.4.	Brokerage Etkinlikler	45
3.1.5.	Brokerage Etkinliklerdeki Görüşmeler	46
3.1.6.	Müşteri Profilleri ile ilgili Alınan İlgi Bildirimleri	46
3.1.7.	Müşterilerin Yaptığı İlgi Bildirimleri.....	47
3.1.8.	Geri Bildirim ile İlgili İşlemler yapan Müşteri Sayısı	47
3.1.9.	Avrupa İşletmeler Ağı bazında Başarılar	48
3.1.10.	Ağ Tarafından Sağlanan Dijital hizmetleri kullanan KOBİ/Müşteri Sayısı	48
3.1.11.	İş birliği Yapılan Yerel Paydaş Sayısı	48
3.1.12.	Ağ İş Ortaklarından Gelen Yanıtlanmış Sorular	49
3.1.13.	Ağ Etkinliklerine Yapılan Aktif Katkılar.....	49
3.2.	Odak Grup Oturumunun Özellikleri.....	50
3.3.	Odak Grup Süreci	50
3.3.1.	Örneklem Seçimi.....	51
3.3.2.	Odak Grup Araştırma Soruları	52
4.	BULGULAR VE YORUMLAR.....	55
4.1.	Odak Grup Çalışması Bulguları	55
4.1.1.	AB Çerçeve Programlarının Ne Gibi Amaçları Bulunmaktadır?	55
4.1.2.	KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği (COSME) Birlik Programı Altında Yürütülen Avrupa İşletmeler Ağı Projesini Nasıl Tanımlarsınız?.....	57
	KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği (COSME) Birlik Programı Altında Yürütülen Avrupa İşletmeler Ağı Projesini Nasıl Tanımlarsınız?.....	59

4.1.3.	Avrupa İşletmeler Ağı Ekosisteminin Etkin Çalışmasını Etkileyen Faktörler Nelerdir?.....	59
	Avrupa İşletmeler Ağı Ekosisteminin Etkin Çalışmasını Etkileyen Faktörler Nelerdir?	61
4.1.4.	KOBİ'ler AİA'dan Nasıl Fayda Sağlamaktadır?	61
	KOBİ'ler AİA'dan Nasıl Fayda Sağlamaktadır?	63
4.1.5.	AB Çerçeve Programları Bölgesel Ekonomiye Katkı Sağlar mı?	63
	AB Çerçeve Programları Bölgesel Ekonomiye Katkı Sağlar mı?	65
4.1.6.	Avrupa İşletmeler Ağı Konsorsiyumları Programın Bölgesel Ekonomiye Katkı Sağlamasında Nasıl Bir Rol Oynamaktadır?	65
	Avrupa İşletmeler Ağı Konsorsiyumları Programın Bölgesel Ekonomiye Katkı Sağlamasında Nasıl Bir Rol Oynamaktadır?	68
4.1.7.	WB-BIN Batı Karadeniz Konsorsiyumunun Kapsadığı Bölgelerde Avrupa İşletmeler Ağı Bölgesel Ekonominin Gelişimi Konusunda Bir Role Sahip Midir?	68
	WB-BIN Batı Karadeniz Konsorsiyumunun Kapsadığı Bölgelerde Avrupa İşletmeler Ağı Bölgesel Ekonominin Gelişimi Konusunda Bir Role Sahip Midir?	71
4.1.8.	Ülkemizin İçinde Bulunduğu Şartlar Göz Önüne Alındığında AB Çerçeve Programlarının Makroekonomiye Katkısı Olduğunu Düşünüyor Musunuz?	71
	Ülkemizin İçinde Bulunduğu Şartlar Göz Önüne Alındığında AB Çerçeve Programlarının Makroekonomiye Katkısı Olduğunu Düşünüyor Musunuz?	74
4.1.9.	Ülkemizdeki Kurum Ve Kuruluşların AB Çerçeve Programlarından Daha Fazla Verim Alabilmesi İçin Ne Gibi Koşullar Gereklemektedir?	74
	Ülkemizdeki Kurum Ve Kuruluşların AB Çerçeve Programlarından Daha Fazla Verim Alabilmesi İçin Ne Gibi Koşullar Gereklemektedir?	77
4.1.10.	Avrupa İşletmeler Ağı Programının Eksikleri Nelerdir Ve Bir Sonraki Çağrılarda Ne Gibi Yenilikler Eklenerek Program Bölgesel Ekonomiye Daha Fazla Katkı Sağlayıp Daha Etkin Bir Hale Getirilebilir?	77
	Avrupa İşletmeler Ağı Programının Eksikleri Nelerdir Ve Bir Sonraki Çağrılarda Ne Gibi Yenilikler Eklenerek Program Bölgesel Ekonomiye Daha Fazla Katkı Sağlayıp Daha Etkin Bir Hale Getirilebilir?	80
4.2.	Performans Göstergesi Tablosuna İlişkin Bulgular.....	80
5.	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	85
5.1.	Öneriler.....	91
5.1.1.	Uluslararası Ticarete Yönelik Öneriler	91
5.1.2.	Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	93

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. İhracatçı Ülkeler (Milyar Dolar Bazında).....	8
Tablo 2. İthalatçı Ülkeler (Milyar Dolar Bazında).....	9
Tablo 3. NAFTA üye ülkeler ve ticaretlerinin gayrisafi yurt içi hasılaya oranı.....	10
Tablo 4. Türkiye'nin Erasmus+ İçin Aldığı Fon Miktarı.....	25
Tablo 5. Fiscalis 2020'ye katılan aday ve potansiyel aday ülkeler.....	31
Tablo 6. Gümrükler 2020'ye katılan aday ve potansiyel aday ülkeler	32
Tablo 7. WB-BIN Konsorsiyumu 2015-2016 Performans Göstergesi Tablosu.....	81
Tablo 8. WB-BIN Konsorsiyumu 2017-2018 Performans Göstergesi Tablosu.....	82
Tablo 9. WB-BIN Konsorsiyumu 2020 Performans Göstergesi Tablosu	83

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Latin Amerika Entegrasyon Topluluğu Üye Ülkeler.....	11
Şekil 2. Mercosur Üyesi Ülkeler.....	12
Şekil 3. ASEAN Üye Ülkeler	13
Şekil 4. APEC ÜYE ÜLKELER.....	14
Şekil 5. Şangay Ekonomik İşbirliği Örgütü Üye Ülkeler Haritası.....	15
Şekil 6. ECO' YA ÜYE ÜLKELER.....	18
Şekil 7. EFTA ÜYE ÜLKELER.....	19
Şekil 8. Avrupa Birliği Haritası.....	22
Şekil 9. Avrupa Birliği Çerçeve Programları.....	23
Şekil 10. Çerçeve Programları için Ödenen katkı Payları ve Geri Dönüş Oranları.....	27
Şekil 11. EASME Tarafından Ülke Başına Tahsis Edilen Bütçe Miktarı	29
Şekil 12. EASME'nin Yürüttüğü Projelere Ülkelerden Katılımcı Sayıları.....	34
Şekil 13. Avrupa İşletmeler Ağı Akış Şeması	36
Şekil 14. Avrupa İşletmeler Ağı Türkiye Konsorsiyumları Haritası	39

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

AİA: Avrupa İşletmeler Ağı

DÜSİMER: Düzce Üniversitesi Sanayi ve İş Dünyası İşbirliği Uygulama ve Araştırma Merkezi

COSME: Competitiveness of SME's (KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği)

WB-BIN: West Black Sea Consortia (Batı Karadeniz Konsorsiyumu)

AKÇT: Avrupa Kömür Çelik Topluluğu

EASME: Executive Agency for Small and Medium-sized Enterprises (KOBİ'ler için Yürütme Ajansı)

TSO: Ticaret ve Sanayi Odası

KOBİ: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler

KOSGEB: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı

EEN: Enterprise Europe Network

ASO: Advisory Service Outcome (Danışmanlık Hizmeti Çıktısı)

PA: Partnership Agreement (Partnerlik Anlaşması)

SCO: Şangay Ekonomik İş birliği

PG: Performans Göstergesi

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Avrupa Birliği, 1951 yılında adını Fransa Dışişleri Bakanından alan Schuman bildirgesinin bir sonucu olarak Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu adıyla ortaya çıkmış ardından 1957 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu olarak şekillenmiş ve günümüzde dünyadaki en büyük ticari blok konumunda olan birliktir (Dinan, 2014).

İlk olarak Batı Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda, Lüksemburg ve İtalya arasında bir ekonomik birlik olarak ortaya çıkan bu ticari blok zaman içerisinde çeşitli anlaşmalar ile sınırlarını genişletmiş ve son olarak 1993 Maastricht Anlaşması ile günümüzdeki Avrupa Birliği ekosistemine dönüşmüştür. Ancak 1 Şubat 2020 tarihinde İngiltere Brexit ile Avrupa Birliği'nden çekilme kararı almış ve birliğin üye sayısı 2020 itibari ile 27 olmuştur (European Union, 2020).

Avrupa Birliği fikir aşamasında olduğundan beri öncelikli olarak ekonomik ve siyasal amaçlarla bölgede barışın sağlanması ve refahın artırılması ideolojisini taşımaktadır. Ekonomik refahın üst düzeyde olduğu bölgelerde bu şekilde bir sürdürülebilir düzen kurmak ve birlikte ülke vatandaşlarının bunu benimsemesi birliğin geleceği açısından çok önemli bir noktadır. Avrupa Birliği bu konulara son derece önem vermektedir ve Avrupalılara özgü düşüncüyü, bu birliğe olan aidiyet duygusunu geliştirmek adına birçok farklı alanda, üye ve potansiyel üye ülkeler için kurguladığı birçok program ile bu önemi ortaya koymaktadır.

Ekonomik kalkınma noktasında çok önemli hamleleri olan Avrupa Birliği, bu konuda birçok birlik programı kurgulamakta ve yönetmektedir. Bu programlar hem AB üyesi ülkeler hem de potansiyel aday ülkeler için sürdürülebilirliği destekleyen programlardır. Bu çalışmada birlik programlarından “KOBİ’lerin Rekabet Edebilirliği” (COSME) programı kapsamında yürütülen “Avrupa İşletmeler Ağı” projesinin 2018-2020 yılları arasında Türkiye Konsorsiyumlarından WB-BIN (Batı Karadeniz Konsorsiyumu) nezdinde bölgesel ekonomiye katkısı incelenmiştir.

AİA, 2015 yılından itibaren AB'nin "COSME" rekabet gücü programından finanse edilmektedir. Girişimcilik ve bunun yanında KOBİ ekosistemine mutlak bir değer katan AİA dünden bugüne birçok girişimcilik faaliyetinde KOBİ'lere destek olmuş ve gelişim sürecini hızlandırmıştır. AİA, ithalat-ihracat veya Ar-Ge düzeyini geliştirmek amacıyla teknolojik yenilik arayan KOBİ ve girişimciler için eşsiz bir platform olma yolunda ilerlemiştir. Avrupa İşletmeler Ağı (EEN), Avrupa Birliği'ndeki küçük ve orta ölçekli işletmelerin uluslararası iş birliğine teşvik eden en büyük iş destek ağıdır (Jakubiak, 2017). Bu desteğin tamamen ücretsiz olması ve bir nevi danışmanlık hizmeti verilerek KOBİ'lere katılmaktan başka sorumluluk bırakmaması tercih sebebi olmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Gerçekleştirilen bu çalışma ile Avrupa Birliği birlik programlarının bölgesel ekonomilere katkısına yönelik bilimsel çalışma eksikliğinin giderilmesi konusunda destek olunması ve gelecekte gerçekleştirilecek çalışmalara katkı sağlanması düşünülmektedir. Avrupa Birliğinin özellikle birlik programları ile ilgili literatürde büyük bir açık bulunmaktadır ve bu konuda yapılacak çalışmaların daha detaylı ve özverili bir şekilde tamamlanıp literatürdeki bu açığın kapatılması büyük bir öneme sahiptir. Bu çalışma ile COSME programı kapsamında yürütülen Avrupa İşletmeler Ağı'nın (AİA) işleyişi ve bölgesel ekonomiye yapacağı katkı Türkiye Batı Karadeniz Konsorsiyumu nezdinde, Sinop KOSGEB, Düzce Üniversitesi Sanayi ve iş birliği Uygulama ve Araştırma Merkezi (DÜSİMER), ve Çorum TSO yürütücü kurumlarından temsilciler ile odak grup görüşmesi gerçekleştirilerek ve performans göstergesi tabloları ile destekleyerek bölgesel ekonomiye olan katkısı incelenmiştir. Bu çalışma ile ilgili konuda literatürdeki açığa ve bundan sonraki yapılacak araştırmalara ışık tutulması öngörülmektedir.

Bu çalışmanın birinci bölümünde giriş, ikinci bölümünde literatür incelemesi, üçüncü bölümünde yöntem, dördüncü bölümde bulgular ve yorumlar, beşinci bölümde ise sonuç ve öneriler yer almaktadır.

1.1. Araştırmanın Problemleri

Avrupa Birliği, bölgesel kalkınmayı destekleyerek birliğin ekonomik ve sosyo-kültürel olarak gelişmesini ve refah düzeyini arttırmayı hedeflediğini desteklediği faaliyetler ile göstermiştir. Bu bağlamda Avrupa Birliği olarak 2014-

2020 döneminde toplamda 22 birlik programı kurgulanmış ve ülkelerin bundan faydalanarak ekonomilerini geliştirmesi için bir temel atılmıştır.

Türkiye bu birlik programları arasından yedi programa katılım sağlamış ve bu programların toplam bütçesi 97 milyar avrodur. Bu birlik programlarına katılımcı olan ülkeler ortak bir havuz oluşturarak kendilerine belirlenen miktar kadar nakit akışı sağlar ve sonrasında yayınlanan çağrılara göre projeler yazarak bu birlik programlarından pay alırlar. Bu bağlamda programlara katılımda gösterilen performans ne kadar yüksekse ülkenin de verdiği paranın karşılığını alması hatta bunun üzerine çıkması ve bu durumu avantaja çevirmesi mümkündür.

Bu araştırmada temel problem Avrupa Birliği'nin sağladığı bu birlik programlarının bölgesel ekonomiye katkısı olup olmadığını belirlemek ve KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği (COSME) birlik programı kapsamında desteklenen Avrupa İşletmeler Ağı projesinin Türkiye'nin Batı Karadeniz Konsorsiyumu nezdinde incelenerek bölgesel ekonomiye katkısı olup olmadığını ortaya çıkarmaktır. Avrupa Birliği, Avrupa Komisyonu öncülüğünde kurguladığı COSME birlik programını KOBİ'ler için yürütme ajansı (EASME) ile birlik ülkeleri ve aday ülkelerdeki KOBİ'lerin kalkınması sayesinde ekonomiyi iyileştirmek, refahı arttırmak ve tüm ülkeleri bu Avrupa standardına ulaştırarak geliştirmek adına yürütmektedir. Ülkemizde COSME'nin yürütücülüğü KOSGEB tarafından yapılmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma ile birlikte, AB Çerçeve programlarının bölgesel ekonomiye katkısını COSME birlik programı kapsamında yürütülen Avrupa İşletmeler Ağı projesi konsorsiyumlarından WB-BIN Batı Karadeniz Konsorsiyumu nezdinde incelenmiştir. Avrupa İşletmeler Ağı'nın bölgesel ekonomiye katkı konusundaki verimliliği odak grup yöntemi kullanılarak ölçülmüş ve COSME birlik programının bu kapsamdaki etkisi ortaya konulmuştur. Bu bağlamda WB-BIN Batı Karadeniz Konsorsiyumunun performans göstergesi verilerinden de yararlanılmıştır.

Bu çalışmada ana amaç olarak Avrupa İşletmeler Ağı'nın bölgesel ekonomilere katkısını incelemektir. Çalışmanın ana amacı incelenirken bu ana amacı oluşturan alt amaçlar da belirlenmiştir. Bu kapsamda bu çalışmanın alt amaçlarından

ilki, KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği birlik programı kapsamında yürütülen Avrupa İşletmeler Ağı projesinin ülkemiz konsorsiyumlarından Batı Karadeniz WB-BIN konsorsiyumu nezdinde bölgesel ekonomiye olan etkisini konsorsiyum proje yürütücülerinin gözünden incelemektir. Böylece programın yürütücülerinin programa olan bakış açısı da belirlemiş olacaktır. Bir diğer alt amaç ise Avrupa İşletmeler Ağı projesinin Avrupa'nın tek pazar hayaline ulaşmada bölgesel ekonomiye olan katkısının ortaya konması ve birlik programlarının bu konudaki rolünün incelenmesi oluşturmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Ülkemizin konumundan dolayı uzun yıllardır Türkiye ile Avrupa Birliği arasında zorunlu bir ilişki bulunmaktadır. 1958 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğunun (AET) kurulmasından bir yıl sonra dönemin başbakanı Adnan Menderes tarafından topluluğa giriş için Türkiye adına bir başvuruda bulunulmuştur ve bu adım Türkiye'nin Avrupa'ya doğru attığı ilk adım olarak ön plana çıkmıştır.

“Avrupa Ekonomik Topluluğu Konseyi yapılan başvuruyu uygun bularak Türkiye'ye üyelik şartlarını gerçekleştireceği periyot boyunca geçerli olacak bir anlaşma yapılmasına karar vermiş ve bu doğrultuda 1 Aralık 1964 tarihinde Ankara Anlaşması yürürlüğe girmiştir” (T.C. Avrupa Birliği Başkanlığı, 2020).

Anlaşmadan günümüze ülkedeki çalkantılı siyaset ve 12 Eylül askeri darbesi sonucunda Avrupa ile olan ilişkilerde zedelenme meydana gelmiş ancak tamamen kopmamıştır. 1 Ocak 1996 tarihinde Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne dâhil olmasından bu yana Avrupa ile olan ekonomik ilişkiler üst düzeyde olmuş ve Avrupa Birliği ülkemizin en önemli ticaret ortağı olmaya devam etmiştir. Bu periyot boyunca Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ithalat ve ihracat hacmi artmış, ekonomik olarak ilişkiler daha ileri seviyelere ulaşmıştır.

Türkiye, 2019 yılında Avrupa Birliği'nin toplam ihracatında %3,4 pay ile 6. sırayı almış aynı zamanda toplam ithalatında ise %3,6 pay ile yine 6. sırada kendine yer bulmuştur. Bu bilgiler ışığında Avrupa Birliği 2019 yılı içerisinde 88 milyar dolar ile Türkiye'nin ihracatında %49 oranda pay sahibi olarak ülkenin toplam ihracatında ilk sırada bulunmaktadır (T.C. Ticaret Bakanlığı, 2020). Bu ticaret hacminin

gelişmesinde zaman içerisinde kurgulanan birlik programlarının da önemli payı bulunmaktadır.

AB Çerçeve programları katılımcı ülkelerin bölgesel ekonomilerine ciddi katkılar sunmakta ve kalkınma politikalarına maddi olarak büyük bir kaynak oluşturmaktadır. Ülkemizin de bu programlardan yararlanması ve katılım sağladığı program sayısını arttırarak bu havuzdaki payını yükseltmesi gerek bölgesel kalkınmaya gerek ise ülke ekonomisine büyük katkı sunmaktadır. Avrupa Birliği yalnızca kendi üye ülkelere değil üye olabilecek potansiyelde gördüğü ve hatta bu coğrafyadaki tüm ülkelerin kalkınması adına bu tür birlik programlarını kurgulamakta ve bölgedeki refahı, yaşam kalitesini arttırarak katkı sağlamaktadır. Avrupa birliği ekonominin gelişmesinde en önemli yapı taşlarından biri olarak KOBİ'leri görmektedir ve bu alanda birlik programları kurgulamaktadır. Avrupa Birliği bu kapsamda kurgulanan birlik programlarından olan COSME programı çerçevesinde Avrupa İşletmeler Ağı'nı kurgulamıştır.

Avrupa İşletmeler Ağı bu ülkeler arasında KOBİ'lerin gelişimi ve bu sayede de bölgesel kalkınmayı katılımcı olan tüm ülkelerde arttırmayı hedeflemektedir. Gerek bu ağ için çalışan uzmanların sayısı ve iletişim noktaları olsun gerek ise kapsadığı üye ülkeler sayısı bakımından eşi benzeri olmayan bir platform olan Avrupa İşletmeler Ağı, aynı zamanda Avrupa Birliği'nin en büyük uluslararası ticaret ağı konumundadır.

Dünya Bankası'na göre 1-50 arasında işçi istihdam eden işletmeler küçük işletme, 51-200 arasında istihdam sağlayanlar orta ölçekli işletme ve 200'den fazla istihdam sağlayan işletmeler de büyük ölçekli işletme olarak görülmektedirler (Yıldırım alp, İslamoğlu, & Yenihan, 2014). Ticaretin en önemli yapı taşlarından olan KOBİ'ler ekonomik gelişme konusunda çok önemli bir rol oynamaktadırlar. Ülkemizde küçük ve orta ölçekli işletmeler bütün endüstrinin %99.6'sını oluşturmakta ve ekonomi sirkülasyonunun neredeyse tamamı KOBİ'lere bağlı olmaktadır (Özbek, 2008).

Dünya üzerinde ticari bloklaşmaların artışıyla devletlerin birbirleri ile olan ilişkileri yeni boyutlara ulaşmış ve oluşan bu ticari bloklar farklı ticaret kanalları

meydana getirmiştir. Avrupa Birliği bu ticaret bloklarının en köklü ve pratikte en işlevsel olanı olarak göze çarpmaktadır ve gerek üye ülkeler gerek ise potansiyel üye ülkeler ile birlikte ulus ötesi bir ticaret ortamı oluşturmakta ve bu ticaret potansiyelinin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Yukarıda belirtilen tüm bu sebeplerden dolayı uluslararası ticaret son derece önemlidir. Bu çalışma ile birlikte Birlik programlarından KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği (COSME) kapsamında yürütülen Avrupa İşletmeler Ağı'nın (AİA) bölgesel ekonomiye nasıl bir katkı sağladığı ve bu hizmet ile birlikte Türkiye, WB-BIN Batı Karadeniz Konsorsiyumunun hâkim olduğu bölgedeki değişimler gözlenebilecektir. Bunun yanında günümüz küresel ekonomisinde bu durumun ne gibi çıktıları olduğu, bu programın uluslararası ticarete olan katkısı ve AİA'nın bölgedeki ekonomik gelişime olan etkisi gözler önüne serilecektir. Bu programın etkin kullanımı ile birlikte bölgesel ekonomiye büyük ölçüde katkı sağlayacağı ve refah seviyesinde bir artış sağlanması ekonomik açıdan çok önemlidir.

1.4. Araştırmanın Sayıtları

Araştırmanın sayıtları şu şekilde belirtilmiştir;

- Araştırmanın parçası olan konsorsiyum üyelerinin yetkin bir altyapı ile çalıştığı varsayılmıştır.
- Hazırlanan odak grup sorularının katılan konsorsiyum üyeleri ve yürütücüler tarafından dürüst ve optimal bir şekilde yanıtlanacağı varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Uygulama alanı, 2018- 2020 yılları arasında konsorsiyum yürütücüsü Sinop KOSGEB İl Müdürlüğü ve konsorsiyum üyeleri Düzce Üniversitesi Sanayi ve İşbirliği Uygulama ve Araştırma Merkezi (DUSİMER) ve Çorum Ticaret ve Sanayi Odası' nın içinde bulunduğu WB-BIN Batı Karadeniz konsorsiyumu bölgesi oluşturmaktadır. Her araştırmadaki gibi bu araştırmada da zaman ve mekân olgularında sınır bulunmaktadır.

BÖLÜM 2

LİTERATÜR ÇALIŞMASI

2.1. Kavramsal Çerçeve

Avrupa İşletmeler Ağı günümüzde AB kapsamında bütün ülkelerde ve ülkemiz gibi aday ülkeleri de kapsayan geniş bir ağa sahip etkili bir platform olarak ön plana çıkmaktadır. KOBİ'lerin rekabet edebilirliği ve ulus ötesi faaliyetlerde bulunmaları, know-how'larını, ürünlerini satmaları veya bunlar ile ilgili ithalat ihracat anlaşmaları yapmaları gelişimin temel basamaklarıdır. Bu bölümde Avrupa İşletmeler Ağı olgusuna ilişkin genel bilgiler ortaya konulacaktır. Ana amaç olarak Avrupa İşletmeler Ağı'nın bileşenleri ortaya koyulacaktır ancak bunun yanı sıra Avrupa Birliği'nin tarihçesi, günümüz birliğinin nasıl meydana geldiği, Avrupa olgusunun tarihçesine de değinilmiştir.

Avrupa Birliği henüz bir fikir aşaması olmasından bu yana, bu coğrafi bölge ve çevresinde kültürel bir birlik oluşturmak ve bu birliği belirli ilkelere dayandırarak güçlenmeyi ve mükemmel Avrupa ideasını hayata geçirmeyi kendine amaç edinmiştir. Bu tarihsel süreçte dünya üzerindeki en güçlü bloklardan biri haline gelmiş olan Avrupa Birliği, bu süreçte bu kalkınmaya destek olacak birçok birlik programları, yardımlar ve desteklerde bulunarak birliğin üyelerini ve potansiyel üye adaylarını desteklemiş refah seviyesini arttırmaya yönelik çalışmalar yapmıştır. Çalışmada bu gibi birlik programları ve bundan faydalanabilir durumda olan ülkelere de bahsedilmektedir.

2.2. Dünyadaki Ticari Bloklar

1944'teki Bretton Woods Konferansı'ndan bu yana dünya ekonomisindeki en önemli gelişmelerden biri, kıtasal ticaret bloklarının ortaya çıkması olmuştur. Avrupa Birliği (AB), Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA) ve Japonya merkezli Asya ticaret bloğu, devam eden ekonomik uyum süreçlerinde giderek daha belirgin bir rol oynamaktadır (Michalak & Gibb, 1997).

Ticaret bloklarının temel rolü iç piyasaları dış rekabetten koruyarak üye ülkelerin ortak ekonomik gündemini ileriye taşımaktır. Bloklar içerisindeki ülkeler arasında ithalat-ihracat konusunda kolaylıklar sağlanması ve ekonomilerin güçlendirilmesi, sonrasında uluslararası pazarda söz sahibi olunması konusunda ekonomik bir güç bloğu oluşturmak amaçlanmaktadır (Chase, 2005). Uluslararası ticaretin temelinde ithalat ve ihracat hacimleri bulunmaktadır ve ticari blokların oluşmasının temel nedeni bu hacimlere dayalı ülkelerin çıkarlarına olacak blok anlaşmaları ile uluslararası ticaretin geliştirilmeye çalışılmasıdır. Bu nedenle ülkelerin yaptıkları ithalat ve ihracat miktarları büyük önem arz etmektedir. Dış ticaret verilerine bakılarak ülkelerin ticari bloklara yatkınlığı ve oluşabilecek bu bloklardaki rolü ortaya çıkmaktadır. Tablo 1’de ihracat bazında önde gelen dünya ülkelerinin ihracat miktarları verilmiştir.

Tablo 1. İhracatçı Ülkeler (Milyar Dolar Bazında)

Çin	2,498,569
Amerika Birleşik Devletleri	1,645,174
Almanya	1,486,462
Hollanda	721,301
Japonya	705,842

Kaynak: (IMF Direction of Trade Statistics, 2020)

Tablo 1’de görüldüğü üzere Çin ihracatçı ülkeler baz alındığında dünyada başı çekmektedir. Bu durum Çin’in uluslararası ticarete ne kadar aktif bir ülke konumunda olduğunu ve oluşabilecek ticaret bloklarında uluslararası ticarete yön verebilecek ülkeler arasında olduğunun bir göstergesidir. Çin’i sırasıyla Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Japonya ve Hollanda takip etmektedir. Bu ihracat oranları göz önüne alındığında bulundukları bölgelerde ve dünya genelinde tablodaki ülkelerin olası ticaret anlaşmaları ve bloklaşma konularında büyük bir rol oynama potansiyeline sahip oldukları görülmektedir.

Ticaret bloğu, mal ticaretinin (bazen hizmetler, yatırım ve sermaye) önündeki bölge içi engelleri azaltan bir ülkeler birliği olarak tanımlanmaktadır. Bloklar aynı zamanda rekabet edebilmek için gereken üretim ve satış hacmini yaratmak adına, ihtiyaç duyulan geniş bölgeyi ve pazarı daha küçük ekonomilere vermek olarak ifade

edilebilmektedir (Schott, 1991). Ticaret blokları gelir ve verimliliğe pozitif etki etmekte ve üçüncü ülkelerle müzakere gücünü arttırmayı sağlarken bazen de bölgesel siyasi bir iş birliği için teşvik etmektedir.

Ticaret blokları içerisinde bir diğer önemli etken ülkelerin yaptıkları ithalat miktarlarıdır ve bu ithalat ihracat oranları arz talep dengesine göre değişiklik göstermektedir. İhracatta olduğu gibi ithalatta da ortaya çıkan veriler ülkelerin ekonomilerinde ve bulundukları bölgedeki olası ticari blok yapılanmalarındaki konumları ile doğrudan ilişkili olacaktır. Tablo 2’de ithalat miktarı olarak önde gelen ülkelerin ithalat verileri belirtilmiştir.

Tablo 2. İthalatçı Ülkeler (Milyar Dolar Bazında)

Amerika Birleşik Devletleri	2,407,543
Çin	2,055,590
Almanya	1,171,857
Japonya	634,577
İngiltere	631,859

Kaynak: (IMF Direction of Trade Statistics, 2020)

Tablo 2’de görüldüğü üzere dünyada ithalat oranı en yüksek olan ülkeler içerisinde Amerika Birleşik Devletleri ilk sırada yer almaktadır. Amerika Birleşik Devletleri’ni sırasıyla Çin, Almanya, Japonya ve İngiltere takip etmektedir. Bu beş ülke uluslararası ticarete dünyadaki ithalatın başını çekmektedirler. İhracat oranlarında olduğu gibi ithalat oranlarında da başı çeken ülkeler uluslararası ticarete büyük söz sahibi olmaktadır. Mevcut ve olası ticari blok oluşumlarında bu ithalat ve ihracat oranları çok önemli olmakla beraber bu ülkelerin yapılacak olan anlaşmalarda daha fazla söz sahibi olacağı ve bu ekonomik blokların temellerini oluşturma konusunda büyük bir rol oynayacakları görülmektedir.

2.2.1. Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması (NAFTA)

Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması (NAFTA) 1 Ocak 1994’te yürürlüğe girmiş ve antlaşma 17 Aralık 1992 tarihinde Başkan George H.W.Bush tarafından imzalanmış, ardından 20 Kasım 1993’te kongre tarafından onaylanmıştır (Tomlin & Cameron, 2001).

NAFTA'nın kuruluş amacı Kuzey Amerika'nın ticaret anlayışını değiştirmek ve dünya pazarında güçlü bir ticaret bloğu oluşturarak bu bölgedeki ülkelerin kalkınmalarını sağlamak ve uluslararası ticaret piyasasında önemli bir yer edinmektir (Gould, 1998).

Tablo 3. NAFTA üye ülkeler ve ticaretlerinin gayrisafi yurt içi hasılaya oranı

Ülke	Tüm Ticaret (GSYH'ye oranı)	NAFTA'daki Ticaret (GSYH'ye oranı)
Meksika	%27	%9
Amerika Birleşik Devletleri	%78	%66
Kanada	%64	%50

Kaynak: (World Integrated Trade Solution)

NAFTA'nın uygulandığı sırada, ABD ve Kanada arasında hâlihazırda bir serbest ticaret antlaşması yürürlükteydi ancak antlaşma uyarınca ABD ve Kanada o sırada ABD mal ve hizmetleri için en hızlı büyüyen ana ihracat pazarı olan Meksika pazarına daha fazla erişim sağlamış ve bunun yanı sıra NAFTA ile ABD pazarını Meksika ve Kanada'dan ithalatı arttırmak için açmış, bunun sonucu olarak dünyadaki en büyük tek pazarlardan biri oluşturulmuştur.

Temel olan NAFTA hükümlerinden bazıları gümrük ve gümrük dışı ticaretin serbestleştirilmesi, hizmet kuralları, hizmet ticareti, yabancı yatırım, fikri mülkiyet haklarının korunması ve anlaşmazlıkların çözümünü içermektedir (Larry Brookhart, 1993).

NAFTA'dan önce, ABD'nin Meksika'ya ihracatı ortalama %10 gümrük vergisine tabiydi. Pek çok Meksika ürünü, Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi Programlarının bir sonucu olarak ABD'ye gümrüksüz girmektedir, ancak bazı Meksika mallarına ilişkin önemli ticari engeller devam etmekteydi. NAFTA'nın önceki ticaret düzenlemelerinden daha tartışmalı olmasının bir nedeni, üye ülkeler arasındaki ekonomik eşitsizliklerdir (Villareal & Fergusson, 2017). ABD ile Meksika arasındaki kişi başına düşen gelir farkı yaklaşık yediye birdir ve bu rakam,

Meksika'daki gelir dağılımının daha dengesiz doğasını dikkate almamaktadır. Tüm bunlardan dolayı NAFTA, "gelişmiş" bir ulusun (ABD) "gelişmekte olan" bir ulusla (Meksika) ekonomik entegrasyonu düşündüğünü ilk kez temsil eden antlaşma konumundadır (Stephenson-Glade, 1994).

2.2.2. Latin Amerika Entegrasyon Topluluğu (LAIA)

Latin Amerika Entegrasyon Derneği (LAIA), 1960 yılında kurulan Latin Amerika Serbest Ticaret Birliği'nin yerini almak üzere 1980 Montevideo Antlaşması ile kurulmuştur ve ardından LAFTA'ya üye olan tüm ülkeler (Arjantin, Brezilya, Bolivya, Kolombiya, Şili, Ekvator, Meksika, Paraguay, Peru, Uruguay ve Venezuela) LAIA üyesi olmuşlardır ve bu nedenle, tüm pratik amaçlar için LAIA, LAFTA'nın bir devamıdır denilebilir (Ferrere, 1985). LAIA, bölgedeki üye ülkeler arasında daha serbest ticareti teşvik etmek için kurulmuştur (Turner, 1998).

Şekil 1. Latin Amerika Entegrasyon Topluluğu Üye Ülkeler

Kaynak: (Udaeta, 2016)

LAFTA'nın sona ermesi, üyelerinin çoğunun yerine getirmeye istekli olmadığı yükümlülükler getirmesinden kaynaklanıyor olsa da LAFTA uyarınca, üyelerinin 1972 yılına kadar karşılıklı ithalatlarına uygulanan tüm tarifeleri ortadan kaldırmak için diğer üye ülkelerden yapılan ithalatlara uygulanan tarifelere yıllık çok taraflı indirimler yapmaları gerekiyordu. Bununla birlikte birlik, kurucularının (Arjantin, Brezilya, Şili ve Uruguay) gerçek amacını yansıtmadı. Birlik, sadece tarife tercihi yoluyla, yıllardır birbirlerine verdikleri "fiili" aksiyonu, kısmen Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) muhalefeti nedeniyle artık koruyamayacakları döviz kontrollerinin yönetimi yoluyla korumak isteğini ön planda tutmaktadır (Tussie, 1982).

2.2.3. Güney Amerika Ülkeleri Ortak Pazarı (MERCOSUR)

Mercosur, 1991 yılında Arjantin, Brezilya, Paraguay ve Uruguay'ın “ülkeler arasında mal, hizmet ve üretim faktörlerinin serbest dolaşımı çağrısında bulunan Asuncion Antlaşması'nı imzalaması ile kurulmuştur” (Mercosur, 2018) .

Dört ülke gümrük vergilerini ortadan kaldırmayı, blok dışından bazı ithalatlarda %35 ortak bir dış tarife uygulamayı, dış ülkelere ve bloklara karşı ortak bir ticaret politikası benimsemeyi kabul etmiştir (Castillo, 1993).

Şekil 2. Mercosur Üyesi Ülkeler

Kaynak: (Mercosur, 2017)

Tüzük üyeleri, Avrupa Birliği'ninkine benzer bir ortak pazar oluşturmaya umuyorlardı ve hatta ortak bir para birimi getirmeyi düşünmekteydiler. Bu, ticari bir bloğun yanı sıra aynı zamanda siyasi bir birlik oluşturma amacıyla yapılmış bir eylem olarak da nitelendirilebilir. Mercosur damgası üye olan ülkelerin pasaportlarına basılmış ve bu bloğa üye olan ülke sakinleri birliğin herhangi bir yerinde yaşama ve çalışma yetkisine sahip olmuşlardır (Gardini, 2007).

Bu bloğun en yüksek mercii olan karar verme organı Ortak Pazar Konseyi'dir ve grup başkanlığı her altı ayda bir alfabetik sıralamaya göre grup üyeleri arasında dönecek şekilde oluşturulmuştur (Castillo, 1993).

2010 yılında Güney Amerika ülkelerine ihracatımızın yaklaşık 2/3'si MERCOSUR'un tam üyesi olan dört ülkeye yapılmıştır. Türkiye'nin MERCOSUR ülkelerine ihracatı 2010 yılında %83 artarak 1,2 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. İthalatımız ise 2010 yılında %28,7 artarak 2,9 milyar ABD doları seviyelerine gelmiştir (T.C. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, 2011).

2.2.4. Güney Doğu Asya Ülkeleri Topluluğu (ASEAN)

Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN), 8 Ağustos 1967'de Endonezya, Malezya, Filipinler, Singapur ve Tayland tarafından Bangkok deklarasyonunun imzalanması ile kurulmuştur (Lee, 2006).

Şekil 3. ASEAN Üye Ülkeler

Kaynak: (Yildiz, 2019)

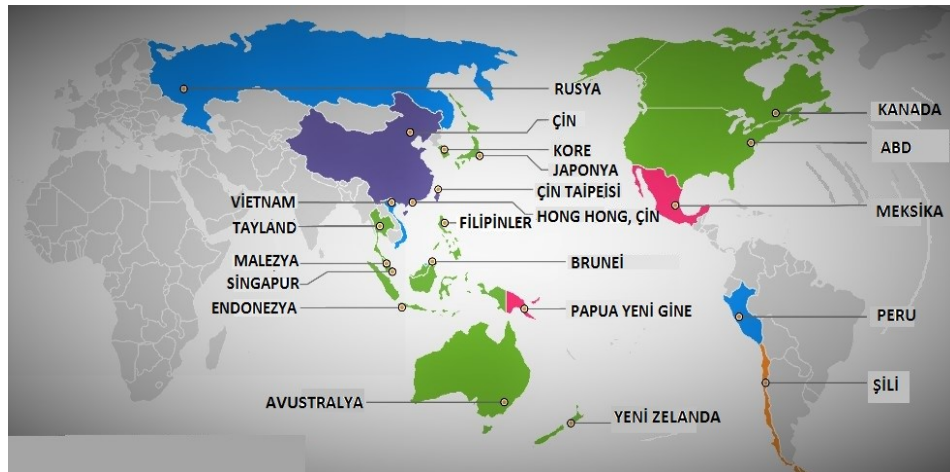
ASEAN, devlet egemenliğine saygı, müdahale etmeme ve anlaşmazlıkların çözümünde tehdidin veya güç kullanımının reddedilmesi gibi üç temel ilkeye dayanmaktadır (Caballero-Anthony, 2008). ASEAN'IN hedefleri, bölgedeki ekonomik büyümeyi, sosyal ilerlemeyi ve kültürel kalkınmayı hızlandırmak, bunun yanı sıra bölgesel barış ve istikrarı teşvik etmektir. Bunu yaparken, Birleşmiş Milletler ilkelerine bölgeye bağlı olarak ülkeler arasındaki ilişkileri hukuk adalet saygı ve etiğe uymak için çalışmıştır (Narine, 2008).

2.2.5. Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği Forumu (APEC)

Asya Pasifik bölgesindeki ekonomik gelişim ve refah unsurlarını arttırmak amacıyla ve buradaki topluluğun aralarındaki bağı üst düzey tutabilmesi hedeflenerek 1989 yılında Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği Forumu (APEC) kurulmuştur (Rudner, 1995).

1990'ların ortalarına gelindiğinde, Asya-Pasifik Ekonomik İş Birliğinin (APEC) 21 üyesinin ekonomileri, toplam dünya gelirinin yaklaşık %55'i olan 13 trilyon dolarlık bir yıllık gelire sahiptirler (WTO International Trade Statistics, 1996). Küresel ticaretin %40'ından fazlası APEC ekonomileri arasında gerçekleşmektedir ve bu hızlı büyümenin gelecekte de devam etmesi beklenmektedir (APEC, 1996).

Şekil 4. APEC ÜYE ÜLKELER

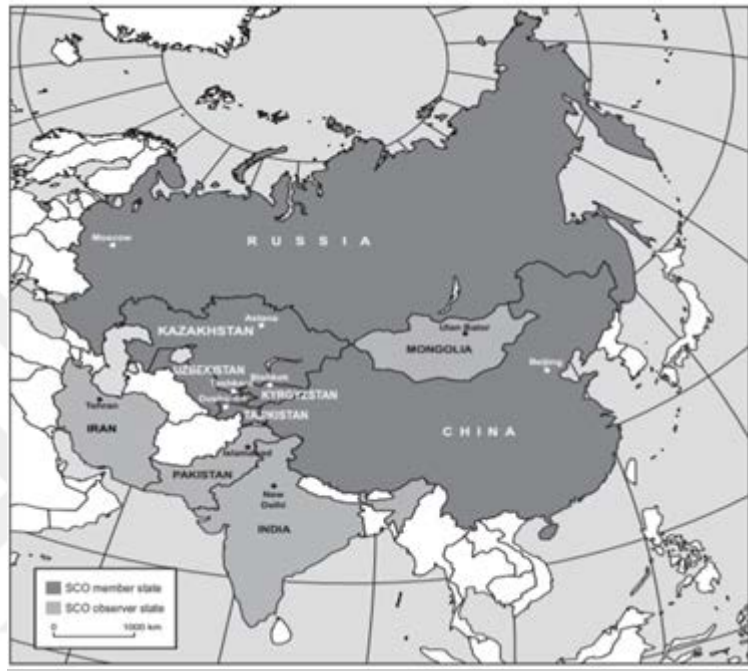
Kaynak: (Phuong, 2017)

Dünya Bankası tarafından beklenen büyüme ölçeğinin sadece bir tezahürü olarak, Doğu Asya ekonomilerinin önümüzdeki periyot içinde altyapıya 1,2 trilyon dolar ile 1,5 trilyon dolar arasında yatırım yapması beklenmektedir (Feinberg, 2007).

2.2.6. Şangay Ekonomik İş birliği Örgütü

2001 yılında kurulan Şangay Ekonomik İş birliği Örgütü (SCO), dünyanın en az bilinen ve bu doğrultuda en az analiz edilen çok taraflı gruplarından biri olmaya devam etmektedir (Alimov, 2018).

Şekil 5. Şangay Ekonomik İşbirliği Örgütü Üye Ülkeler Haritası

Kaynak: (J. K Bailes, Dunay, Guang , & Troitskiy, 2007)

Katılımcı ülkelerin dışında Şangay Ekonomik İşbirliği Teşkilatı genel olarak olumsuz yorumlara maruz kalmaktadır. Anlaşma kâğıt üzerinde kalmanın dışında aktif olarak kendini gösterememesinden dolayı, sembolik olarak yorumlanmakta ve uygulanması konusunda eksiklikler olduğu düşünülmektedir (Chung, 2014). Irak, Hindistan, Pakistan ve Moğolistan gibi ülkelerin gözlemci ülke statüsünde anlaşmaya dahil edilmesi ve ilerleyen dönemlerde tam üyelik sahibi olabilmesi durumunun konuşulmasından sonra, özellikle Amerika tarafından tepki çekmiş ve politikaların meşrutiyeti sorgulanmıştır (Norling & Swanström, 2007).

Örgütün geliştirme sürecinde karşılaşılan önemli bir sorun olarak, üye devletlerinin SCO'ya birçok talepte bulunmasına rağmen, çeşitli ihtiyaçları karşılamak için yeterli kaynak olmaması ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra herhangi

bir uluslararası kuruluşun etkinliği ve güvenilirliği, büyük ölçüde üye devletlerin kuruluşa güç ve yetki verme istekliliğine bağlıdır (Yuan, 2010).

Üye olan devletlerin iç ve dış politika çeşitliliği de önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır ve bu, örgütün üyelerinin iradesine göre kolektif kararları uygulaması ve icra etmesi için çok az yol bulunan yapısal bir sorun olmaktadır (Huasheng, 2006). Buna ek olarak, Şangay Ekonomik İş birliği Örgütü üye devletlerinin tümü, özellikle Orta Asya üye devletleri ekonomik olarak oldukça kötü durumdadır. Çin ve Rusya, diğer üyelerine kıyasla nispeten daha iyi durumda olsalar da, sınırlı mali ve ekonomik kaynaklara sahiptirler (Norling & Swanström, 2007).

2.2.7. Afrika Birliği

Genel olarak ticari birliklere bakıldığında en çok sömürüye maruz kalan bölge Afrika bölgesi olmuştur. Bölgedeki kaynakların gerek teknolojik yetersizlik gerek ise ülkelerin dışa bağımlı duruma gelmesi sebebiyle dünyanın önde gelen ülkeleri tarih boyunca Afrika'daki ülkelere sömürü uygulamış ve bu kaynakları kendi lehine kullanmıştır (Packer & Rukare, 2002). Bir diğer deyişle Afrika kıtasını kendi aralarında paylaşmışlardır. Tüm bu olumsuzluklar Afrika bölgesindeki ülkeler arasında bir birlik kurulmasına ve güçlü ülkelere gelen bu baskıdan kurtulup bağımsız bir Afrika Birliği oluşturma fikrini ortaya çıkarmıştır (Maluwa, 2003).

Tüm bu çabaların sonucunda 25 Mayıs 1963 tarihinde Afrika Birliği isimli örgütün kurulmasına yönelik anlaşma Etiyopya'nın başkenti Addis Abbaba 'da imzaya hazır duruma getirilmiş ve bağımsızlığını ilan eden 32 Afrika ülkesinden 30 tanesi bu anlaşmayı imzalamışlardır. Ancak ilk etapta bu anlaşmayı imzalamayan Fas ve Togo 1963 yılında bu anlaşmaya dahil olmuşlardır (Altan, 2008). Böylece Afrika Birliği Örgütü anlaşması ile (AFBÖ) kurulacak olan Afrika Birliği'nin de temelleri atılmıştır. Tüm bunların sonucu olarak 2002 yılında Afrika kıtasındaki 53 ülkenin ortak katılımı ile Afrika Birliği kurulmuştur (Edo & Olanrewaju, 2012).

Bu yeni Afrika Birliği, kolonileşmeye, Avrupa Kıtası'ndaki ülkelerin sömürü politikalarına ve onlara bağlı kalmaya karşı çıkıp demokrasiyi, insan haklarını ve ekonomik kalkınmayı destekleyerek Afrika Kıtasındaki ülkeleri bağımsız, güçlü bir birlik içerisinde yaşam standartlarını yükseltmeyi hedef almıştır (Diedre L., 2008). Afrika ülkeleri ile halkları arasında daha fazla birlik ve dayanışmadan, demokratik

ilkelerin yanında iyi yönetişimin desteklenmesine, insan haklarının korunmasına, Afrika Kıtasında kurulmuş veya kurulacak bölgesel ekonomik topluluklar arasında koordinasyon ve uyuma kadar birçok noktanın en iyi şekilde yönetilmesi ayrıca Afrika halkının bu konulardaki çıkarları gözetilerek bölgesel bir gelişim hedef alınmıştır (D. Magliveras & J. Naldi , 2002).

2.2.8. Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ)

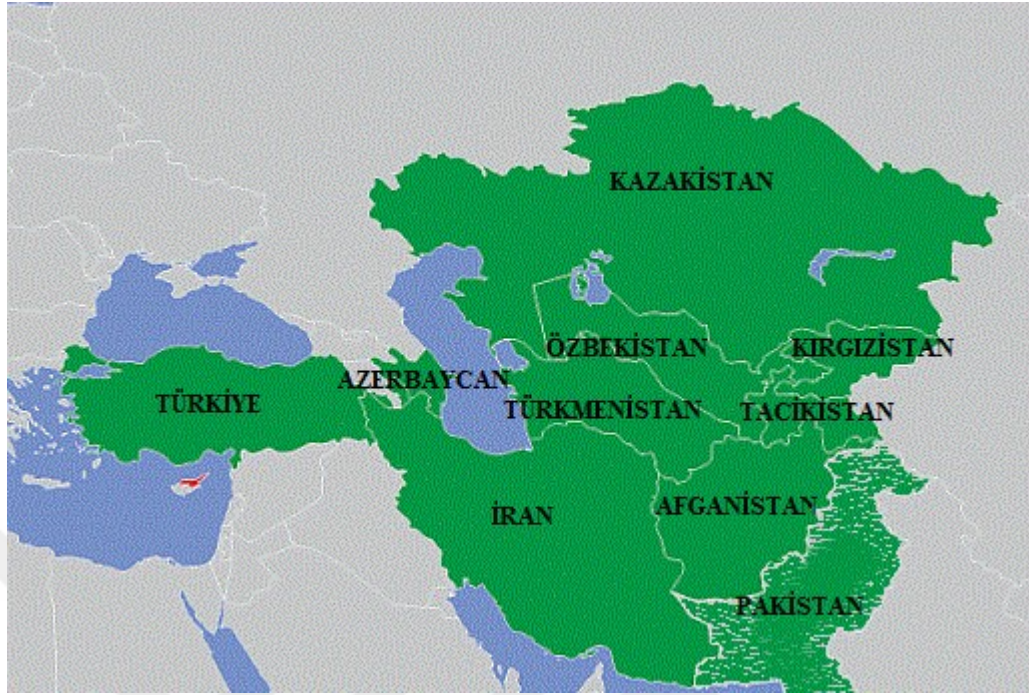
Karadeniz Ekonomik İşbirliği bölgesi 25 Haziran 1992 tarihinde İstanbul'da kurulmuştur ve bu örgüt, Karadeniz bölgesinde barış, istikrar ve refahı sağlamayı amaçlayan çok taraflı bir siyasi ve ekonomik girişimin merkezinde yer almaktadır (Teleke, 2012).

Örgütün sınırları tüm Karadeniz bölgesini kapsamakta ve Arnavutluk, Ermenistan, Azerbaycan, Bulgaristan, Gürcistan, Yunanistan, Moldova, Romanya, Rusya, Türkiye ve Ukrayna gibi 11 ülkeden meydana gelmektedir. 2004 yılında Sırbistan da örgüte dahil olmuştur (Yalçınkaya, 2017). Karadeniz Ekonomik İş Birliği grubuna katılmak için deniz sınırına sahip olmak gerekmemektedir, ancak Karadağ Sırbistan'dan ayrıldığı için statüsü değiştirilerek ortak olarak alınmıştır ve Kıbrıs Rum kesiminin üyelik başvurusu da o zamanki “Kıbrıs Sorunu” nedeni ile Türkiye'nin veto etmesi sonucunda reddedilmiştir (Yalçınkaya, 2017).

2.2.9. Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO)

ECO, üye devletlerarasında sosyo-kültürel ve ekonomik iş birliği için oluşturulan bölgesel, hükümetler arası bir kuruluştur, ancak temel amacı, üye ülkeler arasındaki ticaret ve iş fırsatlarının yanı sıra kalkınma programlarını tartışmak için bir platform sağlamaktır (Chawla, 2017).

Şekil 6. ECO' YA ÜYE ÜLKELER

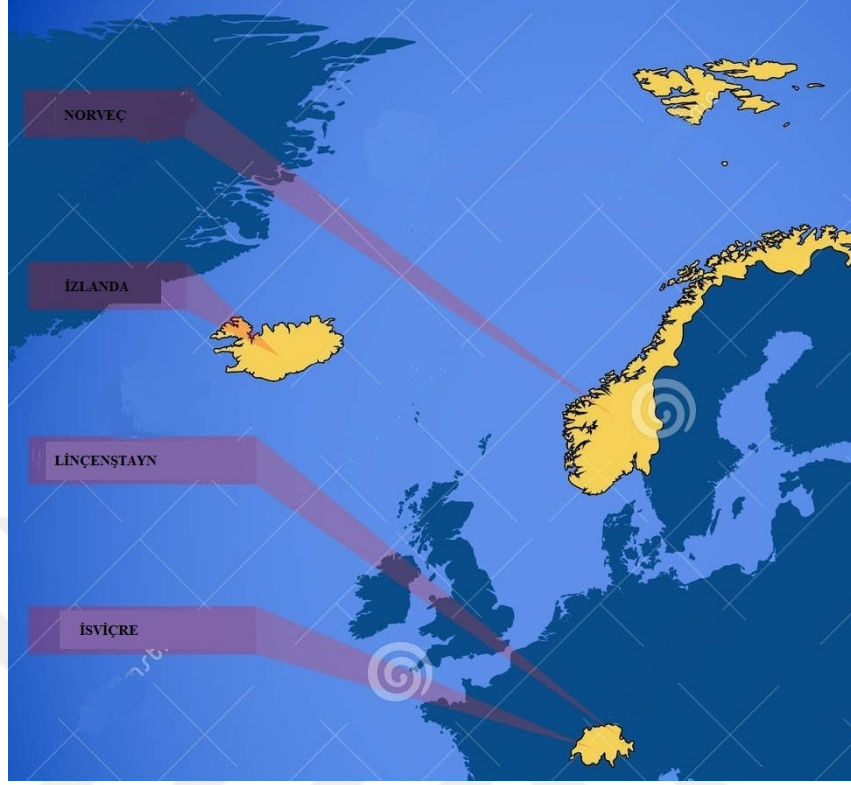
Kaynak: (Rezaei, 2014)

ECO üye devletlerinin dış pazardaki ilişkileri küresel pazarla entegrasyon sürecine katkı sağlamaktadır. Bu bölgenin stratejik önemi en büyük petrol, doğalgaz ve maden kaynakları rezervi içermesidir. Geo-stratejik konumu ve zengin enerji kaynakları sayesinde gelecekte dünyadaki rezervin azalması ve yeni arayışlara gidilmesi ile birlikte dünyadaki ekonomik büyümeye bir motor görevi görerek katkı sağlama potansiyeline sahip bir ticari blok olarak görülmektedir (Ali & Khalid, 2015).

2.2.10. Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA)

Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA), İzlanda, Lihtenştayn, Norveç ve İsviçre'nin hükümetler arası örgütüdür ve 4 Ocak 1960 yılında o zamanlar yedi üye devleti (Birleşik Krallık, İsveç, Norveç, İsviçre, Danimarka, Portekiz ve Avusturya) tarafından üyeler arasında serbest ticareti ve entegrasyonu teşvik etme amacıyla kurulmuştur (EFTA Secretariat, 2014). Bununla birlikte, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkiler ve sonrasında Tek Avrupa Senedi ile Avrupa Birliği, başından beri EFTA faaliyetlerinin merkezinde yer almıştır (EFTA Secretariat, 2014). Ayrıca 1990'ların başından bu yana EFTA, Avrupa'daki ve dışındaki üçüncü ülkelerle ticari ilişkileri aktif olarak sürdürmüştür.

Şekil 7. EFTA ÜYE ÜLKELER

Kaynak: (Svennebye, 2019)

Birleşik Krallık ve Danimarka'nın 1973 yılında Avrupa Topluluğu'na tam üye olmasından sonra ve 1986 yılında Portekiz 1995 yılında İsveç ve Finlandiya'nın Avrupa Birliği'nin üyesi olmasından sonra EFTA'nın üye sayısı dörde düşmüştür (Bahçekapılı, 2013).

2.2.11. Avrupa Birliği

Avrupa Birliği, düşüncesi gerçekleşip siyasi bir projeye dönüşmeden önce sadece bazı filozoflar ve öngörülü insanların düşüncelerinde yaşamaktaydı. Avrupa yüzyıllar boyunca birçok insanın hayatını kaybettiği kanlı savaşlara tanık olurken bazı Avrupalı lider ve düşünürler barışın sürdürülebilir olması adına siyasi ve ekonomik yönden bir birleşme olması gerektiğine inanmaktaydılar (European Union, 2020). Avrupa Birliği olarak bilinen bu siyasi ve ekonomik yapıyı meydana getiren ilk girişim 9 Mayıs 1950 tarihinde Fransız Dışişleri Bakanı Robert Schuman'dan gelmiş olup, savaş sanayinde temel maddeler olarak kullanılmakta olan kömür ve çelik üretimi ve kullanımının ulus ötesi bir yapı tarafından yönetilmesi fikri ortaya atılmıştır (Tatoğlu, 2006).

Schulman'ın fikri temel alınarak yürütülen görüşmelerin sonucunda topluluk, Federal Almanya, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Belçika ve Fransa arasında 18 Nisan 1951 tarihinde Paris'te bir antlaşma imzalanmış ve Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) oluşturulmuştur (Köktaş, 2004).

Avrupa Birliği fikrinin tarihsel süreci ele alındığında bunun hâlihazırda yeni bir düşünce olmadığı 14. yy'e kadar uzandığı ve birçok filozof, hukukçu, siyaset adamı ve halkın içinden insanların bununla ilgili farklı yorumları olduğu bilinmektedir (Demir, 2007). Bunun sonucunda birçok farklı alanda değerlendirilmesinin uzun ve tartışmalı bir geçmişi bulunmaktadır (Demir, 2007).

Avrupa Bölgesi'nde barışı ve birliği yaratmanın yanı sıra sürdürülebilir hale getirmek adına ilk ciddi söylem 1. Dünya Savaşından hemen önce meydana gelse de bu fikrin olgunlaşması ve son halini bulması 2. Dünya Savaşından sonra mümkün olmuştur (McCormick, 1996).

Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu danışma komitesi tarafından 1956 yılında Spaak raporu adı verilen bir strateji açıklanmış ve bu rapor ile birlikte nükleer enerji üretimi ve ortak bir pazar oluşturulması amacı ülkeler tarafından uygun görülmüştür. Bu doğrultuda AKÇT'ye üye 6 ülke İtalya'nın başkenti Roma 'da Roma Antlaşması'nı imzalamıştır (Tatoğlu, 2006).

Bütün bunların sonucunda 1985 yılında Avrupa Topluluğu Konseyi'nin Lüksemburg Konferansı sonrasında hukuki açıdan büyük bir öneme sahip olan Tek Avrupa Senedi (TES) oluşturulmuş ve bu, bölgede bütünleşme adına şimdiye kadar atılan en somut adım olarak tarihe geçmiştir (Demir, 2007).

Bununla birlikte TES, ekonomik ve toplumsal kaynaşmayı arttırmanın yanında Avrupa'nın farklı bölgeleri arasındaki eşitsizlikleri azaltma ideası ile birlikte tek pazar sisteminin temel bir amacı olmuştur (Koçak, 2004).

Daha önce, Almanya ile Avrupa'nın bölünmesinin ve süper güçler arasındaki bu iki kutuplu çatışmanın sona ermesine yol açan Berlin Duvarı'nın yıkılışı Avrupa'nın siyasi manzarasını temelden değiştirmiştir (Hooghe & Marks, 2008). Sonrasında Avrupa'nın inşası ve Avrupa için yeni bir çağ açacak olan, hükümet

başkanlarının çağ açıcı eylemi diyebileceğimiz Maastricht Anlaşması, Avrupa topluluğunda siyasi bir birlik oluşturulması kapsamında 7 Şubat 1992 tarihinde imzalanmış ve Kasım 1993'te yürürlüğe girmiştir (Wessels, 2012).

Bir sonraki adım olan Amsterdam Antlaşması, Haziran 1997'de Amsterdam'daki Avrupa Konseyi'nde devlet ve hükümet başkanları arasında kabul edilmiştir, Maastricht Antlaşması'nın yürürlüğe girmesinden sonra antlaşmanın eksik kalan yönlerinin belirlenmesi ve AB'nin gelecek planlamasının ana hatlarını belirlemek durumunda kalınmıştır (Shaw, 1998).

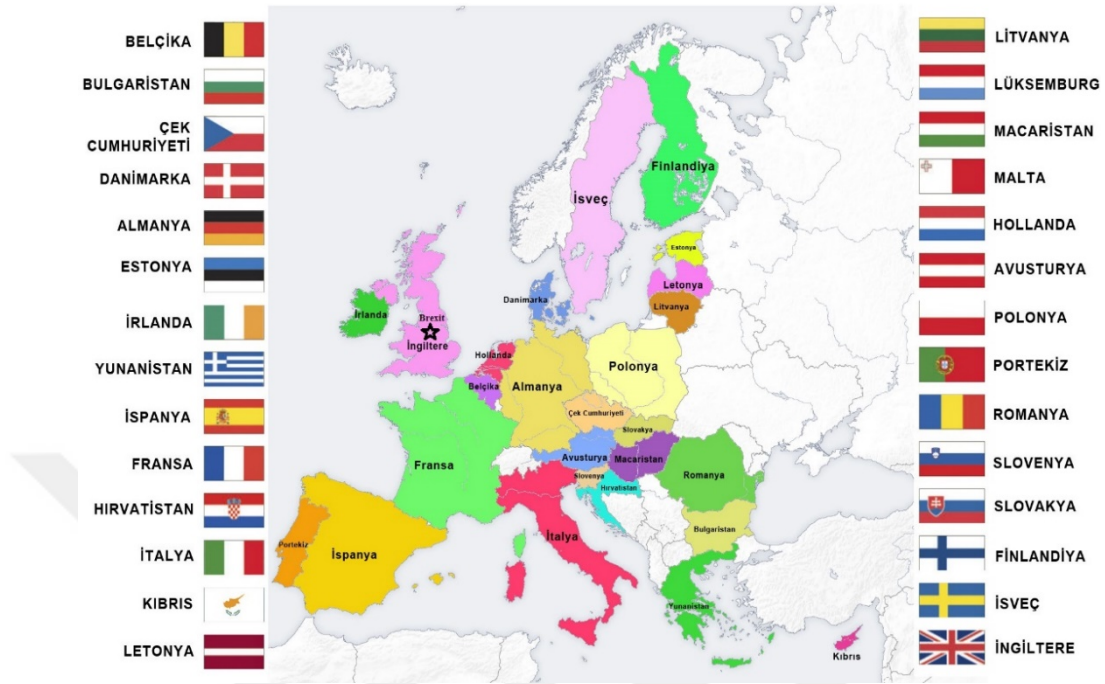
Ardından 11 Aralık 2000 sabahı Nice Antlaşması ile ilgili siyasi anlaşmaya varılmış ve anlaşma 26 Şubat 2001'de resmen imzalanmıştır, sonrasında 28 Şubat 2001 tarihinde yayınlanmıştır (Felsenthal, 2001).

“Nice Antlaşmasının geneline bakıldığında ise bu zirvede aşağıda belirtilen konular çerçevesinde başlıklar bulunmaktadır (Demir, 2007);

- Nice Antlaşmasının Kabul edilmesi
- Temel Haklar şartı
- Güçlendirilmiş iş birliği
- Sandalye ve oy sayıları

“Tüm bu aksiyonların ışığında 17-18 Haziran 2004 tarihlerinde Brüksel'de yapılan Avrupa Konseyi toplantısının bir parçası olarak, AB'nin 25 üye devletinin hükümet ve devlet başkanları, Avrupa için anayasa oluşturacak bir antlaşmanın müzakerelerini sonuçlandırdılar ve bu anayasal antlaşmanın kökenleri, AB'nin dayandığı iki ana mevcut antlaşmaya yani Roma Antlaşması (1957) ve Avrupa Birliği Antlaşması'na (1992) dayandırılmaktadır (Phinnemore, 2004).”

Şekil 8. Avrupa Birliği Haritası

Kaynak: (European Union, 2020)

2.2.12. Brexit

23 Haziran 2016'da Birleşik Krallık halkı, Brexit olarak adlandırılan Avrupa Birliği'nden ayrılmak için oy kullanmıştır ve İngiltere Başbakanı, 29 Mart 2017 tarihli bir mektupta AB'ye üyeliğini sona erdirmeye niyetini bildirmiştir (Brakman, Geretsen, & Kohl, 2017). 31 Ocak 2020 tarihinde İngiltere'nin resmen AB'den ayrılması ile birlikte birliğin üye sayısı 27'ye düşmüştür (Freedland, 2020).

2.3. Avrupa Komisyonu

1967 yılına kadar 1950'lerde kurulan, Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT), Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu Komisyonu (Euratom) ve Avrupa Ekonomik Topluluğu (EEC) komisyonu olarak adlandırılan üç topluluğun her birinin kendi yürütme yetkisi vardı ancak Temmuz 1967'de yürürlüğe giren, tek bir konsey ve Avrupa topluluklarının tek bir komisyonunu kuran 1965 anlaşması, yüksek otorite ve iki komisyonu Avrupa topluluklarının tek bir komisyonunda birleştirmiştir. Bu tek komisyon, Maastricht anlaşmasında Avrupa Birliği'nin (AB) kurulmasının ardından Avrupa komisyonu olarak yeniden adlandırılmıştır (Nugent, 2001).

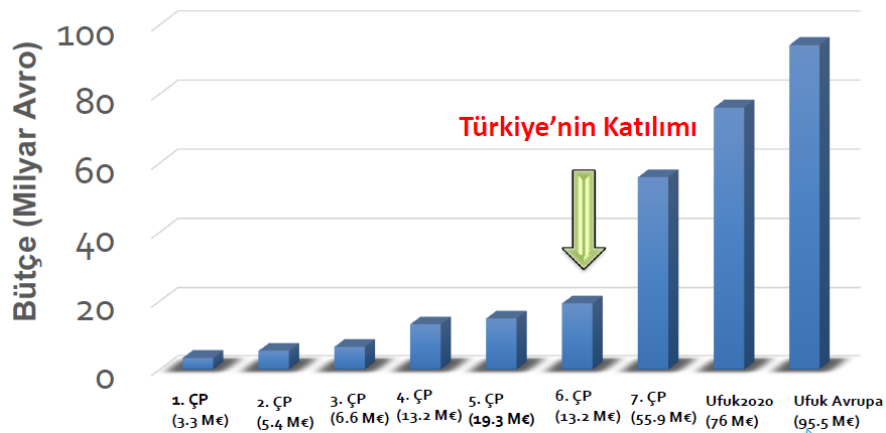
Avrupa komisyonu aynı bir hükümet gibi, bir siyasi yürütme kanadına ve bir idari kanada sahiptir. AB sistemi içinde çok çeşitli işlevleri bulunmaktadır: politika başlatma, politika uygulamasının izlenmesi, Avrupa programlarının yönetimi, önemli bir dış ilişkiler rolü ve 28 üye devlet arasında arabulucu olarak onu içeren diğer işlevler ve AB konseyi ile Avrupa Parlamentosu arasında ve bunun yanında kendi Avrupa kimliğini ortaya koymaktadır (Borragán, 2016).

Komisyon, başından sonuna kadar AB'nin politika sürecine dahil olmaktadır ve ulusal yöneticilerle aynı şekilde, komisyon, genellikle yasama, bütçe veya program teklifi şeklinde politikaların başlatılmasından ve tasarlanmasından sorumludur. Avrupa komisyonu birlik programlarının kurgulanması ve bunları uygulama konularında büyük bir misyon üstlenmekte ve bu programların uygulanmasında bir gözetmen görevi görerek programları ulusal ajanslara devredip süreci bu şekilde idare etmektedir (Bilgin, 2016).

2.4. 2014-2020 Yılları Arasında Türkiye'nin Katılım Sağladığı AB Programları

AB Çerçeve Programları, Avrupa Birliği'ne üye olan veya hâlihazırda aday statüsünde olan ülkeler arasında Avrupa'nın sanayi, bilim ve teknoloji uygulama ve politikalarının geliştirilmesi amacıyla oluşturulan birlik programı yapılanmasıdır (Tübitak). Türkiye altıncı çerçeve programından itibaren bu sisteme entegre olmuştur.

Şekil 9. Avrupa Birliği Çerçeve Programları

Kaynak: (Öner, 2021)

AB Çerçeve programları Avrupa Birliği'nin uygulamakta olduğu politikalar arasında ciddi öneme sahiptir. Üye ve hâlihazırda aday olan ülkeler arasında iş birliğini güçlendirmek, eğitim, gençlik, bilim ve araştırma gibi önemli tematik alanlarda Avrupa Birliği nezdinde belirlenmiş olan hedef noktaya erişilmesini amaçlamaktadırlar. Birliğin en temel amacı olarak programlardan faydalanan ülkelerde tek Avrupa düşüncesinin egemen olması ve aidiyet duygusunu geliştirerek aynı zamanda ekonomik olarak ileriye gitmek ve bunların nezdinde sorunları çözerek daha gelişmiş bir Avrupa tasarlanmasıdır.

AB Çerçeve Programları uzun süreli mali çerçeve olarak adlandırılmış olan yedi yıllık genel bir bütçenin kapsamında Avrupa Parlamentosu'nun ve konseyin onayı ile birlikte yürürlüğe giren kurucu mevzuat kapsamında uygulamaya konulmaktadır. Her bir birlik programı için farklı yürütücü kuruluşlar görevlendirilmekte ve programların koordinasyonu sağlanmaktadır.

Bu birlik programları ülkeler arasındaki iş birliğini geliştirmek amaçlı olduğundan dolayı programlara yapılan başvurularda farklı ülkeler arasında yapılmış ortaklıklar aranmaktadır. Uygun durumlarda istenilen yeterlilikleri sağlayan vatandaşlar, işletmeler, sivil toplum kuruluşları, kamu üyeleri ve bunun yanında üniversiteler Avrupa Birliği'nin bu programlarından faydalanabilmektedirler.

Avrupa Birliği nezdinde 2014-2020 yılları arasındaki dönemde 22 tane program uygulanmaktadır ve Türkiye bu programlardan yedi tanesine katılım sağlamaktadır. Bu yedi yıllık periyot için katılım sağlanan programlara ayrılan toplam bütçe 97 milyar avrodur (T.C Dışişleri Bakanlığı, 2019).

2.4.1. Erasmus+ Programı

Avrupa Komisyonu, Erasmus+ 'yı "2014-2020 dönemi için eğitim, öğretim, gençlik ve spor alanlarında AB Programı" olarak tanımlamaktadır ve bunun yanında Erasmus + programı, program ülkelerinin Avrupa'nın yetenek ve sosyal varlıklarının potansiyelini yaşam boyu öğrenme perspektifinde etkin bir şekilde kullanma çabalarını desteklemek ve eğitim, öğretim ve gençlik alanlarında resmi ve gayri resmi öğrenmeye destek sağlamak için tasarlanmıştır (Altuğ, 2019). Erasmus+ Türkiye'nin de 2014 yılından itibaren faydalandığı birlik programları arasında yer almaktadır.

Erasmus+ programından Türkiye'nin sağladığı fon miktarı yıllara göre Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4. Türkiye'nin Erasmus+ İçin Aldığı Fon Miktarı

Yıl	Erasmus+ İçin Alınan Toplam Fon Miktarı
2014	3,761.747
2015	96,240.673
2016	85,194.100
2017	88,000,471
2018	91,678,042
2019	95,574,910
2020	102.127.283

Kaynak: (Commission E. , 2014-2020)

Programa katılım sağlanan 2014 yılında diğer yıllara oranla düşük bir bütçe ile çalışıldığı görülmektedir. Sonraki yıllarda gerek programın tanınırlığının artması gerek ise ülkemizde programdan yaygın bir şekilde faydalanılmasından dolayı fon miktarları artış göstermektedir. Tablo 4'de görüldüğü üzere programdan sağlanan en yüksek fon miktarına 2020 yılı içerisinde ulaşılmıştır.

Program ayrıca, yükseköğrenim ve gençlik alanlarında ortak ülkelerle iş birliği ve hareketlilik fırsatlarını da arttırmaktadır. 2018 yılına kadar Erasmus Programı 650.000'den fazlası Almanya'dan olmak üzere 4,4 milyon öğrenciyi desteklemiştir ve bu programın son derece olumlu bir etkiye sahip olduğu Avrupa Komisyonu tarafından istatistiksel olarak ortaya konmuştur (Schürer, 2019).

Örnek olarak vermek gerekirse, programdan faydalanan öğrencilerde problem çözme yeteneği, mezun olduktan sonra iş bulma olanağı ve tabi ki yabancı dil yeteneğinde oldukça önemli bir gelişme söz konusudur. Yapılan araştırmaya göre akademisyenlerden %80 ine göre Erasmus öğretim kalitesi üzerinde pozitif bir etkiye sahiptir ayrıca yine akademik yöneticilerin %90'ından fazlası Erasmus'u uluslararasılaşmanın önemli bir basamağı olarak görmüşlerdir (Schürer, 2019).

Erasmus Plus programı 3 ana eylem başlığı altında faaliyet göstermektedir. Bu başlıklar şu şekilde sıralanmaktadır:

Ana Eylem 1: Öğrencilerin ve personelin hareketliliği: Bu eylem, öğrencilere, kursiyerlere, gençlere, öğretmenlere ve eğitmenlere başka bir ülkede bir öğrenme ve mesleki deneyim edinme fırsatları sağlamaktadır. Aynı zamanda dünya çapında en iyi yüksek lisans öğrencilerine tam derece bursları veren yüksek öğretim kurumlarının konsorsiyumları tarafından sunulan üst düzey entegre uluslararası eğitim programlarını içermektedir. Ayrıca program ülkelerinden yükseköğrenim öğrencileri, bir yüksek lisans derecesi için yurtdışına çıkmak adına program tarafından desteklenen bir krediye başvurabilirler. Öğrenciler, programa katılan ulusal bankalara veya öğrenci kredi kuruluşlarına başvurumaktadırlar (Commission E. , Erasmus+ programme guide, 2020).

Ana Eylem 2: Bu temel eylem, yenilikçi uygulamaların geliştirilmesini veya transferini desteklemeyi amaçlamaktadır. Avrupa düzeyinde iş birliğine ek olarak, karşılıklı öğrenmeyi ve iyi deneyimlerin paylaşımını teşvik eden ortak girişimleri uygulamayı teşvik etmek de bu eylemin bir diğer amaçlarındandır. Bu ana eylem kapsamında Avrupa'nın yenilik kapasitesini güçlendirmeyi ve yükseköğrenim ve iş sektörleri için daha geniş bir sosyo-ekonomik ortamı teşvik edilmektedir (Commission E. , Erasmus+ programme guide, 2020).

Ana Eylem 3: Üç numaralı ana eylem, politika reformuna destek, eğitim ve gençlik alanında politika yeniliğine, politika araçlarına yönelik girişimleri desteklemeyi amaçlayan bir eylem programıdır. Aynı zamanda uluslararası kurum ve kuruluşlar arasında iş birliğini teşvik eder (Commission E. , Erasmus+ programme guide, 2020).

Avrupa Birliği, genç nüfusa verdiği önemden dolayı Erasmus programının yürütülmesi ve hedeflerine ulaşması konusuna çok önem vermektedir. Genç nüfusu uluslararasılaşmanın bir parçası olarak gören bir perspektife sahip olan birlik, insanları küçük yaştan itibaren eğiterek farklı kültürler hakkında bilgi sahibi olmaları ve dünya görüşlerini geliştirmelerini sağlayarak global bir Avrupa'nın temellerini atma konusunda Erasmus programından faydalanılması planlanmaktadır.

2.4.2. Ufuk 2020 Programı

AB'nin birçok inovasyon göstergesindeki durgunluk, bir geri dönüş yaşanması için bir dizi çabayı ortaya çıkartmıştır. En çok göze çarpan projelerden biri ise Ar-Ge ve inovasyonun teşvik edilmesine eşi görülmemiş düzeyde bir finansman sağlayan Ufuk 2020 stratejisi olmuştur (Veugelers R. C., 2015).

Ufuk 2020, inovasyon birliği stratejisinin parçası olarak ortaya çıkan bir finansman programı olarak görülmektedir. Ayrıca program Avrupa Komisyonu'nun araştırma için tasarlanan önceki çerçeve programlarıyla oldukça uyumlu bir şekilde seyretilmektedir (Veugelers R. , 2015).

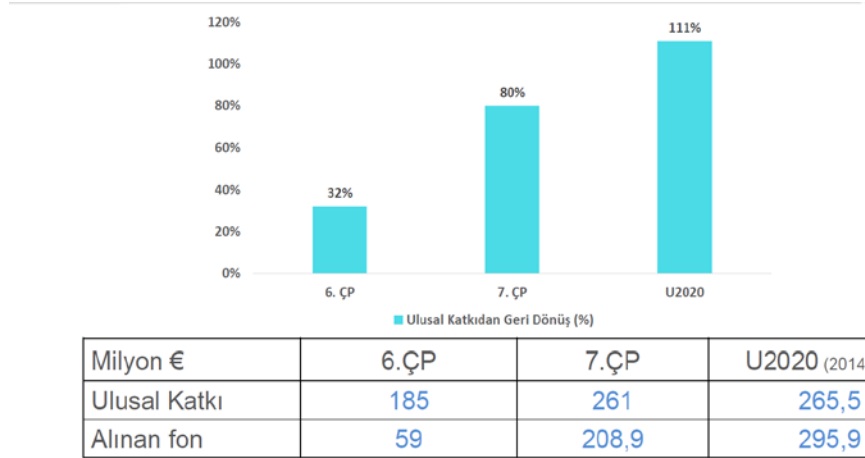
Birlik programlarından en kapsamlısı olan Ufuk 2020, yedi yıl içerisinde (2014-2017) yaklaşık olarak 80 milyon avroluk bir fon ile şimdiye kadarki en büyük AB araştırma ve inovasyon programı olmasının yanı sıra gelecek vadeden fikirleri olarak daha fazla atılım keşif ve ilkler vadetmektedir (Daniels, 2014).

Ekonomik büyümeyi teşvik etmek ve iş yaratmak için bir araç olarak görülen Ufuk 2020, Avrupa liderlerinin ve Avrupa Parlamentosu üyelerinin siyasi desteğine sahiptir (Galsworthy, 2013).

Ufuk 2020 ile birlikte araştırma ve yenilik birleştirilerek Avrupa'nın dünya standartlarında bilim üretmesini sağlamak ve inovasyonun önündeki engelleri kaldırmak, bunun yanında özel sektör ve kamu sektörlerinin inovasyon sağlamada birlikte çalışmasını sağlamak bu birlik programının temel amacı olarak görülmektedir (European Commission, 2015).

Avrupa'nın küresel rekabet gücünü güvence altına almayı amaçlayan ana girişim olarak nitelendirilebilecek olan Ufuk 2020 inovasyon birliğini uygulayan finansal bir amaç olarak meydana gelmiştir. Türkiye de Ufuk 2020 programından faydalanan ülkeler arasında yer almaktadır. Ülkemizin Ufuk 2020 çerçeve programı için ödediği katkı payı ve bundan alınan geri dönüş oranları şekil 10'da gösterilmiştir.

Şekil 10. Çerçeve Programları için Ödenen katkı Payları ve Geri Dönüş Oranları

Kaynak: (Tübitak)

Türkiye olarak AB'nin havuzuna gerçekleştirmiş olduğumuz katkıya karşılık geri almış olduğumuz fon tutarında son yıllarda bir artış görülmektedir. 2014-2020 yılları arasında Ufuk 2020 çerçeve programında sağlamış olduğumuz ulusal katkının üzerinde bir fon almış bulunmaktayız. Bu verilerden yola çıkarak son yıllarda çerçeve programları hakkındaki farkındalığın artmış olduğunu ve ülkemizdeki kurumların bu havuzdan gün geçtikçe daha çok pay aldığı görülmektedir.

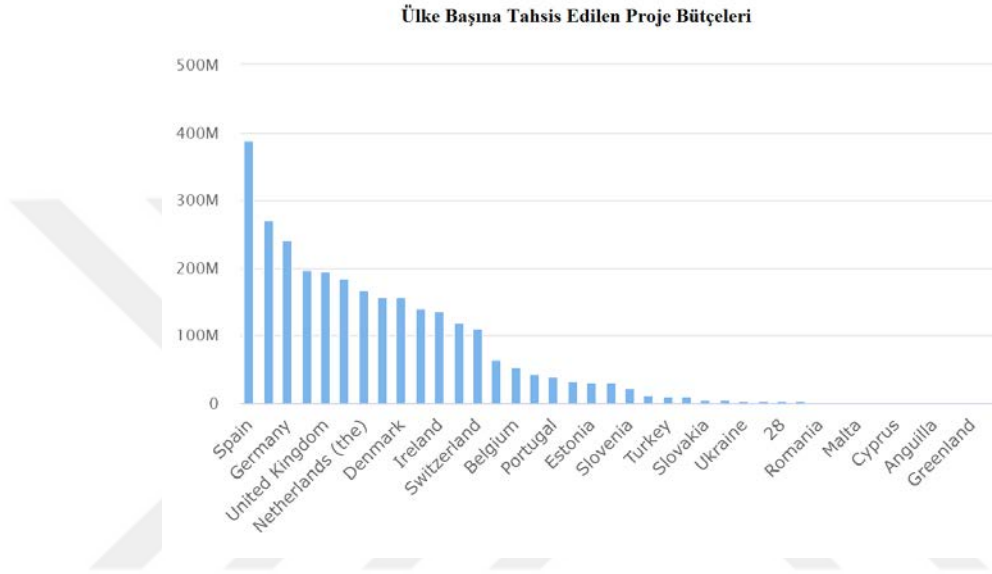
2.4.3. İşletmelerin ve KOBİLERİN Rekabet Edebilirliği Programı (COSME)

COSME (İşletmelerin ve KOBİ'lerin rekabet edebilirliği programı) ve Ufuk 2020 programları 2014 yılında resmi olarak tanıtılmıştır. Bu programlar KOBİ'ler için eski rekabet gücü ve inovasyon programı olan (CIP) 7. Çerçeve programının yerini almışlardır (Salmelin, 2013). Her iki program da Avrupa ekonomisinin ve bilimin gelişmesini desteklemek için tasarlanmıştır. Bununla birlikte KOBİ'lerin gelişimini, yatırımlarını, tekliflerin çeşitlendirilmesini ve yeni pazarlara açık olunmasını destekleyecek fonun büyük bir kısmı da bu şekilde sağlanmış bulunmaktadır (Lipiec, 2018).

Bilim ve akademiye bağlı olarak yaratıcılık, yenilikçi ve açık ekonomiye destek verilmesi gibi unsurlar iki program için de çok önemli bir konumda bulunmaktadır. COSME, Avrupalı işletmelere AB'nin tek ve mutlak pazarından yararlanabilmeleri ve bunun yanında AB dışındaki pazarların sunduğu fırsatları en iyi şekilde değerlendirebilmeleri adına destek sağlamaktadır.

KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği programı KOBİ'lerin iş ve teknoloji ortakları bulmasına, AB mevzuatını anlamasına ve AB finansmanına erişmesine yardımcı olan 50'den fazla ülke 600'den fazla ofisten oluşan Avrupa İşletmeler Ağı'nı (EEN) finanse etmektedir (Borbás, 2013). Avrupa İşletmeler Ağı KOBİ'ler için yürütme Ajansı (EASME) tarafından yürütülmektedir.

Şekil 11. EASME Tarafından Ülke Başına Tahsis Edilen Bütçe Miktarı

Kaynak: (SMEs, 2020)

COSME ayrıca, Avrupa İş Portalınız veya KOBİ Uluslararasılaştırmaya Portalı gibi işletmelerin gelişimi için özel olarak tasarlanmış web araçlarını da finanse etmektedir. Bunlardan ilki başka bir üye devlette aktif olmak isteyen girişimciler için pratik çevrimiçi bilgi sağlamakta, ikincisi ise Avrupa dışında işlerini geliştirmek isteyen şirketler için destek önlemlerine vurgu yapmaktadır (Sartori, 2014).

COSME, ASEAN ve MERCOSUR'daki Fikri Mülkiyet Hakları ile ilgili KOBİ yardımlarını finanse eder ve bu coğrafi bölgelerdeki fikri mülkiyet sorunları, standartları veya kamu ihale kuralları konusunda zorluklarla karşı karşıya olan Avrupalı KOBİ'lere tavsiye ve destek konusunda hizmet vermektedir (Visković, 2017).

Program ayrıca, AB ve Japon işletmeleri arasındaki deneyim ve know-how alışverişini kolaylaştırarak, Japon pazarına nasıl erişileceği hakkında bilgi yayarak her

türlü endüstriyel, ticaret ve yatırım iş birliğini teşvik etmek için AB-Japonya Endüstriyel iş birliği Merkezi'ne de mali yardım sağlamaktadır (European Commission, 2015).

COSME, Girişimcilik 2020 Eylem Planının uygulanmasını çok çeşitli faaliyetlerde bulunarak desteklemektedir. Bunlar arasında hareketlilik değişimi, araştırma, en iyi uygulamaların yayılması ve girişimcilik eğitimi, mentorluk veya genç, kadın ve üst düzey girişimciler de dahil olmak üzere yeni ve potansiyel girişimciler için rehberlik ve destek hizmetlerinin geliştirilmesi gibi alanlarda pilot projeler bulunmaktadır (Ozekicioglu & Yetiz, 2020).

Türkiye'nin işletmelerin, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin rekabet edebilirliği için AB programına katılım anlaşması 2014 yılında imzalanmıştır. KOSGEB tarafından koordine edilecek olan program, işletmelerin rekabet gücünü artırarak, sürdürülebilirliklerini güçlendirerek ve girişimcilik kültürünü destekleyerek yeni KOBİ'lerin kurulmasını ve büyümelerini desteklemeyi sürdürmeyi amaçlamaktadır (Kosgeb, 2020).

AB Araştırma ve İnovasyon Çerçeve Programı, Avrupa Araştırma alanını tamamlamak ve daha da geliştirmek için büyük bir çaba sarf edilerek ve gerekli önlemler alınarak tamamlanacaktır. Bu önlemler, bilgi, araştırma ve yenilik için gerçek bir tek pazar oluşturmak için engelleri yıkmayı hedeflemektedir (Salmelin, 2013).

2.4.4. Fiscalis 2020 Programı

Fiscalis 2020, 2014'ten önce uygulanan ve AB içindeki vergi makamları arasındaki iş birliğinin kolaylaştırılmasına ve güçlendirilmesine önemli ölçüde katkıda bulunan yıllık vergilendirme eylem programının bir devamı olarak tanımlanmaktadır. Üye devletler arasındaki karşılıklı iş birliği anlamında Fiscalis 2020, iç pazardaki vergi sistemlerinin işleyişini aktif olarak güçlendirmeyi ve içindeki mevcut engellerin ve çarpıklıkların kademeli olarak ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır (Parada, 2013).

Programın uygulanmasından Avrupa Komisyonu sorumludur. Fiscalis programı her AB Üye Devletinden gelen delegelerden oluşan Fiscalis 2020 Komitesi tarafından desteklenmektedir.

Tablo 5. Fiscalis 2020'ye katılan aday ve potansiyel aday ülkeler

ARNAVUTLUK	2015
BOSNA HERSEK	2015
KOSOVA	2020
KUZEY MAKEDONYA	2014
KARADAĞ	2015
SIRBİSTAN	2015
TÜRKİYE	2014

Kaynak: (Participating in Fiscalis, 2020)

Globalleşme sürecinde Avrupa Birliği de geniş kapsamlı bir rol oynamaktadır ve buna istinaden uluslararası bir sorun olan vergi kaçakçılığı ile ilgili ülkeler arası iş birliğine gidilmesi kaçınılmaz bir durum halini almıştır. Avrupa Birliği üye ve aday ülkelerde her konuda olduğu gibi bu sistemde de bir standardizasyon oluşturma çabası içerisinde (Bakar, 2012). Fiscalis programı sayesinde oluşturulacak bu sistem ile ülkeler kontrol sıklığı oluşturacak ve sistemler geliştirerek bu sorunun önüne geçmeyi amaç edineceklerdir (Ubay, 2012).

2.4.5. Gümrükler 2020 Programı

Bütçesi 522,9 milyon avro olan Gümrükler 2020 programının temel amacı iç pazarın efektif bir şekilde çalışması ve üye ülkelerin bu konudaki uğraşlarının desteklenmesidir (European Union, 2020). Ayrıca bu program ulusal gümrük idarelerinin bilgi ve uzmanlık oluşturulmasının yanında bunları paylaşmasına olanak tanımaktadır.

Tablo 6. Gümrükler 2020'ye katılan aday ve potansiyel aday ülkeler

ARNAVUTLUK	2015
BOSNA HERSEK	2015
KOSOVA	2020
KUZEY MAKEDONYA	2014
KARADAĞ	2014
SIRBİSTAN	2014
TÜRKİYE	2014

Kaynak: (European Union, 2020)

Programın yürütülmesinden sorumlu olan kurum Avrupa Komisyonu'dur ve her Avrupa Birliği üye devletlerinden katılan delegeler Gümrük 2020 komitesini oluşturmakta ve bu oluşuma destekte bulunmaktadır. Gümrükler 2020 programı gümrük memurlarının bilgi, beceri ve yetkinliklerini geliştirme fırsatı verirken aynı zamanda gümrük alanındaki yeni zorlukların üstesinden gelmek için geliştirilmiş ve eğitim yoluyla insan kaynakları yetkinliklerinin geliştirilmesi amacıyla kurgulanan bir programdır (Gancheva, 2016).

2.4.6. İstihdam ve Sosyal Yenilik Programı (EaSI)

Türkiye'nin katılım sağladığı birlik programlarının en önemlilerinden birisi konumunda olan İstihdam ve Sosyal Yenilik Programı (EaSI) nitelikli ve sürdürülebilir olacak şekilde istihdam, uygun düzeyde sosyal korumanın sağlanması, çalışma şartlarının daha iyi düzeylere getirilmesi, yoksulluğun ortadan kaldırılması ve sosyal dışlanma gibi toplumsal problemlere çözüm olması amacı ile toplamda 920 milyon avro bütçe ile uygulamaya konmuştur (Abacı , Saray, Akça, & Şahin, 2015).

Sosyal inovasyon kavramı Avrupa'nın 2020 hedefleri içerisinde çok büyük bir önem arz etmektedir. Bu kavram EaSI programının ilerleme süreci içerisinde belirgin bir şekilde yer almaktadır ve bu programın hedefleri içerisinde; sosyal ve işgücü piyasasının yeniliklerini test etmek için finansal destek sağlamak ve gerektiğinde sosyal politika deneylerini tasarlamak ve uygulamak için ana aktörlere kapasite

oluşturarak bilgi ve uzmanlığı erişilebilir hale getirmek bulunmaktadır (Ajansı G. M., 2020).

EaSI Programı çerçevesinde açılan çağrılar ile birlikte Avrupa düzeyinde istihdamın artırılarak sosyal inovasyon konusunda da alternatif finansman kaynağı yaratmak ve bunların ışığında refahı artırarak toplumsal gelişimin temellerine destek vermek Avrupa Birliği'nin programı kurgulamasındaki temel amaçlardır (Commission E. , Employment, Social Affairs & Inclusion, 2020).

2.4.7. Avrupa Dayanışma Programı (ESC)

Avrupa Dayanışma Programı (ESC) gençleri daha da içine alarak tüm insanları kapsayan ve kucaklayan bir toplum inşa etmek ve savunmasız insanları destekleyerek toplumsal zorluklara cevap vermek adına ortaya çıkmıştır (Rauckienė-Michaelsson & Acienė, 2019).

Yardım etmek, öğrenmek ve geliştirmeyi kendine amaç edinmiş gençler için ilham verici bir program olan ESC birlik genelinde bu tür dayanışma faaliyetleri için tek bir merkezi giriş noktası sağlamaktadır. Avrupa Dayanışma Programı, Avrupa'da daha fazla gönüllülük bilinci olan genç olmasını ve bu kişilerin dayanışmayı ifade edebilmeleri adına birçok fırsat sahibi olmasını amaçlamaktadır (Michaelsson & Acienė, 2019).

ESC girişiminin amacı gençleri daha kapsayıcı bir toplum oluşturmak, savunmasız insanları desteklemek ve toplumsal zorluklara yanıt vermek için bir araya getirmektir. Gönüllülük ve dayanışma eylemlerinin büyük çoğunluğu yerel düzeyde gerçekleşir, yerel ihtiyaçları karşılar ve Avrupa dayanışma birlikleri, öncelikle uluslararası hareketlilik gerektiren sınır ötesi fırsatlar yerine yerel temelli gönüllülük ve işlere odaklanmaktadır (Civico, 2017). Bu gönüllülük faaliyetleri kapsamında insanların empati sahibi olması ve toplumsal anlayışın artarak birbirine karşı hoşgörülü toplumların temellerinin atılması düşünülmektedir.

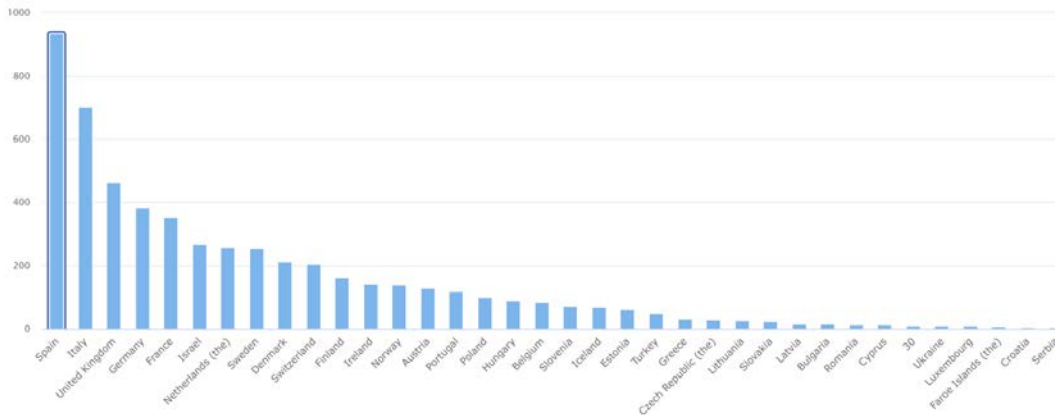
2.5. KOBİ Yürütme Ajansı (EASME)

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler için Yürütme Ajansı (EASME) Avrupa Komisyonu tarafından KOBİ destek ve yenilik, çevre, iklimler, enerji ve denizcilik

konularında kendi adına çeşitli AB programlarını yönetmek üzere kurulmuştur. Avrupa Komisyonu'nun bir yürütme ajansı olarak COSME, LIFE, Ufuk 2020 ve EMFF gibi programların önemli bir bölümünü yönetmekte ve bu programlar tarafından finanse edilen eylemlerin sonuç vermesini ve komisyona bu konuda politika üretmesi adına değerli girdiler sağlamaktadır (European Union, 2020).

2014-2020 yılları için tanımlanan Avrupa Birliği'ndeki yeni finansman perspektifi ve Avrupa'nın ve küreselleşen dünyanın yeni ekonomik ve politik zorlukları, yeni yasal ve kurumsal çözümler talep etmektedir ve buna istinaden Küçük ve Orta ölçekli işletmeler, yenilikçi teknolojilere, özellikle ekolojik olanlara ulaşma ve bunları uygulama fonlarını her zaman karşılayamayan, oldukça yüksek maliyetlerle bağlantılı idari zorlukları karşılayan özel bir destek talep etmektedir (Sitek, 2015). Bu amaçla, küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler için yürütme Ajansı da dahil olmak üzere uzun süreli ajanslar kurulmuştur. EASME, şimdiye kadar diğer merkezi olmayan kurumlara yayılmış veya doğrudan Komisyona tabi olan çok sayıda AB programını yönetmekle görevlendirilmiştir.

Şekil 12. EASME'nin Yürüttüğü Projelere Ülkelerden Katılımcı Sayıları

Kaynak: (SMEs, 2020)

AB'de 2014-2020 yılları için tanımlanan finansman perspektifi ve Avrupa'nın yanı sıra küreselleşen dünyanın yeni ekonomik ve politik zorlukları, yeni yasal ve

kurumsal çözümler talep etmektedir. EASME bu şekilde, sadece daha yüksek etkinlik ve AB'nin kamu fonları yönetimine değil, aynı zamanda daha yüksek mali tasarruflara ulaşacak ve tahsis edilen varlıkların etkinliğini artıracaktır. Yeni oluşturulan Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler için Yürütme Ajansı, mevcut benzer kurumlara benzer bir yapı olmaya devam etmekte ve AB organlarının personelinin çalışanları için uygun düzenlemeler yapmaktadır.

2.5.1. Avrupa İşletmeler Ağı

2008 yılında Avrupa Komisyonu tarafından kurulan Avrupa İşletmeler Ağı (Enterprise Europe Network) Avrupa Birliği'nin büyümeyi ve istihdamı destekleme stratejisinin en önemli parçalarından biri olarak kabul edilmektedir ve Avrupa Komisyonu adına Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Yürütme Ajansı (EASME) tarafından yönetilmektedir (Gródek, ve diğerleri, 2020).

Avrupa İşletmeler Ağı'nın misyonu, şirketlerin Avrupa pazarının sunduğu fırsatlardan en iyi şekilde yararlanmalarına yardımcı olmaktır. Bu büyük işletmeler ağı üye olarak, ticaret odaları, teknoloji merkezleri, üniversiteler, araştırma enstitüleri ve kalkınma ajansları da dâhil olmak üzere 60 ülkeden 600'den fazla farklı ve bağımsız kuruluşu bir araya getirmektedir (Araújo & Teixeira, 2014). Üyeler ülke düzeyinde konsorsiyumlar halinde düzenlenmektedirler.

Ağ üyeleri, bilgi, geri bildirim ve ortaklık hizmetleri, inovasyon, teknoloji ve bilgi transferi hizmetleri sunarak, özellikle KOBİ'ler için iş destek hizmetleri ortaya koymaktadır. Ağ üyelerinin müşterileri şirketler ve araştırmacılarıdır. Müşteriler, inovasyon açısından ihtiyaç ve beklentilerini karşılayan iş birliği, teknoloji transferi ve işbirlikçi araştırma için ortak bulma konusunda desteklenir. Sınır ötesi iş ortağı araması tamamlandıktan sonra, ilgili taraflar bir ortaklık anlaşması (PA) imzalanmaktadır (Stepanova, Bediukh, & Novikova, 2019).

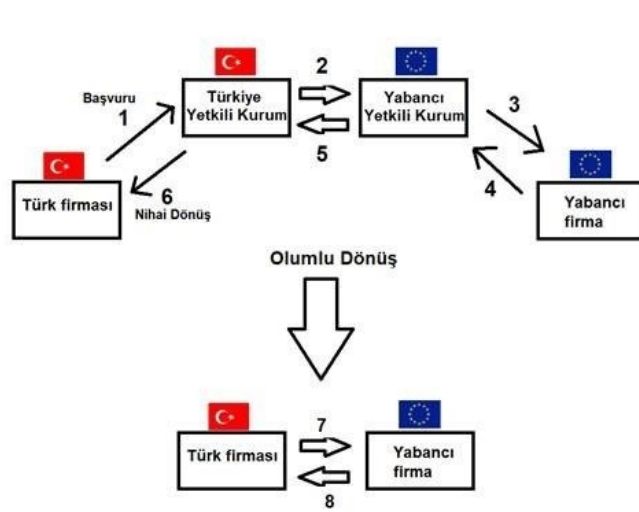
Ortaklık sürecinin amacı uluslararası bir iş birliği anlaşması ve bunun akabinde KOBİ'ler ile araştırma enstitüleri arasında ve KOBİ'ler veya diğer olası müşteriler arasında uzun vadeli bir teknoloji transferi iş birliğine ulaşmak ve bunun sonucunda Avrupa İşletmeler Ağı üyeleri tarafından müşterilere özel hizmetler

sunulmasıdır. Bu nedenle iş birliği anlaşmaları (PA) EASME tarafından belirlenen yönergeleri takip etmek zorundadır.

Müşterilere ortaklık hizmetleri sunmak Avrupa İşletmeler Ağı'nın (EEN) faaliyet listesinde önemli bir yere sahiptir. Aslında bir ortaklık anlaşması ortaya çıkarmak çeşitli ağ hizmetlerini ve ilgili sektörlerle uyarlanmış bilgileri içerdiğinden zaman, beceri ve takip açısından çok fazla çaba ve özen gerektirmektedir.

“Avrupa İşletmeler Ağı'na AB üyesi 28 ülkenin dışında AB Adayı ülkeler ve EFTA ülkeleri: Türkiye, Arnavutluk, Makedonya, Karadağ, Sırbistan, İzlanda, Norveç, İsviçre ve diğer ülkelerden Bosna Hersek, Moldova, Ermenistan, Rusya, Beyaz Rusya, Ukrayna, Gürcistan, İsrail, Ürdün, Mısır, Tunus, Nijerya, ABD, Kanada, Meksika, Arjantin, Brezilya, Şili, Paraguay, Peru, Kamerun, Çin, Endonezya, Hindistan, Güney Kore, Japonya, Singapur, Tayvan, Vietnam, Yeni Zelanda katılmaktadır.” Toplamda 66 ülkede, odalar, teknoloji geliştirme merkezleri, üniversiteler ve KOBİ destek kurumları olmak üzere 600 kuruluş Avrupa'nın en büyük ticari ağı Avrupa İşletmeler Ağı'nı oluşturmaktadır (İstanbul Sanayi Odası, 2018).

Şekil 13. Avrupa İşletmeler Ağı Akış Şeması

Kaynak: (Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, 2019)

Avrupa İşletmeler Ağı ekosisteminin faaliyetlerinin gerçekleştirildiği Merlin platformu üzerinde şekil 13’de gösterildiği gibi yetkili kurumlar ve firmalar arasında bir döngü bulunmaktadır. Firmalar bağlı oldukları bölgelerdeki yetkili kurum ile irtibata geçtikten sonra ilgili ilanlar ile alakalı iki farklı ülkedeki yetkili kurum uzmanları Merlin platformu üzerinden iletişime geçmektedirler. Bir sonraki aşamada bu iletişim ekosisteminin bir çıktısı olarak olumlu veya olumsuz bir dönüş yetkili kurum taraflarına iletilmektedir. Sonrasında olumlu bir dönüş olması durumunda firmaların iletişim kurması ve sürecin ilerlemesi adına iletişim bilgileri firmalar ile paylaşılmaktadır. Tüm bu aşamalarda danışmanlık hizmetleri yetkili kuruluşlardaki Avrupa İşletmeler Ağı uzmanları tarafından sağlanmaktadır.

2.5.2. Avrupa İşletmeler Ağı’nın Bölgesel Ekonomi ile İlişkisi

Avrupa Birliği’ndeki ülkeler ve potansiyel aday olan ülkeler ekonomik, sosyo-kültürel bağlamda birbirinden farklı yapıya sahiptirler, bu farklılıklar ülkeler arasında olmanın yanı sıra ülke içinde de çok sayıda bulunmaktadır. AB nezdinde genişleme politikaları sonucunda birçok farklı yapıyı barındıran bölgesel politikalar da ön plana çıkmaktadır.

AB Çerçeve programları bu bağlamda kilit rol oynamış ve bölgesel kalkınmada çok büyük destek olmuşlardır. Bölgesel, ekonomik ve toplumsal kalkınmada büyük bir payı olan bir diğer unsur ise KOBİ’lerdir. Gerek yeni iş imkânlarının ortaya çıkarılması gerek ise istihdama olan katkısı bakımından KOBİ’ler ülkelere ekonomik olarak bir hareketlilik getirmektedirler. Üretimlerinde emek yoğun işletmeler olarak görülen KOBİ’ler belirli bir düzeyde istihdamın çoğunluğunu oluşturarak bölgesel kalkınmaya büyük bir destek sağlamaktadırlar (Türkoğlu, 2002).

KOBİ’lerin rekabet edebilirliği programı kapsamında yürütülen Avrupa İşletmeler Ağı projesi de KOBİ’lerin uluslararası pazarlarda kendine yer bularak kazançlarını arttırmalarını ve buna bağlı olarak istihdam ve sosyal yenilik konusunda gelişerek bölgesel ekonomiye sınıf atlatmalarının yolunu açmaktadır (Schmiemann, 2008). Yabancı dilin etkin kullanımı ve nitelikli personel sayısının azlığı gibi pek çok nedenden dolayı KOBİ’lerin AB fonlarından yararlanma ve bu sayede gelişim kaydetme konusunda çekimser olduğu bir gerçektir. Avrupa İşletmeler Ağı sayesinde KOBİ’lerde eksikliği çekilen nitelikli personel istihdamı bölgesel olarak giderilmekte

ve bu sayede ücretsiz bir şekilde KOBİ'ler uluslararasılaşma desteğine ulaşmaktadırlar.

Bölgesel olarak hizmet veren ve KOBİ'lere seviye atlatmak amaçlı kurulan bu ağ ile birlikte Avrupa vizyonu aşılıyarak KOBİ'lerin normal şartlarda sağlamakta güçlük çektikleri alternatif finansmana erişim ve uluslararası network oluşturma hususlarında büyük bir destek sunan Avrupa İşletmeler Ağı ekosistemi KOBİ'ler arasında rekabetçi bir ortam oluşturarak kendilerini ulus ötesi seviyelere çekmelerine destek sağlamaktadır. Avrupa İşletmeler Ağı kapsamında istihdam edilen personeller bölgesel olarak oluşturulan konsorsiyumlar ile birlikte KOBİ'lerdeki bu açıkların kapatılmasına destek vererek rekabet edebilir duruma gelmeleri konusunda büyük bir destek sağlamakta ve dolayısıyla bu da bölgesel ekonomiye pozitif bir etki sunmaktadır.

2.5.3. Avrupa İşletmeler Ağı Türkiye Konsorsiyumları ve Etkileşimleri

Avrupa İşletmeler Ağı (EEN), tüm ülkelerdeki işleyiş düzenine benzer şekilde, Türkiye'de de bölgelere göre konsorsiyumlara ayrılmış ve bu konsorsiyumlar nezdinde yürütülmektedir. Uluslararasılaşma faaliyetlerine yönelik en büyük ağ statüsünde olan EEN Avrupa Birliği tarafından bir KOBİ hizmetleri ara yüzü olarak kullanılmakta ve uluslararasılaşma faaliyetleri kapsamında çok sayıda desteği sunmaktadır. Dünya genelinde 60'dan fazla ülkede 600'den fazla kuruluşa görev yapan 3,000 yerel uzman Avrupa İşletmeler Ağı kapsamında görev yapmakta ve %85 gibi yüksek bir oranla müşteri memnuniyeti ortaya çıkmaktadır (Kosgeb, 2020). Ülkemizde EEN'in ulusal koordinasyon görevi Küçük ve Orta Ölçekli Sanayiye Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)'e verilmiştir. Ülkemizde toplamda 11 farklı konsorsiyum bulunmakta ve kendi bölgelerinde Avrupa İşletmeler Ağı iletişim noktası olarak bu projenin sağladığı danışmanlık hizmetlerini vermektedirler.

Şekil 14. Avrupa İşletmeler Ağı Türkiye Konsorsiyumları Haritası

Kaynak: (Kosgeb, 2020)

Avrupa İşletmeler Ağı Türkiye Konsorsiyumları;

EEN ANATOLIA

“Faaliyet Bölgesi Ankara, Konya, Karaman, Niğde, Kırşehir, Nevşehir, Aksaray, Kırıkkale, Sivas, Yozgat ve Kayseri olan EEN ANATOLIA konsorsiyumunun ortakları KOSGEB Ankara Ostim Müdürlüğü, ODTÜ Teknopark A.Ş., Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, Konya Sanayi Odası, Erciyes Üniversitesi Teknopark A.Ş. ve Ankara Sanayi Odası şeklindedir, konsorsiyum lideri Ankara OSTİM Müdürlüğü’dür.” (EEN-ANATOLIA, 2021).

BSN-EA

“Elazığ, Malatya, Bingöl, Tunceli, Van, Muş, Bitlis, Hakkâri, Erzurum, Erzincan, Bayburt, Ardahan, Kars, Iğdır ve Ağrı’da faaliyet gösteren konsorsiyumun ortakları arasında, KOSGEB Elazığ Müdürlüğü, Fırat Üniversitesi, Van Ticaret ve Sanayi Odası, Fırat Sanayi ve İş Dünyası Federasyonu, Erzurum ATA Teknokent ve Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı bulunmaktadır ve konsorsiyum lideri KOSGEB Elazığ Müdürlüğü’dür.” (BSN-EA, 2021).

SOUTH-INNOGATE

“Adıyaman, Kilis, Şanlıurfa, Gaziantep, Diyarbakır, Mardin, Siirt, Batman ve son olarak Şırnak illerinde faaliyetlerini sürdürmektedir, bu konsorsiyumun ortakları KOSGEB Gaziantep Müdürlüğü, Gaziantep Teknoloji Geliştirme Bölgesi, TARGET

Teknoloji transfer ofisi A.Ş., Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası ve Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası şeklindedir ve konsorsiyum lideri KOSGEB Gaziantep Müdürlüğü'dür." (SOUTH-INNOGATE, 2021) .

B-SEEN

"Samsun, Trabzon, Artvin, Rize, Giresun, Ordu, Gümüşhane, Amasya ve Tokat illerinde faaliyetlerini sürdürmektedir ve ortakları arasında Samsun Ticaret ve Sanayi Odası, KOSGEB Samsun Müdürlüğü, KOSGEB Trabzon Müdürlüğü ve Trabzon Ticaret ve Sanayi Odası yer almaktadır ve konsorsiyum lideri Samsun Ticaret ve Sanayi Odası'dır." (B-SEEN, 2021).

EEN EASTMED

"Kahramanmaraş, Mersin, Adana, Osmaniye, Hatay faaliyet bölgeleri arasında yer almaktadır ve ortakları KOSGEB Kahramanmaraş Müdürlüğü, Adana Ticaret Odası, Mersin Ticaret ve Sanayi Odası, Çukurova Üniversitesi Teknokent, Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası şeklindedir, konsorsiyumun lideri KOSGEB Kahramanmaraş Müdürlüğü'dür." (EAST-MED, 2021).

WEST MED

"Antalya, Burdur, Isparta, Muğla bölgesinde hizmet vermektedir ve KOSGEB Antalya Müdürlüğü, Antalya Ticaret ve Sanayi Odası, Antalya Teknokent A.Ş ve Muğla Ticaret ve Sanayi Odası'ndan oluşan ortaklara sahiptir, Konsorsiyumunu yürütücüsü KOSGEN Antalya Müdürlüğü'dür." (WEST-MED, 2021).

EBIC EGE

"İzmir, Manisa, Aydın, Uşak, Denizli, Afyon illerinde EEN hizmeti vermektedir ve Ege Üniversitesi Bilim Teknoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi (EBİLTEM), Denizli Ticaret Odası ve Ege bölgesi Sanayi Odası ortaklığında faaliyetlerini sürdürmektedir, Konsorsiyum lideri EBİLTEM'dir." (EBIC-EGE, 2021).

EAST MARMARA

"Konsorsiyum faaliyet alanları Bursa, Kocaeli, Eskişehir, Kütahya, Yalova, Sakarya, Bilecik olarak belirlenmiştir, konsorsiyumun ortakları arasında Bursa Ticaret ve Sanayi Odası, KOSGEB Bursa Müdürlüğü, ABİGEM Doğu Marmara, Kocaeli

Üniversitesi, ULUTEK Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici A.Ş. ve son olarak Eskişehir Sanayi Odası bulunmaktadır, konsorsiyumun lideri KOSGEB Bursa Müdürlüğü'dür." (EAST-MARMARA, 2021).

WB-BIN

"Sinop, Düzce, Karabük, Zonguldak, Kastamonu, Çorum, Bartın, Bolu, Çankırı gibi geniş bir bölgeye hitap etmektedir, konsorsiyumun ortakları arasında bulunan KOSGEB Sinop Müdürlüğü, Çorum Ticaret ve Sanayi Odası ve Düzce Üniversitesi Sanayi ve İş Dünyası İşbirliği Uygulama ve Araştırma Merkezi faaliyetlerini bu bölgede sürdürmektedirler, bunun yanında konsorsiyumun yürütücü kuruluşu Sinop KOSGEB Müdürlüğü'dür." (WB-BIN, 2021).

IST-BUSINNOVA

"Konsorsiyumlar içerisinde tek bir ile hitap eden tek konsorsiyumdur ve İstanbul için hizmetlerini yürütmektedir, EEN faaliyetlerinde en büyük yüzdeliğe sahip konsorsiyum durumundadır, ortakları arasında KOSGEB Boğaziçi Müdürlüğü, KOSGEB İstanbul Anadolu Yakası Müdürlüğü, İstanbul Sanayi Odası ve Sabancı Üniversitesi bulunmaktadır, konsorsiyumun lider kuruluşu İstanbul Sanayi Odası'dır." (IST-BUSINNOVA, 2021).

EEN WEST-MAR

"Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Çanakkale, Balıkesir illerini kapsamaktadır ve konsorsiyum ortakları arasında KOSGEB Edirne Müdürlüğü, Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odası ve Namık Kemal Üniversitesi yer almaktadır, Konsorsiyum lideri KOSGEB Edirne Müdürlüğü'dür." (WEST-MAR, 2021).

BÖLÜM 3

3. Araştırmanın Yöntemi

Bu tez çalışmasında nitel araştırma yöntemlerinden odak grup çalışması ve bunun yanında nicel olarak projeyi yürüten kurumların yıllık performans göstergesi tabloları kullanılmıştır. Odak grup tekniği son yıllarda faaliyete dayalı araştırmalarda tercih edilen bir yöntemdir. Odak grup görüşmesi KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği (COSME) programı kapsamında yürütülen Avrupa İşletmeler Ağı (EEN) projesinin Türkiye WB-BIN Batı Karadeniz konsorsiyumunda proje yürütücüsü olan kurumlarda görev yapan uzman personeller ile gerçekleştirilmiştir. Avrupa Komisyonu tarafından fonlanan bu projede yürütücü kuruluş olarak görev yapan bu kurum kuruluşlarındaki personellerin projenin yürütülmesi ve bölgenin dinamikleri konusundaki tecrübeleri ve uzmanlıkları göz önünde bulundurularak odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir.

Yapılan odak grup çalışması sayesinde araştırma soruları nezdinde odak grupların meydana gelmesi ve bu gruplardan gelen farklı bakış açılarının ortaya konması ve değerlendirilmesi sağlanmıştır. Görüşme bölgedeki üç yürütücü kuruluştan toplamda sekiz uzman personel ile gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda yürütücü kuruluşlardaki personellerin tümünün katılımıyla tamsayım yöntemi uygulanmıştır. Grup moderatörü tarafından odak grup katılımcılarına sorular sorularak her birinin görüşlerinin alınması ve konu ile ilgili farklı düşünce yapılarının incelenmesi çalışma kalitesini arttırmış bulunmaktadır.

Ülkemiz bölgelerinin her birindeki ticaret hacmi ve KOBİ potansiyeli farklıdır. Bölgelerdeki konsorsiyumların da çalışma sistemi ve bu ağı kullanarak bölgesel ekonomiye sunabilecekleri katkı seviyesi de buna bağlı olarak farklılık göstermektedir. Performans göstergelerindeki rakamlar baz alınarak kurum kuruluşların bölgedeki etkinlikleri ve Avrupa İşletmeler Ağı'nın bölgeye etkileri daha detaylı olarak gözlenebilmektedir.

Birlik programlarından biri olan COSME kapsamında yürütülen bu projede yürütücülerin proje öncesindeki bu projenin bölgesel ekonomiye katkısı konusundaki beklentileri ve proje sonrasında bu beklentilerin ne kadar karşılandığı, projenin

bölgesel ekonomiye ne gibi etkileri olduğu ve bu beklentiler ile çıktıların programın öncelikleri ile arasındaki tutarlılığı ölçmek adına katılımcılara programın etkinliği ile ilgili sorular sorulmuştur.

Bu çalışmada odak grup yönteminin kullanılmasının birçok avantajı bulunmaktadır. WB-BIN Batı Karadeniz konsorsiyumunun hizmet verdiği bölgedeki uzman personellerin tümünün katılımı niteliği arttırmaktadır. Tüm personellerin katılımı ile her bir uzmanın görüşü ve tecrübelerinden faydalanılması ve farklı görüşlerin bir araya getirilmesi ile daha kapsamlı bir çalışma ortaya çıkarılmıştır.

Bu araştırma ile Batı Karadeniz WB-BIN konsorsiyumu nezdinde Avrupa İşletmeler Ağı'nın bölgesel ekonomiye sunduğu katkı incelenmiş olup, bununla ilgili 2014-2020 yılları arasındaki Avrupa'nın Ufuk 2020 gelecek planlamasında Avrupa İşletmeler Ağı'nın önemi bölgedeki yürütücü kuruluşların deneyimlerinden faydalanarak ortaya konulmuştur.

3.1. Avrupa İşletmeler Ağı Performans Göstergesi Tablosu

Avrupa İşletmeler Ağı programının dinamiklerinin takip edilmesi adına farklı başlıklar altında birçok gösterge kurgulanmıştır. Bu göstergeler performans göstergesi tablosu adı altında birleştirilerek verilen hizmet çeşitlerinin ve bu hizmetlerin etkinliğinin ölçülmesi adına yürütücü kuruluşlar tarafından dönemsel olarak hazırlanmaktadır. Uygulayıcı kuruluşlar yarım dönemlik periyotlar halinde kendi bölgelerinin performans göstergesi tablolarını oluşturmakta ve sonrasında konsorsiyum olarak bu tabloları bir araya getirmektedirler. Bu yarı dönemlik raporlar EASME'ye iletilmekte ardından proje raporlaması sırasında iki yıllık periyotlar halinde hazırlanmaktadır.

3.1.1. Bölgesel Etkinliklere Katılan Gruplar

Avrupa İşletmeler Ağı kapsamında programı tanıtım ve AB vizyonunu aşılama amaçlı birçok etkinlik düzenlenmektedir. Bu etkinlikler belirli sektörlerle yönelik veya sektörler arası olarak kurgulanabilmektedirler. İlgili bölgelerdeki akademisyenler, girişimciler, KOBİ'ler veya büyük ölçekli şirketler program kapsamında düzenlenen etkinliklere katılabilmektedirler. Avrupa İşletmeler Ağı bu bağlamda geniş bir perspektife sahip olmakta ve gösterge çizelgesini geniş

tutmaktadır. Bu bölgesel/yerel etkinliklerin kurgulanması programın işleyişi açısından büyük öneme sahiptir. Etkinlikler sayesinde katılımcı yüzdesi artmakta ve program daha büyük kitlelere hitap edebilecek seviyelere ulaşmaktadır. Bu da daha fazla kurumun programdan faydalanması ve ülkemizin sağlayacağı katkının da doğru orantıda artması anlamına gelmektedir. Bölgesel anlamda etkinlik sayısını arttırarak farkındalık oluşturmak ve fayda sağlamak yürütücü kuruluşların en önemli görevleri arasında yer almaktadır.

Tavsiye, destek ve bilgilendirme faaliyetlerinin amacı, konsorsiyum müşterilerinin Horizon 2020, fikri mülkiyet hakları, teknoloji ve yenilik, Enerji verimliliği, girişimcilik, yönetim becerileri, çevre yönetimi ve sürdürülebilirlik, AB programları ve mevzuatları, finansman ve pazarlama fırsatları, avantajları konusunda farkındalığını artırmaktır. Bir diğer önemli amaç uluslararasılaşma, Ar-Ge fonları hakkında bilgilendirme ve teknoloji transferini gerçekleştirme becerilerini artırmak, uluslararası Ar-Ge projelerine ve AB tarafından finanse edilen diğer projelere katılmak ve inovasyon yönetimi kapasitelerini artırarak know-how transferini sağlamaktır. Ayrıca çekirdek bir müşteri veri tabanı oluşturmak, iş ve teknoloji süreçlerini analiz etmek, fikri hak potansiyellerini ortaya çıkarmak, faydalanıcıları teknolojik gelişmeler konusunda teşvik etmek, teknoloji / inovasyon odaklı bir iş yaratmaya teşvik etmek, özel ihtiyaçlarını belirlemek için firmalarla buluşmak ve konsorsiyumun hizmetlerini bu özel ihtiyaçlara uygun olarak benimsemek, böylece coğrafi kapsamdaki müşterilerle bire bir ilişki kurarak konsorsiyumun ağır performans hedeflerine başarılı bir şekilde katkıda bulunmasını sağlamak bir diğer alt amaç olarak hizmet vermektedir. Nihai amaç bölgesel koordinasyonu sağlayarak programın daha çok kişiye ulaşması ve ekosistemin büyütülmesidir. Bu amaçlar dâhilinde bölgesel etkinliklere katılan tüm gruplara Avrupa İşletmeler Ağı desteği sağlanmaktadır.

3.1.2. Bireysel Danışmanlık Hizmeti Alan KOBİ/Müşteri Sayısı

Avrupa İşletmeler Ağı konsorsiyumları bölgesel olarak daha nitelikli hizmet vermek adına kurgulanmıştır. Programın tek merkez tarafından yönetilmemesinin en büyük nedenlerinden birisi de sağlanacak hizmetin kalitesinin daha üst düzey olmasının hedeflenmesidir. Bu yüzden her bölgede programı uygulayan farklı

kuruluşlar bulunmaktadır. Bu yürütücü kuruluşlar bölgelerinde Avrupa İşletmeler Ağı hizmeti alan paydaşlara özel olarak danışmanlık hizmeti vermekle yükümlüdürler. Programdan faydalanmak isteyen KOBİ/ Müşteriler yürütücü kuruluşlarla iletişime geçerek bu kapsamda dış ticaret, AB teknik düzenlemeleri, yatırım teşvik, yönetim, endüstriyel düzenlemeler ve kalite yönetiminin yanı sıra çevre sorunları gibi geniş bir yelpazede danışmanlık hizmetlerini ücretsiz olarak alabilmektedirler. Sağlanacak danışmanlık hizmeti sayısını arttırmak ve hizmet verilen alanı genişletmek yürütücü kuruluşların bir diğer görevidir. Özellikle KOBİ'lerdeki nitelikli personel eksikliğinden dolayı bu gibi danışmanlık hizmetlerine ücretsiz bir şekilde erişilmesi hayati önem taşımaktadır. Avrupa Komisyonu da bireysel danışmanlık hizmeti alan müşteri sayısını maksimum düzeyde olmasına büyük önem vermekte ve bölgenin potansiyelinin altında kalan kuruluşlara da bu sayıyı arttırmaları konusunda geri dönüş vermektedir. Sayının artması birlik programının temel amaçlarını yerine getirebilmesi adına önemli basamaklardan bir tanesi olarak ön plana çıkmaktadır.

3.1.3. Bireysel Ortaklık Desteği alan KOBİ/Müşteri Sayısı

Avrupa İşletmeler Ağı ekosisteminde yer alan her kurum programın birer paydaşı olarak kabul edilmektedir. Ağ ile ilgili danışmanlık hizmeti alan kurumlar bu hizmetin sonucunda ithalat ihracat yapmayı hedeflemektedirler. İki farklı ülkeden öncelikli olarak KOBİ'lerin veya diğer müşterilerin yaptığı uluslararası ticaret de bireysel ağ ortaklık desteğinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bireysel ortaklık desteği ve bu desteğe bağlı olarak uluslararası firma eşleştirme ile profil yazımı desteği tüm KOBİ'lere özel olarak yapılmakta ayrıca uzman personeller tarafından takip edilmektedir.

3.1.4. Brokerage Etkinlikler

Brokerage etkinlikler, potansiyel iş birliği ortaklarıyla aynı platformlarda bulunmak onlarla tanışmak ve yeni bağlantılar oluşturmak adına önemli fırsatlardır. Avrupa İşletmeler Ağı katkılarıyla tüm ülkelere farklı konsorsiyum üyeleri birçok farklı Brokerage etkinlikler düzenlemektedir. Bu etkinlikler potansiyel iş ve teknoloji ortaklıklarının kurulmasında kolaylaştırılmış kurgulardır. Genellikle yarım saate kadar sürebilen yüz yüze görüşme şeklinde gerçekleştirilen potansiyel ortaklar arama adına düzenlenen etkinliklerdir. Günümüz dünyasında dijitalleşmenin de gelişmesiyle

birlikte pek çok kurum bu etkinlikleri online olarak gerçekleştirmektedirler. Farklı ülkelerden ve farklı sektörlerden birçok katılımcıyı içinde barındıran bu etkinlikler sonucunda çok önemli bir network çalışması ortaya çıkmakta ve iş birliği kurma şansı artmaktadır. Tüm bu etkinlik sürecinde Avrupa İşletmeler Ağı uzmanları katılımcılara danışmanlık hizmeti vermektedirler. Brokerage etkinliklerde süreç hızlı ve pratik şekilde işlediğinden katılımcılar zaman kaybettirecek detaylardan kaçınarak iş birliği kurma odaklı görüşmeler gerçekleştirmekte ve çok daha hızlı sonuç almaktadırlar. Avrupa İşletmeler Ağı ortaklığında yapılan Brokerage etkinliklerin sayısı bölgenin KOBİ'lerini diğer firmalarla aynı platformda toplamaya ve konsorsiyumların hedeflerine daha rahat ulaşmalarına katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda uluslararası finansmana erişim, proje ortaklığı kurma desteği ve dış ticaret konusunda danışmanlık hizmetleri gibi birçok alanda KOBİ'lere destek sağlanmaktadır.

3.1.5. Brokerage Etkinliklerdeki Görüşmeler

Düzenlenen Brokerage etkinliklere katılan ve iş ortaklığı kurmak isteyen paydaşlar etkinlik platformları üzerinden birbirlerinin çalıştıkları kurum ve uzmanlık alanlarını görebilmekte ve buna göre iş birliği kurmak için görüşmeler düzenlemektedirler. Katılımcıların takvimleri üzerinden uygun oldukları zaman diliminde birbirleri ile görüşme ayarlamak adına istek gönderilmekte ve her katılımcının bu istekleri olumlu veya olumsuz olarak yanıtlama hakkı bulunmaktadır. Etkinlik arayüzlerinde kullanıcı sayısı ve yapılan toplam görüşme sayıları görülmekte ve etkinliğin büyüklüğünün yanı sıra ortaya çıkan etkiye bakılmaktadır. Katılımcı sayısı ne kadar çok ise ortaya çıkan etki de doğru orantılı olarak artmakta ve iş birliği kurma ihtimali de yükselmektedir.

3.1.6. Müşteri Profilleri ile ilgili Alınan İlgili Bildirimleri

Ekosistem içerisindeki müşterilerin ürünleri, teknoloji fikirleri, proje ortaklığı arayışları gibi iş birliği arayışları için konsorsiyumu içerisindeki proje yürütücüsü kurumlar ile birlikte hazırladıkları profiller Merlin platformu üzerinden herkesin erişebileceği bir veri tabanında paylaşılmaktadır. Tüm ülkelerden katılımcılar Merlin sistemi üzerinden bu profilleri görebilmekte ve profiller için ilgi bildiriminde bulunabilmektedirler. Müşteriler bu profillerde ürün veya yapmak istedikleri ortaklık ile ilgili bilgileri belirli ana başlıklar halinde açıklayıcı ve dil bilgisi olarak uygun bir

şekilde uzmanlardan yardım alarak hazırlamaktadırlar. Hazırlanan bu profiller konsorsiyum içerisinde ve Avrupa Birliği'nden olmak üzere iç ve dış denetçilerin kontrolünden geçerek onay aldıktan sonra Merlin platformunda yayınlanmaya hak kazanmaktadırlar. Tam olarak amacına uygun ve anlatım gücü yüksek bir şekilde hazırlanan profiller daha çok ilgi bildirimi almakta ve iş birliği şansı daha fazla olmaktadır. Raporlama dönemlerinde alınan bu ilgi bildirimi sayıları da performans göstergesi tablosuna eklenmekte ve yazılan profillerin etkileşim yüzdesi hesaplanmaktadır.

3.1.7. Müşterilerin Yaptığı İlgi Bildirimleri

Merlin platformunda programa katılan her ülkeden birçok müşterinin profilleri yer almaktadır. Ülkemizdeki konsorsiyum yapılanmalarında her bölgeden KOBİ'lerimizin takip ettiği bu veri tabanında birçok ilan ile ilgili ilgi bildirimleri oluşturulmaktadır. Müşteriler yalnızca kendi oluşturdukları profil için ilgi bildirimi beklememekte ayrıca veri tabanını tarayarak anahtar kelimeler ve sektörlere göre kendilerine uygun iş birliği ilanları ile ilgili ilgi bildirimi yapmaktadırlar. İlgi bildirimlerinin alınması ve bildirim yapılması, performans göstergesi tarafından AB KOBİ Yürütme Ajansı'nın büyük önem verdiği göstergeler arasında yer almaktadır.

3.1.8. Geri Bildirim ile İlgili İşlemler yapan Müşteri Sayısı

Gerek Merlin platformundaki bildirim işlemleri gerek ise Avrupa İşletmeler Ağı kapsamında yapılan etkinlikler ile ilgili ekosistemin müşteri olarak kabul ettiği grupların yaptıkları geri bildirimlere çok önem verilmektedir. Bu işlemler sırasında sistemin verimliliği Avrupa İşletmeler Ağı uzmanlarının yeterliliği ve sağlanan danışmanlık hizmetinin etkinliği konusunda Avrupa Komisyonu anketler gerçekleştirmekte aynı zamanda sistem üzerinden bu işlemlerle ilgili geri bildirimler almaktadır. Bu geri bildirimler sayesinde programın eksiklikleri ve müşterilerin talepleri belirlenerek daha etkin ve sorunsuz bir sistem kurgulaması yapılmakta ve bunlara göre yürütücü kurumlara düzeltmeler verilmektedir. Müşterilerin bu işlemler ile ilgili yapacakları geri bildirim sayısı da önemli bir gösterge olarak ön plana çıkmaktadır.

3.1.9. Avrupa İşletmeler Ağı bazında Başarılar

Performans göstergesi tablosundaki tüm başlıklar sonuç olarak bir başarı elde edilmesi amacıyla kurgulanmıştır. Avrupa İşletmeler Ağı kurgusunda ortaya çıkacak bu başarılar kendi aralarında belirlenmiştir. Başarı kıstası olarak danışmanlık hizmeti çıktıları (ASO) ve ortaklık anlaşmaları (PA) olarak adlandırılmıştır. Sağlanan danışmanlık hizmetleri sonucunda müşteriler birçok bilgiye ve bununla birlikte belirli çıktılara sahip olmaktadır. Finansmana erişim, uluslararası ticaret, teknoloji transferi ve Avrupa İşletmeler Ağı ile ilgili herhangi bir konuda sağlanan danışmanlık hizmetleri sonucunda bir etkiye sahip olan her çıktı ASO olarak tanımlanmaktadır. ASO'lar bu kurguda çok önemli rol oynamaktadırlar. Önemli işbirliklerine giden temel adımlar ASO'lardan sağlanan çıktılar ile şekillenmektedir. Danışmanlık hizmeti sonucunda bir firmanın ihalelere yönlendirilmesi, AB projesi başvurusunda bulunması, şirketleşme konusunda alternatif fon kaynaklarına yönelmesi veya uluslararası ticaret için ilk adımları atması gibi durumlar ASO kavramına girmektedir. Kısaca ASO'lar daha büyük başarılarla giden yolun başlangıcı olarak kabul edilmektedir. ASO ve PA'lerin sayısı Avrupa İşletmeler Ağı programının bölgesel ekonomiye sunduğu katkı ile doğru orantılıdır.

3.1.10. Ağ Tarafından Sağlanan Dijital hizmetleri kullanan KOBİ/Müşteri Sayısı

Programın yürütücü kuruluşları farkındalığı arttırmak adına tanıtım materyalleri ve sosyal medya kullanımını içeren paketler kurgulamaktadır. Son dönemde özellikle dijitalleşmenin farkındalığa olan etkisinin artması ve kolay ulaşılabilir olması sebepleri ile internet siteleri, sosyal medya hesapları ve dijital reklam kanalları kullanılarak daha çok müşteriye ulaşılması amaçlanmaktadır. Sanal olarak düzenlenen etkinlikler ve tüm dijital içeriklerden faydalanan KOBİ/müşteri potansiyeli de programın tanıtılması konusunda önemli bir husustur.

3.1.11. İş birliği Yapılan Yerel Paydaş Sayısı

Avrupa İşletmeler Ağı birçok farklı türde yürütücü kuruluşa sahip olan konsorsiyumlardan meydana gelse de bazı noktalarda bu kuruluşlar da farklı desteklere ihtiyaç duymaktadırlar. Programın daha fazla kitleye duyurulması, bölgesel olarak yapılabilecek iş birliğinin kapasitesinin artırılması iş gücünün azaltılarak daha

etkin bir çalışma ortaya konması gibi birçok konuda yürütücü kuruluşların desteğe ihtiyacı olabilmektedir. Programın daha etkin uygulanabilmesini sağlamak amacıyla bölgelerdeki ticaret ve sanayi odaları, organize sanayi bölgeleri, belediyeler, araştırma kuruluşları gibi pek çok kurum ve kuruluşun desteğini almak ve yerel paydaş statüsünde çalışmalar yapılmaktadır. Avrupa İşletmeler Ağı kurgusu gereği bu tür yerel ortaklıklara açık bir programdır.

3.1.12. Ağ İş Ortaklarından Gelen Yanıtlanmış Sorular

Ülkemizde her bölgeye hitap eden toplamda 11 konsorsiyum hizmet vermektedir. Ekosistem içerisinde bulunan tüm bu konsorsiyum yapılanmaları aynı zamanda Avrupa Komisyonu tarafından ağ iş ortakları olarak tanımlanmakta bu yapılanmada görev alan personeller de aynı çatı altında görevlerini yerine getirmektedirler. EASME konsorsiyum bazlı yapılanmaya büyük önem vermektedir. Ülke içerisindeki bu yapılanmalar arasındaki etkileşimin en üst düzeyde olmasına özen göstermektedir. Belirli platformlar üzerinden bu konsorsiyumlar nezdinde çalışan personellerin birbirleriyle iletişimde olmasına ve eksik noktalarda bunun hep birlikte giderilmesine önem verilmektedir. Bu sebeplerden her yıl en az bir kez ülke bazında Avrupa İşletmeler Ağı ulusal kongresi düzenlenmektedir. Ağ ile ilgili sorunlar yaşayan veya bazı noktalarda soruları olan personellerin bunu kendi aralarında soru cevap şeklinde sonuçlandırmaları ve bir karara varmaları da iletişimin verimliliğini ölçmek adına önemli bir noktadır. Bu sebepten ötürü performans göstergesi tablosunda ağ iş ortaklarının birbirlerine ne kadar soru sorduğu ve ne düzeyde etkileşimde olduklarını ölçen bir başlığa yer verilmektedir.

3.1.13. Ağ Etkinliklerine Yapılan Aktif Katkılar

Ağ kapsamında yapılan uluslararası etkinlikler, B2B'ler, Matchmaking etkinlikleri ve birden çok partneri içeren tüm faaliyetlerde kurumlar tek başlarına gerçekleştirmek yerine birden fazla kurum ile ortak olarak yaparak görev dağılımını tercih etmektedirler. Yapılan bu etkinliklerde bir etkinliğe organizatör olunabileceği gibi eş organizatör veya farklı bir şekilde katkı sağlanarak etkinliğin düzenlenmesine destek olunabilmektedir. Sağlanacak bu destekler ile birlikte hem ağ içerisinde uluslararası network sahibi olunmakta hem de bu etkinlikler içerisinde birçok müşteri ve ağ ortağı ile geleceğe yönelik iş birliği çalışmaları yapmak mümkün olmaktadır.

Bu tür organizasyonlarda aktif olarak görev almak ve katkı sağlamak da geleceğe yönelik yatırım yapmak ve ağ kurgusunun görevlerini gerçekleştirmek konusunda kolaylık sağlamaktadır.

3.2. Odak Grup Oturumunun Özellikleri

AB Çerçeve programlarının bölgesel ekonomiye katkısı COSME Avrupa İşletmeler Ağı WB-BIN Batı Karadeniz Konsorsiyumu Örneği konulu odak grup görüşmesi altı katılımcı bir moderatör ve bir araştırmacı olmak üzere sekiz kişi ile iki saat süresince gerçekleştirilmiştir. Moderatör önceden hazırlanmış soruları katılımcılarla paylaşarak oturumun akıcı ve çalışmanın amacı doğrultusunda yürütmekle sorumludur. AB Çerçeve programlarının ve Avrupa İşletmeler Ağı projesinin bölgesel ekonomiye katkısını ölçmek adına toplamda 10 farklı soru sorulmuş ve her bir katılımcı görüşlerini ifade etmiştir. Katılımcılara ilk beş soru için yedişer dakika sonraki dört soru için 15'er dakika ve son soru için de beş dakika cevaplama süresi tanınmıştır. Tüm sorular cevaplandığında katılımcılara ek olarak fikirleri için beş dakika daha süre tanınmış ve yapılan eklemelerin ardından oturum sonlandırılmıştır. Odak grup görüşmesi 11.02.2021 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

Odak grup oturumundaki görev tanımları şu şekilde belirtilmiştir;

- **Moderatör:** Odak grup oturumunu yönetmekle sorumludur.
- **Araştırmacı:** Oturumu kayıt altına almak ve araştırma notlarını hazırlamak ile sorumludur.
- **Katılımcılar:** Konu ile ilgili görüşlerini odak grup oturumundaki tartışma süresince moderatörün yönetiminde belirtmektedirler.

3.3. Odak Grup Süreci

Yapılan bu odak grup çalışmasındaki süreç aşağıda tanımlanmıştır;

- İlk olarak katılımcıların her biri kendilerini tanıtarak bulundukları kurumlardaki görev tanımlarından bahseder.
- Moderatör katılımcılara izinleri dahilinde olmadan kişisel bilgilerinin paylaşılmayacağı konusunda bilgilendirme yaparak oturuma başlar.
- Moderatör katılımcılara oturumun nasıl işleyeceği hakkında ve oturumdaki roller konusunda bilgi verir.

- Katılımcılar kendilerine yöneltilen araştırma sorularını sırayla ve özgün bir şekilde yanıtlayarak birbirlerinin görüşlerine yorum yapar, bu süreçte moderatör katılımcıları yönlendirir.
- Oturum süresince katılımcıların görüşleri ve soruları verdikleri cevaplar araştırmacı tarafından kayıt altına alınarak belgelendirilir.
- Katılımcılara teşekkür edilerek değinilmek istenen başka bir konu olup olmadığı sorulur ve odak grup görüşmesi sonlandırılır.
- Oturum boyunca araştırmacı tarafından katılımcıların görüşleri ve birbirlerine yaptıkları yorumlar kayıt altına alınır ve araştırmada kullanılmak üzere belgelenir (Çokluk, Yılmaz, & Oğuz, 2011).

3.3.1. Örneklem Seçimi

Çalışmanın amacı doğrultusunda Avrupa İşletmeler Ağı programının bölgesel ekonomiye katkısını ölçmek için araştırmanın evrenini Türkiye’de bulunan 11 adet konsorsiyum oluşturmaktadır. Türkiye’deki 11 konsorsiyum arasında WB-BIN Batı Karadeniz Konsorsiyumu’nun hizmet sağladığı Batı Karadeniz bölgesindeki iller baz alınarak araştırma evreni daraltılmıştır. Bu evren içinden eşit şartlarda ve benzer regülasyonlara göre hareket eden WB-BIN konsorsiyumunun sorumlu olduğu bölge araştırmanın örneklemi oluşturmaktadır. Bu kapsamda söz konusu bölge içinde yer alan ve odak grup çalışmasında yer alacak Avrupa İşletmeler Ağı uzman personellerinin tamamı ile odak grup görüşmesi gerçekleştirilerek tam sayım yöntemi uygulanmıştır.

Örneklem içerisinde Sinop KOSGEB İl Müdürlüğü, Çorum Ticaret ve Sanayi Odası ve Düzce Üniversitesi Sanayi ve İş Dünyası İş birliği Uygulama ve Araştırma Merkezi’nde Avrupa İşletmeler Ağı ile ilgili görev yapan uzman personeller dâhil edilmiştir.

2018 yılının Ocak ayından itibaren konsorsiyum üyeleri ortak çalışmaya başlamış ve AİA hizmetlerini bölgeye sunarak proje ile ilgili tam zamanlı olarak görev yapmışlardır. Her bir konsorsiyum üyesi kendi bölgesinde görevlerini yerine getirmekte ve uluslararasılaşmaya aracılığıyla bölgesel kalkınma konusunda bölgenin KOBİ’lerine destek vermektedir.

Avrupa Birliği tarafından program kapsamında uygulayıcı kuruluşlardan bölgesel ekonomiye katkı sunmak adına danışmanlık hizmetleri vermesi maddeler halinde kurgulanmıştır ve bu maddeler performans göstergesi tablosu adı altında uygulayıcı kuruluşlardan her sene başında hedef tablosu olarak talep edilmektedir. Performans göstergeleri tabloları konsorsiyumlar nezdinde konsorsiyum lideri kuruluş tarafından tutulmakta ve iki yıllık periyotlar halinde Avrupa Birliği'ne gönderilmektedir. Avrupa İşletmeler Ağı'nın ülkemizin Batı Karadeniz Bölgesi'nde bölgesel ekonominin gelişmesi ve uluslararasılaşmanın artması konusunda yaptığı katkı ve bu süreçte bölgenin networkünü geliştirdiği gözler önüne serilmektedir.

Bu çalışmada seçilen örneklem bundan sonraki çalışmalara mevcut ve gelecekteki birlik programları ile ilgili ışık tutabileceği düşünülmektedir.

3.3.2. Odak Grup Araştırma Soruları

WB-BIN konsorsiyumunda yer alan kurumlarda Avrupa Birliği uzmanı olarak Avrupa İşletmeler Ağı projesinde görev yapan personeller ile odak grup çalışması yapılmış ve bu bağlamda odak grup çalışması için aşağıdaki sorular hazırlanmıştır. Odak grup soruları hazırlanırken performans göstergesi tablolarındaki her bir madde göz önünde bulundurulmuş ve ilgili kurum kuruluşlardaki uzmanların görüşlerinden yararlanılmıştır. Soruların hazırlanma sürecinde Avrupa İşletmeler Ağı kapsamında uzman olarak görev yapan personellerin görüşleri alınmış ve bu doğrultuda soru hazırlama süreci tamamlanmıştır. Yapılan odak grup oturumunda moderatör tarafından katılımcılara yönlendirilmek üzere aşağıdaki formda belirtilen 11 adet soru kullanılmıştır.

Katılımcı Bilgileri
Bu formda yer alan sorular yapılmış olan odak grup çalışması öncesinde kurum/kuruluşlardan elde edilmiştir.
Kurumun Bulunduğu Bölge
Kurumun Kaç yıldır AİA Yürütücü Kuruluşu Olduğu
Kurumda AİA ile alakalı çalışan personel sayısı
Kurumdaki personellerin yetkinlik alanları

Odak Grup Görüşmesinde Kullanılan Sorular Moderatör tarafından ilk olarak kişilere kendini tanıtmayı adına süre verilecektir ve ardından kurumlardan katılacak AİA ile ilgili görev yapan personellere sorulacak sorular şu şekildedir;
AB Çerçeve Programlarının ne gibi amaçları bulunmaktadır?
KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği (COSME) birlik programı altında yürütülen Avrupa İşletmeler Ağı'nı kısaca açıklayınız.
Avrupa İşletmeler Ağı ekosisteminin etkin çalışmasını etkileyen faktörler nelerdir?
Küçük ve Orta büyüklükteki işletmeler (KOBİ) AİA'dan nasıl fayda sağlamaktadırlar?
AB Çerçeve programları bölgesel ekonomiye katkı sağlar mı ? Açıklayınız.
Avrupa İşletmeler Ağı Konsorsiyumları programının bölgesel ekonomiye katkı sağlaması konusunda nasıl bir rol oynamaktadır?
Konsorsiyumunuza bağlı bölgelerde sizce Avrupa İşletmeler Ağı bölgesel ekonominin gelişimi konusunda bir role sahip midir? İhracat Rekabet Edebilirlik Uluslararasılaşma Güven Unsurlarını göz önünde bulundurarak açıklayınız.
Ülkemizin içinde bulunduğu şartlar göz önüne alındığında, AB Çerçeve programlarının uygulanmasının MAKRO ekonomiye katkısı olduğunu düşünüyor musunuz?
Ülkemizdeki kurum kuruluşların AB Çerçeve programlarından daha fazla verim alabilmesi için ne gibi koşullar gerekmektedir?
Sizce Avrupa İşletmeler Ağı programının eksikleri nelerdir ve bir sonraki çağrılarda ne gibi yenilikler eklenerek program daha etkin bir hale

getirilebilir? Bunun yanında bölgesel ekonomiye katkı sunmak adına daha fazla neler yapılabilir?

Konu ile ilgili değinilmeyen herhangi bir nokta olup olmadığı sorularak odak grup görüşmesi sonlandırılır.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde COSME Birlik programı kapsamında yürütülen Avrupa İşletmeler Ağı projesinin ülkemizde yer alan konsorsiyumlarından biri olan WB-BIN Batı Karadeniz Konsorsiyumunda çalışan yetkin personeller ile yapılmış odak grup görüşmesi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır.

4.1. Odak Grup Çalışması Bulguları

Odak grup çalışması bulguları bölümünde, odak grup oturumunda katılımcılara sorulan sorulara verilen cevaplar ve bu cevapların yorumlanması yer almaktadır.

4.1.1. AB Çerçeve Programlarının Ne Gibi Amaçları Bulunmaktadır?

Katılımcıların gözünden birlik programlarının amaçlarını görebilmek adına, katılımcılar yöneltilen soru ise “KOBİ’lerin Rekabet Edebilirliği (COSME) birlik programı altında yürütülen AB Çerçeve programlarının ne gibi amaçları bulunmaktadır?” sorusudur.

Soruya ilişkin bir numaralı katılımcı fikirlerini şu şekilde dile getirmiştir; “AB Çerçeve programlarının kurgulanmasında temel düşünce Avrupa Birliği üye ülkeleri ve aday ülke statüsündeki ülkeler arasındaki koordinasyon ve uyum sorununu gidermektir. Bu ana amaçların yanında aidiyet duygusunu arttırarak ekonomik ve sosyal birliği oluşturmak aynı zamanda daha iyi bir Avrupa Birliği yaratmak ideası birliğin amaçları arasında bulunmaktadır. Birlik programları kurgulandıkları periyotlarda ülkeleri farklı alanlarda rekabet edebilir seviyelere getirmek ve yaşam kalitesini arttırarak problemleri çözmek üzerine çalışmaları desteklemektedir. Günümüz uluslararası ilişkilerinde birlik programları ülkelerin kendilerini geliştirmesi adına büyük rol üstlenmektedir.”

İki numaralı üye ifadesinde; “ekonomik ve sosyal birliğin teşvik edilmesi ve aday ülkelerin uyum sürecinin pekiştirilmesinin amaçlandığı cevabı ön plana çıkmaktadır. Bunun yanında üye ve aday ülkelerin birlik programları kapsamında yaptığı sosyokültürel çalışmalar da bölgelerin kalkınmasına büyük katkı sağladığı

görülmektedir. Birlik programları sayesinde adaylık süreçleri hızlanmakta ve ekonomik alanda bölge ülkelerinin kalkındıkları görülmektedir.”

Üç numaralı katılımcı ise soru ile ilgili görüşlerini şu şekilde dile getirmektedir; “Avrupa Birliği bulunduğu coğrafyadaki ülkelerin varlıklarını sürdürebilmesine ve Avrupa ekosistemini güçlendirmesine önem vermektedir. Buna örnek olarak iyi bir takım oyununun iyi oyuncularla oynandığını, iyi oyuncuların birbirlerinin gelişimine katkı sağlayarak toplu bir gelişimi desteklediklerini verebiliriz. Avrupa Birliği’nin önde gelen ülkeleri, birlikteki kendilerine nazaran gerek ekonomik gerek ise siyasal anlamda daha güçsüz ülkeleri bu birlik programları sayesinde belirli bir seviyeye yükseltmek ve daha güçlü bir Avrupa fikrini desteklemektedirler.”

Dört numaralı katılımcı bu soruya ilişkin fikirlerini şu şekilde belirtmektedir; “Birlik programları yalnızca üye ülkeleri değil aynı zamanda aday ülke statüsündeki ülkeleri de yakından ilgilendiren kalkınma programlarıdır. Avrupa Birliği tüm bu ülkeleri içinde barındıran güçlü bir sistem oluşturmayı hedeflemektedir. Gerek uyum sürecini kolaylaştırmak gerek ise mevcut entegrasyonu güçlendirerek hedeflere ulaşmak bu kurguların temel prensipleridir.”

Beş numaralı katılımcı görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir; “Birlik programları Avrupa Birliği mantalitesinin gelişmesi konusunda birçok amaca hizmet etmektedir. Ekonomik bağımsızlığın sağlanması, uluslararası ticarete destek ve insan haklarının evrensel gerekliliklerini yerine getirmek bunlardan en önemlileri olarak ön plana çıkmaktadır. Avrupa birliği belirli periyotlarla dönemin ihtiyaçlarına göre programları yeniden kurgulamakta ve güncel sorunların çözülmesine olanak tanıyarak süreçleri yönetmektedir.”

Katılımcıların söz konusu soruya verdikleri cevaplarda birlik programlarının birden çok amaca hizmet ettiği ve AB’ye olan entegrasyon sürecine katkıda bulunduğu ön plana çıkmıştır. AB çerçeve programlarının bölgesel kalkınmaya pozitif bir etkisi olduğu belirtilmiştir. Programların yalnızca AB üyesi ülkelere değil aynı zamanda aday ülke statüsünde olan ülkelere de büyük katkısı olduğu ortak görüş

olarak belirlenmiştir. İlgili soruya iki katılımcı entegrasyon, bir katılımcı ekonomik ve sosyal birlik, bir katılımcı kalkınma, bir diğer katılımcı ise refah cevabını vermiştir.

AB Çerçeve Programlarının Ne Gibi Amaçları Bulunmaktadır?	
<i>Cevaplar</i>	<i>Frekans</i>
Entegrasyon	2
Ekonomik ve Sosyal Birlik	1
Kalkınma	1
Refah	1

4.1.2. KOBİ’lerin Rekabet Edebilirliği (COSME) Birlik Programı Altında Yürütülen Avrupa İşletmeler Ağı Projesini Nasıl Tanımlarsınız?

Katılımcıların gözünden programın tanımını elde edebilmek için katılımcılara yöneltilen bir diğer soru ise “KOBİ’lerin Rekabet Edebilirliği (COSME) birlik programı altında yürütülen Avrupa İşletmeler Ağını kısaca açıklayınız” sorusudur.

Soruya ilişkin bir numaralı katılımcının görüşleri şu şekildedir; “Avrupa İşletmeler Ağı, 60’dan fazla ülkede 3,000 uzman personelin desteği ile KOBİ’lere hizmet veren bir örgütlenmedir, ekosisteminin içerisinde farklı kurumları barındırmaktadır ve uluslararası ticaret anlamında KOBİ’lere destek vererek rekabet gücünü arttırmayı amaçlayan büyük oluşumdur. Avrupa Birliği’nin fonladığı bu büyük ağ sayesinde KOBİ’ler birçok danışmanlık hizmetine ücretsiz olarak erişebilmekte ve uluslararası networklerini geliştirmek konusunda büyük destek görmektedirler.”

Soruya ilişkin iki numaralı katılımcı şunları belirtmektedir; “Avrupa İşletmeler Ağı kapsamında konsorsiyumların hizmet verdiği bölgeler nezdinde birçok KOBİ’ye uluslararasılaşma desteği verilmiş ve ihracat potansiyeli ortaya konmuştur, bu destekler sayesinde ihracata yönelen KOBİ sayısı artmış ve bölgesel kalkınmaya

katkı sağlanmıştır. Tüm bunların ışığında Avrupa İşletmeler Ağı büyük bir uluslararası ticaret desteği olarak ön plana çıkmaktadır.”

Soruya ilişkin üç numaralı katılımcı görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir; “Avrupa İşletmeler Ağı, Avrupa Birliği tarafından kurgulanan ve KOBİ’ler için yürütme ajansı (EASME) tarafından yürütücülüğü üstlenilen uluslararası ticaret konusundaki sorunları çözmek ve katkıda bulunmak amacıyla kurgulanmış büyük bir ekosistemdir.”

Dört numaralı katılımcı soruya ilişkin görüşlerini şu şekilde ortaya koymaktadır; “KOBİ’lerin rekabet edebilirlik seviyesini arttırmak ve uluslararası ticaret havuzuna dahil edebilmek adına kurgulanan en büyük uluslararası ticaret ağı Avrupa İşletmeler Ağı’dır. Bu büyük ekosistemin kurgulanması ile geniş çaplı, içerisinde birçok KOBİ ve büyük ölçekli şirketi barındıran aynı zamanda birbirleri ile etkileşimini kolaylaştıran bir platform meydana getirilmiştir.”

İlgili soruya ilişkin beş numaralı katılımcı şu şekilde eklemeler yaparak görüşlerini bildirmektedir; “Avrupa İşletmeler Ağı yalnızca KOBİ’lere uluslararası ticaret noktasında değil aynı zamanda alternatif finansmana erişim, danışmanlık hizmetleri, teknoloji transferi ve network geliştirme gibi hizmetleri mümkün kılan çok işlevli bir kurgu olarak ön plana çıkmaktadır.”

Katılımcıların söz konusu soruya verdikleri cevaplarda Avrupa Birliği’nin yedişer yıllık periyotlarla kalkınma politikaları uyguladığı ve KOBİ’lerin rekabet edebilirliği programının da AB’nin UFUK 2020 politikasının başlıklarından biri olduğu ve Avrupa İşletmeler Ağı’nın da bu birlik programından fonlanan bir uygulama olduğu ön plana çıkmıştır. KOBİ’lerin uluslararası hedeflerine ulaşması ve bu bağlamda birçok danışmanlık hizmeti verilmesinin programın hedefleri arasında olduğu belirtilmiştir. COSME birlik programının KOBİ’lerin rekabet edebilirlik seviyesini arttırma konusunda çok büyük öneme sahip olduğu ortak olarak belirlenmiştir. Soruya ilişkin iki katılımcı network, iki katılımcı uluslararası ticaret desteği, bir katılımcı ise ticaret ekosistemi cevabını vermişlerdir.

KOBİ’lerin Rekabet Edebilirliği (COSME) Birlik Programı Altında Yürütülen Avrupa İşletmeler Ağı Projesini Nasıl Tanımlarsınız?	
<i>Cevaplar</i>	<i>Frekans</i>
Network	2
Uluslararası Ticaret Desteği	2
Ticaret Ekosistemi	1

4.1.3. Avrupa İşletmeler Ağı Ekosisteminin Etkin Çalışmasını Etkileyen Faktörler Nelerdir?

Katılımcıların perspektifinden programın yürütülmesi ile ilgili bilgileri elde edebilmek için katılımcılara yöneltilen bir diğer soru ise “Avrupa İşletmeler Ağı ekosisteminin etkin çalışmasını etkileyen faktörler nelerdir?” sorusudur.

Soruya ilişkin bir numaralı katılımcının fikirleri şu şekildedir; “AİA ekosisteminde sistemin etkin çalışması için birçok faktör bulunmaktadır, bunlardan en önemlileri, bölgenin ihracat potansiyeli ve bu ekosistem ile ilgilenen nitelikli personel sayısıdır. Firmaların yurtdışı bağlantıları kurmasına yardımcı olmak adına personeller çok önemlidir ve AİA sayesinde firmalarda olmayan bu personel açığı kapatılmaktadır, bunun yanında firmalarda da ihracat vizyonu olması temel noktalardan bir tanesidir.”

İki numaralı katılımcının görüşleri şu şekildedir; “Ağ içerisinde bulunan kuruluşların etkileşimi iyi düzeyde ise networking ve ağ oluşturma konusunda iyi sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Ekip çalışmasına yatkın konsorsiyumlar firmalardaki vizyonu da arttırmakta ve uluslararasılaşma düzeyine katkı sağlamaktadırlar. Ekosistem içerisindeki dinamikler birbirini tamamladığında sistem etkin bir şekilde amacına ulaşmaktadır. Ancak en önemli faktör olarak Avrupa İşletmeler Ağı iletişim noktalarındaki personellerin yetkinliğidir.”

Soruya ilişkin üç numaralı katılımcı fikirlerini şu şekilde beyan etmektedir; “Avrupa İşletmeler Ağı ekosistemi kurgulanırken birçok dinamiğe sahip bir şekilde

ortaya çıkmıştır. Uzman personellerinden yürütücü kuruluşların etkinliğine, Avrupa Birliğindeki temsilcilerden bu programın bölgesel olarak uygulanmasını sağlayan kuruluşlara kadar birçok etken bir arada bulunmaktadır. KOBİ'lere bölgesel olarak programın iyi tanıtılması ve bunun mümkün olabilmesi için programa hâkim takım çalışmasını yeterli düzeyde gerçekleştirebilen ekiplerin ve uzman personellerin görev alması gerekmektedir. Bu etkenler kendilerine biçilen rolleri eksiksiz yerine getirdiklerinde etkin bir çalışma söz konusu olmaktadır.”

Dört numaralı katılımcı soruyla ilgili görüşlerini şu şekilde dile getirmektedir; “Genelden özele düşünüldüğünde ülkemizde programın yürütücülüğünü üstlenen KOSGEB ile tüm konsorsiyumlardaki yürütücü kuruluşlar arasındaki bilgi akışı ve koordineli çalışma sistemi oldukça önem arz etmektedir. Konsorsiyumlar içerisinde her kurumun daha etkin çalıştığı alanlar belirlenmeli ve buna göre bir görev dağılımı yapılmalıdır. Her bir konsorsiyum üyesi daha etkin olduğu alanlarda performans göstergesi tablolarına yönelik çalışmalarını gerçekleştirdiği takdirde ekosistem daha etkin çalışacak ve performans olarak da daha üst seviyeleri görmek mümkün olacaktır.”

Beş numaralı katılımcı diğer katılımcıların görüşlerine ek olarak şu şekilde düşünmektedir; “İlk olarak proje bazlı istihdam sağlanmalı ve personeller sadece ilgili proje ile ilgili çalışmalarını yürütmelidir. İlgili personeller çalıştıkları kurumlarda farklı konularda çalıştığı takdirde bir bütünlük sağlanamamakta ve işlerin yetiştirilmesi kaygısı ile tam olarak başarılı olamamaktadırlar. Bu ekosistemin en önemli yapı taşı olarak personel yapısı ve niteliği ön plana çıkmaktadır ayrıca bu konuda gerekli dinamizm yakalandığı takdirde çoğu sorunun önüne geçilecek ve ekosistemin doğru çalışması mümkün kılınacaktır. Sonrasında personelleri tam anlamıyla yetkin duruma getirmek adına eğitimler verilmeli ve Avrupa Birliği'nin belirlediği standartlarda yetkin personeller yetiştirilmelidir. AB'nin gerçekleştirdiği etkinlik ve eğitimlere katılım sağlanmalı ve networkler geliştirilmelidir.”

Katılımcıların söz konusu soruya verdikleri cevaplarda personel, iletişim, KOBİ isteği ve en önemlisi konsorsiyum sisteminin önemi ve uyumu görüşleri ön plana çıkmıştır. Avrupa İşletmeler Ağı yalnızca birbirine doğru bir şekilde entegre olduğunda verimli çalışabilen bir ekosisteme sahip olduğu belirtilmiştir. Ekosistemin

etkin çalışmasını etkileyen faktörlerin birçok dinamiğe bağlı olduğu ortak olarak belirlenmiştir. Soruyla ilgili üç katılımcı personel cevabı verirken bir katılımcı konsorsiyumlar bir diğer katılımcı ise bölgelerin ihracat potansiyeli cevabını vermiştir.

Avrupa İşletmeler Ağı Ekosisteminin Etkin Çalışmasını Etkileyen Faktörler Nelerdir?	
<i>Cevaplar</i>	<i>Frekans</i>
Personel	3
Konsorsiyumlar	1
Bölgelerin İhracat Potansiyeli	1

4.1.4. KOBİ’ler AİA’dan Nasıl Fayda Sağlamaktadır?

Katılımcıların bilgi ve birikimlerine dayanarak KOBİ’lerin Avrupa İşletmeler Ağı’ndan fayda sağlama yollarını tespit edebilmek için, yöneltilen bir diğer soru ise “KOBİ’ler AİA’dan nasıl fayda sağlamaktadır?” sorusudur.

Bu soruya ilişkin bir numaralı katılımcının görüşleri şu şekildedir; “Bu kapsamda AİA uzman personelleri tarafından KOBİ’lere ihtiyaçları doğrultusunda eğitim seminer ve danışmanlık hizmetlerinin yanı sıra uluslararası pazar bulma, ihracat vizyonunu geliştirme gibi konularda destek sağlanmakta ve ilk olarak rekabet edebilirlik seviyelerini arttırmada ve bölgesel ekonomiye katkı sağlayacak seviyelere gelmelerinde destek verilmektedir. AİA’dan destek alan kurum ve kuruluşlar bu destek sayesinde uluslararası pazarlara girme konusunda sıkıntı çekmemekte ve nitelikli personel eksikliğinden kaynaklanan bilgi eksikliği olan konularda geri planda kalmamaktadırlar. Avrupa İşletmeler Ağı’nın bu denli hizmetleri ücretsiz olarak KOBİ’lere sunması ve Avrupa Birliği’nin güvencesi çok önemli bir destek olarak ortaya çıkmaktadır.”

İlgili soruya ilişkin iki numaralı katılımcı şu şekilde görüş bildirmiştir; “Uluslararası pazarlara maliyetsiz bir şekilde ulaşmak KOBİ’lerin kendilerini

geliştirip vizyon kazanmalarını, ortaklık olmasa bile vizyon geliştirme konusunda destek almalarını sağlamaktadır. Alternatif finansmanlara erişim ve teknoloji transferi sağlamak konularında ağın ciddi katkıları bulunmaktadır. Ağ ile ilgili destek almak isteyen KOBİ'lerin bölgelerindeki Avrupa İşletmeler Ağı iletişim noktalarına başvurmaları durumunda ilgili süreç iletişim noktası uzmanları tarafından eksiksiz olarak yürütülmektedir. Avrupa Birliği ve yürütücü kuruluşlar sağlanan bu danışmanlık ve süreç hizmetlerinden kesinlikle bir ücret talep etmemektedir.”

Soruya ilişkin üç numaralı katılımcı görüşlerini şu şekilde ortaya koymaktadır; “KOBİ'lerin Avrupa İşletmeler Ağı'ndan faydalanabileceği birçok nokta bulunmaktadır. Yalnızca uluslararası ticaret alanında değil aynı zamanda proje ortaklıkları bulma konusunda ve teknoloji transferi sağlanmasında da Avrupa İşletmeler Ağı destek vermektedir. Ekosistemin tüm kullanıcılarını içinde barındıran Merlin platformu üzerinden gerek eşleştirme çalışmaları gerek ise sektörler arası etkinlikler ve firmaların ürünleri ile ilgili ilanlar yayınlanarak bir etkileşim meydana gelmekte ve uluslararasılaşma süreci desteklenmektedir. Tüm bu süreçte ekosistemin bir parçası olmak isteyen kurumların yapmaları gereken tek şey ilgili uzmanlarla iletişim kurmaktır.”

Dört numaralı katılımcı konuyla ilgili fikirlerini şu şekilde beyan etmektedir; “Ekosistem içerisinde birçok sektörel grup ve Merlin platformuna bağlı bir forum bulunmaktadır. Bu araçların amacı geri dönüşleri hızlandırmak ve ilgili konularda partner bulmanın yanı sıra iletişimi daha etkili hale getirmektir. İletişim noktası uzmanlarından alınan destek ile ihtiyaç duyulan konularda Avrupa Birliği'nin oluşturduğu bu forum kullanılabilir. Ayrıca uluslararası aktif sektör gruplarında birçok ülkeden katılan partnerler bulunmaktadır. Yürütücü kuruluşlar alanlarına göre bu sektör gruplara katılım sağlayabilmekte ve müşterilerine daha kapsamlı bir hizmeti sektörel olarak verebilmektedirler. Uluslararası ticarette farklı ülkelere bir araya gelen üyeler arası iletişim ve karşılıklı güven sağlanması biraz daha zaman aldığından katılımcıların sabırlı ve özverili olması gerekmektedir.”

Konuyla ilgili beş numaralı katılımcı görüşlerini şu şekilde ortaya koymaktadır; “Avrupa İşletmeler Ağı KOBİ'ler için kaçırılmayacak destekleri içinde bulunduran bir uluslararasılaşma perspektifidir. Yurt dışında, programın desteklediği

ülkelerdeki kurumlar ile gerek ticaret gerek ise farklı konularda işbirlikleri sağlamak adına danışmanlık hizmetleri verilmektedir. Bu hizmetlerin tanıtılması ve KOBİ'leri bilgilendirme adına, eğitimler, seminerler, bilgi günleri ve tanıtımlar yapılmaktadır. Uluslararasılaşma basamaklarını hızlı bir şekilde çıkmak adına Avrupa İşletmeler Ağı, KOBİ'lerin kolayca fayda sağlayabileceği kaçınılmaz bir destek olarak ön plana çıkmaktadır.”

Katılımcıların söz konusu soruya verdikleri cevaplarda KOBİ'lerin uluslararasılaşma konusunda desteğe ihtiyaç duydukları ve büyümek için ihracat yapmanın yanı sıra uluslararası networkü geliştirmenin kaçınılmaz olduğu ön plana çıkmıştır. Ekonominin temel taşları olarak lanse edebileceğimiz KOBİ'lerin ne kadar başarılı olurlarsa sırasıyla bölgesel ekonomi ve sonrasında ulusal ekonomide istikrarın o denli başarılı olacağı belirtilmiştir. KOBİ'lerin dünyanın en büyük uluslararası ticaret ağından bölgesel konsorsiyumlardaki uzman personelden alacakları danışmanlık hizmetiyle kolay bir şekilde fayda sağlayabileceği ortak olarak belirlenmiştir. Soru ile ilgili iki kişi vizyon, iki kişi uzman desteği ve bir diğer kişi ise teknoloji transferi cevabını vermiştir.

KOBİ'ler AİA'dan Nasıl Fayda Sağlamaktadır?	
<i>Cevaplar</i>	<i>Frekans</i>
Vizyon	2
Uzman Desteği	2
Teknoloji Transferi	1

4.1.5. AB Çerçeve Programları Bölgesel Ekonomiye Katkı Sağlar mı?

Katılımcıların gözünden AB Çerçeve programlarının bölgesel ekonomiye katkısını ölçmek için katılımcılara yöneltilen bir diğer soru ise “AB Çerçeve programları bölgesel ekonomiye katkı sağlar mı?” sorusudur.

Bu soruya ilişkin bir numaralı katılımcı görüşlerini şu şekilde bildirmektedir; “AB Çerçeve programları özellikle bölgesel ekonomiye katkı sağlama konusunda ön

plana çıkmaktadırlar, bölgenin ve KOBİ'lerinin vizyonunu geliştirmekte nitelikli bilgiye ulaşmalarını sağlamaktadırlar ve ülkemizin dış pazarının %60'ı Avrupa Birliği'ne bağlı olduğundan birlikte çalışma kültürü bu programlar ile aşılanmaktadır. Bu programlar normalde bölgelere tıkanmış olan firmaları uluslararası pazara ücretsiz bir şekilde yönlendirir ve AB'nin mantığını öğretir. Bir başka deyişle bölgesel ekonomilerin uluslararası pazarlara açılmasında en önemli rolü oynamaktadırlar. Bu eylemler sayesinde hem bölgesel istihdam hem de firmaların alternatif finansman kaynaklarına erişme güçlüğü'nün ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır.”

İki numaralı katılımcı düşüncelerini şu şekilde belirtmektedir; “Birlik programlarının bölgesel ekonomiye katkı sağlaması konusunda bölge KOBİ'leri çok önemli bir rol oynamaktadır. Pazarın %99,8'i KOBİ'lerden olduğundan uluslararasılaşma konusunda destek almaları ve somut anlamda iş birlikleri ve ortaklıklar sağlamaları çok önemlidir, buna bağlı olarak birlik programları bölgesel ekonomiye büyük katkı sağlamaktadır. Farklı alanlarda kurgulanan bu programlardan bazıları direkt olarak KOBİ'leri hedef almakta ve onların gelişimi için kurgulanmaktadırlar.”

Bu soruya ilişkin üç numaralı katılımcının görüşleri şu şekildedir; “Bölgesel ekonomilerin yapı taşları KOBİ'lerdir. KOBİ'lerin sayısının fazlalığı ekonominin daha hareketli olması ve büyük ölçekli olabilme ihtimali yüksek işletmelerin sayısının artması anlamına gelmektedir. Bu sayı ne kadar arttırılırsa istihdam sayısı da orantılı olarak artacak ve ilk olarak bölgesel sonrasında da ulusal ekonomiye büyük katkılar sağlanacak ve uzun vadeli planlamalar ile kendi kendini devam ettirebilecek bir döngü oluşturulabilecektir. Bu bağlamda birlik programları bölgesel ekonomilerin gelişmesine doğrudan katkı sağlamakta ve bölgesel perspektifi ileriye taşımaktadırlar.”

Dört numaralı katılımcı bu soruya ilişkin görüşlerini şu şekilde iletmiştir; “Avrupa birliği bölgelerden başlayarak genele doğru gidecek bir vizyon kazandırma düşüncesine sahiptir. Kurgulanan tüm birlik programlarında bu vizyondan izler görmek mümkündür ve yine tüm programlarda sadece genel bir kitleyi hedef almamakta tüm bölgeleri tek tek düşünmektedir. Bölgesel ekonomiye katkı konusuna da ayrı bir parantez açmak gerekmektedir. KOBİ'lerin rekabet edebilirliği birlik

programı kapsamında gerek Avrupa İşletmeler Ağı gerekse açılan farklı proje çağrıları ile birlikte bölgesel ekonomiye büyük katkılar sağlamaktadır. KOBİ’lerin geliştirilmesi, bilgiye erişimin kolaylaştırılması ve finansman sağlama konularında efektif bir çalışma yürütülmektedir. Sadece bu programların yönetimi için KOBİ’ler için yürütme ajansı (EASME) kurulmuştur.”

Soruya ilişkin beş numaralı katılımcı düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir; “Bölgesel ekonomilerin gelişmesi ülke ekonomilerinin geleceği konusunda çok önemlidir. Avrupa Birliği, bulunduğu bölgedeki ülkelerin ekonomik anlamda güçlü ve refah seviyesi yüksek ülkeler olmalarına önem vermektedir. Buna istinaden birlik tarafından kurgulanan programlarda bölgesel ekonomiye katkıda bulunulması ana fikri ön plana çıkmaktadır. Tüm birlik programlarında olmasa da ekonomik gelişmeyi hedef alan birlik programlarının hepsinde bölgesel ekonomiye katkıda bulunulması kaçınılmazdır.”

Katılımcıların söz konusu soruya verdikleri cevaplarda temel anlamda istihdam sağlanmasına destek ve konsorsiyumlar olarak bölgesel ekonomiye katkı sağladığı ön plana çıkmıştır. Bu birlik programlarının refahın gelişmesine yönelik programlar olduğu belirtilmiştir. Bölgesel ekonomiye sağladıkları katkının tartışmaya açık olmadığı fikri ortaya konmuştur. Tüm katılımcılar birlik programlarının bölgesel ekonomiye katkı sağladığı konusunda görüş bildirmişlerdir.

AB Çerçeve Programları Bölgesel Ekonomiye Katkı Sağlar mı?	
<i>Cevaplar</i>	<i>Frekans</i>
Birlik programları bölgesel ekonomiye katkı sağlamaktadır.	5

4.1.6. Avrupa İşletmeler Ağı Konsorsiyumları Programın Bölgesel Ekonomiye Katkı Sağlamasında Nasıl Bir Rol Oynamaktadır?

Katılımcıların perspektifinden Avrupa İşletmeler Ağı konsorsiyumlarının programın bölgesel ekonomiye katkı sağlamasında oynadığı rolü tanımlamak adına katılımcılara yöneltilen bir diğer soru ise “Avrupa İşletmeler Ağı konsorsiyumları

programın bölgesel ekonomiye katkı sağlamasında nasıl bir rol oynamaktadır?” sorusudur.

Soruya ilişkin bir numaralı katılımcı fikirlerini şu şekilde dile getirmiştir; “Konsorsiyum yapılanmaları AİA’nın etkin çalışması ve programın bölgesel ekonomiye katkı sağlaması konusunda kilit rol oynamaktadır. Bu yapılanma sayesinde farkındalık artmakta ve iş birliği isteklerinin yanında buna bağlı olarak ortaklık talepleri artış göstermektedir ve ağı olan güven artmıştır. Konsorsiyumların sorumlu oldukları bölgelerde bölgesel paydaşlarla yaptıkları çalışmalar ile bölge KOBİ’lerinin programın vizyonunu kavraması daha kolay hale gelmektedir. Avrupa İşletmeler Ağı bölgesel konsorsiyum yapılanmaları sayesinde paydaşlar arası belirli görev paylaşımları ile hem daha hızlı hem de daha etkili bir şekilde dinamiklerini yerine getirebilmektedir. Bu olgular sayesinde bölgedeki KOBİ’ler daha efektif bir hizmet alımı gerçekleştirmekte ve programın bölgesel ekonomiye katkı konusundaki etkinliği daha üst seviyelere çıkmaktadır.”

İki numaralı katılımcı soruya ilişkin fikirlerini şu şekilde dile getirmektedir; “Ülkemizde bulunan ve içerisinde KOSGEB müdürlükleri, teknoparklar, araştırma merkezleri, ticaret sanayi odaları ve teknoloji transfer ofisleri gibi yapıların oluşturduğu konsorsiyum sisteminin koordineli çalışmalar yürüterek bölgesel ekonomiye olan katkıyı arttırdıkları görülmektedir. Program yapısı gereği bölgesel konsorsiyumlar tarafından birçok paydaş ile yürütülecek şekilde kurgulanmıştır. Birçok farklı dinamiğin bir arada olması zorunluluğundan farklı kurumların ortak bir vizyon çatısında programın yürütülmesini üstlenmeleri daha uygun görünmektedir. Bu dinamiklerin bir arada yürütülerek bölge KOBİ’lerine, girişimcilere ve diğer kurum kuruluşlara Avrupa İşletmeler Ağı hizmetlerinin verilmesi hem bölgesel ekonomiye daha büyük katkı sunmaktadır, hem de programın gereksinimleri daha doğru bir şekilde yerine getirilmektedir.”

Soruyla ilgili olarak üç numaralı katılımcı fikirlerini şu şekilde dile getirmektedir; “Avrupa İşletmeler Ağı yapısı gereği uluslararası ticarete üst düzey destek veren büyük bir iletişim ağı yapılanmasıdır. Bölgesel konsorsiyumların denetimi nezdinde verilen danışmanlık hizmetleri sayesinde KOBİ’ler uluslararası pazarlara erişim sağlamak ve ithalat ihracat yapmaktadırlar. Bunun yanında

istihdamın artması ve alternatif finansman kaynaklarına erişim noktasında da gelişme kaydetmektedirler. İşte tam bu noktada konsorsiyum yapılanmaları bu hizmetlerin daha hızlı ve pratik bir şekilde verilmesini ve bölgesel ekonomiye katkının maksimum düzeyde olması için faaliyetlerini sürdürmektedirler.”

Dört numaralı katılımcı soruya ilişkin fikirlerinde şu noktalara değinmektedir; “Avrupa Birliği’nin bölgesel kalkınma vizyonunda Avrupa İşletmeler Ağı programının hedeflerine ulaşması için kurgulanan konsorsiyum yapılanması mevcut sistemde en etkili hizmet verilebilecek yapılanma olarak görülmektedir. Her konsorsiyumun bölgedeki vizyon, kapasite, uluslararası ticaret hacmi gibi özelliklere bağlı olarak belirlemiş olduğu ve Avrupa Birliği tarafından kabul gören hedefleri bulunmaktadır. Bölgesel olarak gerçekçi bir şekilde kurgulanan bu hedefler bölgede etkin birden fazla yürütücü kuruluşun bir araya gelerek gerçekleştirebileceği olgulardır. Uluslararası ticaret, teknolojinin transferi, girişimcilik ve yeni pazarlara açılma gibi birçok disiplini içerisinde bulunduran bu ekosistemde kurumların yalnız olarak tüm bunları yönetmesi ve bölgesel kalkınmaya katkı sağlaması mümkün değildir. Tüm bu nedenlerden dolayı bölgesel konsorsiyumlar programın bölgesel ekonomiye katkı sağlaması konusunda hayati bir rol oynamaktadırlar.”

Soruya ilişkin son olarak beş numaralı katılımcı fikirlerini şu şekilde ifade etmektedir; “Birden fazla disiplinin bir arada uygulanması gereken bir kurguda takım çalışması çok önemlidir. Avrupa İşletmeler Ağı da bu çeşit bir ekosistem olduğundan dolayı konsorsiyumlar programın hedeflerine ulaşmasında önemli bir yere sahiptir. Program hedeflerine ne kadar eksiksiz ulaşırsa bölgesel ekonomiye sağlanacak katkı da o denli üst seviyelerde olacaktır. Bu düzende konsorsiyumların görevlerini gerçekleştirmesi bölgesel ekonomiye sağlanacak katkı hususunda önemli bir noktadır.

Katılımcıların ilgili soruya verdikleri cevaplarda konsorsiyum yapılanmasının örnek gösterilen etkin bir yapı olduğu ön plana çıkmıştır. Konsorsiyum yapılanmasının programın işleyişini kolaylaştırdığı belirtilmiştir. Konsorsiyum üyelerinin koordineli bir çalışma prensibi ile programdan maksimum verim almaya çalıştığı ortak olarak belirlenmiştir. Katılımcılardan biri ilgili soruya farkındalık cevabı vermiştir. Üç katılımcı ortak vizyon ve bir diğer katılımcı ise iletişim ağı rolü şeklinde cevaplamıştır.

Avrupa İşletmeler Ağı Konsorsiyumları Programının Bölgesel Ekonomiye Katkı Sağlamasında Nasıl Bir Rol Oynamaktadır?	
<i>Cevaplar</i>	<i>Frekans</i>
Ortak Vizyon	3
Farkındalık	1
İletişim Ağı Rolü	1

4.1.7. WB-BIN Batı Karadeniz Konsorsiyumunun Kapsadığı Bölgelerde Avrupa İşletmeler Ağı Bölgesel Ekonominin Gelişimi Konusunda Bir Role Sahip Midir?

Katılımcıların gözünden WB-BIN Batı Karadeniz konsorsiyumunun hizmet verdiği illerde programın bölgesel ekonominin gelişimine sağladığı katkıyı ölçmek için, katılımcılara yöneltilen bir diğer soru ise “WB-BIN Batı Karadeniz Konsorsiyumunun kapsadığı bölgelerde Avrupa İşletmeler Ağı Bölgesel ekonominin gelişimi konusunda bir role sahip midir?” sorusudur.

Soruya ilişkin bir numaralı katılımcı görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir; “WB-BIN Batı Karadeniz Konsorsiyumu nezdinde AİA’nın bölgesel ekonominin gelişimi konusundaki rolü yadsınamaz. WB-BIN konsorsiyumu üyelerinin özverili çalışması sonucunda, bölgede gerek uluslararası ticaret gerekse üretici ve tüketiciyi aynı platform içinde barındırma ve etkileşimi sağlama hususunda büyük bir rol oynayan Avrupa İşletmeler Ağı projesi başarılı bir şekilde hayata geçirilmektedir. WB-BIN’in bölgeye kattığı AB vizyonu hayati bir önem taşımaktadır. Konsorsiyum olarak sene başında yıl boyunca gerçekleştirilecek etkinlikler ile ilgili aylık toplantılar planlanmaktadır. Bunun dışında konsorsiyum içi etkileşim ve iletişim üst seviyededir. Bu bağlamda yapılan etkinlikler ve verilen destekler sayesinde bölgedeki illerde bulunan KOBİ’ler uluslararası ticaret vizyonu kazanmakta bunun yanı sıra ithalat ihracat şanslarını arttırmaktadırlar. Bu durum da hem uluslararası ticarete hem de dolaylı olarak bölgesel ekonominin gelişmesine büyük katkı sağlamaktadır.”

Soruya ilişkin iki numaralı katılımcı düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir; “Ülkemizde her konsorsiyumun farklı dinamikleri ve farklı hedefleri bulunmaktadır. WB-BIN konsorsiyumu kendi hedefleri doğrultusunda başarılı bir konsorsiyum konumundadır. Konsorsiyumdaki tüm yürütücü kuruluşlar gerek kendi sosyal medya platformlarında gerek ise bulundukları illerde yaptıkları bire bir görüşmelerde bölgeye Avrupa vizyonunu aşılama çalışmaları yapmaktadırlar. Tüm bu çalışmaların amacı firmaları ağa çekerek bölgesel ekonomiye katkı vermektir. Firmalar Avrupa İşletmeler Ağı ekosistemine ne kadar çok dahil olurlarsa sağladıkları katkı da o denli büyümekte ve bölgesel ekonomiye de bu doğrultuda katkılar sunmaktadırlar. Tüm bu iş akışı WB-BIN konsorsiyumunun sağladığı danışmanlık hizmetlerinin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak WB-BIN Batı Karadeniz konsorsiyumu hizmet verdiği bölgede bölgesel ekonomiye katkı sağlamaktadır.”

Üç numaralı katılımcı ise görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir; Bölgemiz adına Avrupa İşletmeler Ağı’na dahil olduğundan itibaren firmalarda uluslararasılaşma faaliyetlerine olan ilgi ve bu konudaki güven artmış bulunmaktadır, bu gibi unsurlara olan ilgi arttıkça firmalar vizyon kazanmakta ve AB mantığını öğrenmeye başlamaktadırlar. Mantalitenin oturması, WB-BIN konsorsiyumunun yaptığı çalışmalara dayanmakta ve firmalara uluslararası ticaret konusunda bir nevi köprü görevi görülmektedir. Bu da birlik programının amaçlarının başında gelmektedir ve bölgesel ekonomiyi pozitif yönde etkilemektedir.”

Soruya ilişkin dört numaralı katılımcının görüşleri ise şu şekilde belirtilmiştir; “Konsorsiyumlar nezdinde değerlendirildiğinde büyük ve küçük şehirlerin sayısı önemlidir. Daha yüksek nüfuslu bölgelerde hizmet veren konsorsiyumlarda gerek bölgedeki KOBİ sayısı gerek ise bu bölgelerin büyüklüğünden dolayı KOBİ’lerin Avrupa İşletmeler Ağı programından önce de bir uluslararası ticaret hacmine sahip olması bu bölgelerdeki potansiyeli arttırmaktadır. Bu yüzden her konsorsiyum o bölgenin dinamiklerine göre değerlendirilmeli ve aynı şartlar gözetilmemelidir. WB-BIN konsorsiyumu olarak belirli bir uluslararası ticaret hacmine sahip bir bölgede olunmasına rağmen nüfus yoğunluğunun diğer bölgelere nazaran daha seyrek oluşu büyük bölgelerle olan rekabet edebilirlik seviyesini olumsuz etkilemektedir. Ancak bölgemiz nezdinde yapılacak değerlendirmede programı doğru uygulayarak

konsorsiyum olarak sorumlu olunan bölgede, Avrupa İşletmeler Ağı çerçevesinde bölgesel ekonominin gelişmesine katkı sağlamak hususunda WB-BIN konsorsiyumu üyeleri önemli bir noktadadır.”

Soruyla ilgili son olarak beş numaralı katılımcı görüşlerini şu şekilde dile getirmektedir; “WB-BIN konsorsiyumu üyeleri yapılan iş dağılımı ve nitelikli personelleriyle Avrupa Birliği’nin kurgulmuş olduğu uluslararası ticaret ağını Batı Karadeniz Bölgesi’ne entegre etme çalışmalarını gerçekleştirmektedir. Bu sayede bölgedeki firmalar programdan tam olarak fayda sağlamak ve genel olarak çekindikleri yurtdışı pazarlarına erişim noktasında yeni bir perspektif kazanmaktadırlar. Uluslararası ticaretin tüm bu evrelerinde WB-BIN konsorsiyumu üyeleri bu firmalara destek olmakta ve firmalardaki nitelikli personel açığını kapatarak birçok hizmeti ücretsiz bir şekilde vermektedirler. Bu hizmetler sayesinde firmalar ticaret yapmakta ve büyüme adımları atmaktadırlar. Bu adımların sonucu olarak da bölgesel ekonomiye katkı sağlanması söz konusu olmaktadır. Yani WB-BIN konsorsiyumu programın yürütüldüğü periyot boyunca bölgesel ekonominin gelişmesine öncülük etmektedir.”

Katılımcıların ilgili soruya verdikleri cevaplarda WB-BIN konsorsiyumunun bölgeye AB vizyonu kazandırma konusunda etkin çalışmalar gerçekleştirdiği ön plana çıkmıştır. Konsorsiyum üyeleri arasındaki iletişimin pozitif yönde ve takım çalışmasına halinde olduğu, bundan dolayı başarının arttığı belirtilmiştir. Konsorsiyum üyeleri tarafından hizmet verilen bölgelerde WB-BIN’in bölgesel ekonominin gelişmesine katkı sağladığı ortak olarak belirlenmiştir. İlgili soruya dört katılımcı tarafından WB-BIN Batı Karadeniz Konsorsiyumunun Kapsadığı Bölgelerde Avrupa İşletmeler Ağı’nın bölgesel ekonominin gelişimi konusunda kilit rol oynadığı cevabı verilmiştir. Bir katılımcı ise belirli koşullarda önemli rol oynadığı şeklinde cevaplamıştır.

WB-BIN Batı Karadeniz Konsorsiyumunun Kapsadığı Bölgelerde Avrupa İşletmeler Ağı Bölgesel Ekonominin Gelişimi Konusunda Bir Role Sahip Midir?	
<i>Cevaplar</i>	<i>Frekans</i>
AİA bölgesel ekonominin gelişimi konusunda kilit rol oynamaktadır	4
Belirli koşullarda önemli rol oynamaktadır	1

4.1.8. Ülkemizin İçinde Bulunduğu Şartlar Göz Önüne Alındığında AB Çerçeve Programlarının Makroekonomiye Katkısı Olduğunu Düşünüyor Musunuz?

Katılımcıların bakış açısından ülkemiz şartlarında AB Çerçeve programlarının makroekonomiye olan katkısını gözlemlemek amacıyla katılımcılara yöneltilen soru ise “Ülkemizin içinde bulunduğu şartlar göz önüne alındığında AB Çerçeve programlarının makroekonomiye katkısı olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusudur. Soruyla ilgili bir numaralı katılımcı fikirlerini şu şekilde dile getirmektedir;

“Ülkemizin içinde bulunduğu şartlar göz önünde bulundurulduğunda birlik programlarının mikro düzeyden makro düzeye kadar ekonomiye olan katkısının önemli derecede olduğu görülmektedir. Makroekonomik açıdan bakıldığında birlik programlarının ülkelerin refah düzeyini üst seviyelere çıkarmayı amaçladığı bunun da temel taşlarından birinin makroekonomiye katkı yapmak ve ekonomik anlamda ülkenin seviyesini arttırmanın ülkedeki tüm faaliyetleri doğrudan etkileyeceği düşüncesi olduğu desteklenmektedir. Refah düzeyi yüksek bir Avrupa kıtası hedefi ile yola çıkılarak tasarlanan birlik programları, bu refahı yükseltmek adına ekonomik anlamda tüm faaliyetlere katkı sağlamaktadır. Bir ülkedeki refah düzeyini o ülkenin zengin kesimine değil en alt tabakasının yaşam standartlarına bakarak anlamak daha sağlıklı bir bakış açısıdır. Bu bağlamda bakıldığında Avrupa Birliği en alt ve en üst tabaka arasında bir uçurum olmamasını hedeflemekte ve bu hedef doğrultusunda kurgulanan bu birlik programları ile makroekonomiye doğrudan katkı sağlamaktadır.”

İlgili soruya dair iki numaralı katılımcının görüşleri şu şekildedir; “Ülkedeki ihracatın artması ve dışa satış konusunda firmaların istekli olması bir vizyonu beraberinde getirecek ve makroekonomiye büyük bir katkı sağlayacaktır. Ayrıca ülkenin birlik programları için AB’nin oluşturduğu havuza yaptığı yatırımı ve hatta daha fazlasının bu gibi birlik programlarına katılım oranını arttırarak geri alınmasının da mikro düzeyden makro düzeye, ekonomiye önemli derecede katkı sağlayacağı görülmektedir. Ülkemiz diğer AB üyesi ülkeler gibi Avrupa Birliği’nin birlik programlarını fonlamak adına oluşturduğu havuza her sene belirli miktarlarda yatırım yapmaktadır. Programların tanıtımları iyi bir şekilde yapıldığında, bunun karşılığı olarak ülkemizden yapılan proje başvuruların sayısının artması ve buna bağlı olarak alınacak hibe miktarlarının artış göstermesi kaçınılmazdır. Havuza yatırılan miktara oranla ve hatta bunun üzerine çıkarak programlardan faydalanmak, yatırılan bu paraların karşılığını hem nakdi hem de hizmet ve teknoloji transferi olarak almak makroekonomiye büyük bir katkı sağlamaktadır.”

Soruya ilişkin üç numaralı katılımcının görüşleri şu şekildedir; “Birlik programları çoğunlukla ekonominin toplam değerlerine küçük ölçekten büyük ölçeklere kadar fayda sağlamaktadır. Dolayısıyla programların kurgulanmasında amaçlanan önemli noktalardan biri de makroekonomiye katkı sağlayarak bu bölgelerdeki toplam üretim düzeyi, istihdam, tasarruf ve bu etmenlerin pozitif etkileriyle milli gelire de katkı sağlayarak tüm ekonominin gelişmesi ve refah düzeyinin artarak AB’nin belirlediği standartlara ulaşılması noktaları üzerinde durulmuştur. Birlik programlarının temelinde yatan bu kurgu, bölgesel olarak istihdamı, üretimi, ithalat ihracat artışını ve uluslararası tek pazar hayalinin oluşturulabilmesi olgularını destekleyerek makroekonomiye bir bütün olarak doğrudan katkı sağlamaktadır.”

Dört numaralı katılımcı soruyla ilgili fikirlerini şu şekilde ortaya koymaktadır; “Ekonomik standartlar ülkelerdeki refah düzeyini belirleyen en önemli etmenlerdir. Bir ülkenin ne kadar güçlü ve diplomatik anlamda ne kadar söz sahibi olduğunu o ülkelerin ekonomileri belirler. Ekonomik anlamda önde olan ülkeler diplomasi anlamında da başı çekmektedirler. İstihdam, üretim, markalaşma, iş gücü potansiyeli gibi noktalar ülkelerin ekonomik olarak büyümesinde çok önemli yere

sahiptirler. Refah seviyesi yüksek bir ülke oluşturmak ve ülkede nitelikli işsiz sayısını minimum seviyelere çekmek bunların yanında nitelikli eğitimi arttırarak insanlara iş imkanları sağlamak güçlü ekonomiler oluşturmamızın temel taşlarıdır. Tam da bu noktalarda Avrupa Birliği, birlik programlarını kurgulayarak ilgili alanlardaki problemleri ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Bu programlar ile belirli periyotlarla gözlemlenen problemlere yönelik çözümler geliştirilmektedir. Sonuç olarak tüm birlik programları makroekonomiye doğrudan katkı sağlayacak şekilde kurgulanmaktadır.”

Makroekonomiye katkı ile ilgili soruya beş numaralı katılımcının verdiği cevap şu şekildedir; “Ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik konum göz önüne alındığında Türk lirası ile Dolar, Euro gibi yabancı para birimleri arasındaki büyük kur farkı ve ülkemizdeki KOBİ’lerin dış ticaret arayışı gibi noktalar düşünüldüğünde birlik programlarının makroekonomiye büyük bir katkı sunacağı aşikardır. Birlik programlarından kazanılabilecek hibeler hem yeni istihdam kaynakları olacak hem de alternatif birer finansman kaynağı olarak değerlendirilebileceklerdir. Bu programlar piyasalara sektörler arası katkı sunabilecek fizibiliteye sahip olmanın yanı sıra makroekonomiye doğrudan katkı sağlamaktadırlar.”

Katılımcıların ilgili soruya verdikleri cevaplarda AB Çerçeve programlarının mikroekonomiden makroekonomiye kadar üst düzey bir etkileşimi olduğu ortaya çıkmıştır. AB Çerçeve programlarının refah düzeyine, toplam üretim düzeyine, adil ticaret dağılımının sağlanmasına ve ab fonlarının ülkeye girişinin artmasına olanak sağladığı belirlenmiştir. Birlik programları kurgulanırken baz alınan temel amaçlardan birinin de makroekonomiye katkı olduğu belirtilmiştir. Buna ek olarak tasarlanan bu AB Çerçeve programlarının ülkede ekonomik anlamdaki tüm faaliyetleri etkilemekte olduğu ortak olarak belirlenmiştir. Soruya ilişkin dört katılımcı AB Çerçeve programlarının ülkemiz şartlarında makroekonomiye katkısı olduğunu düşünüyorum cevabı vermiştir. Bir katılımcı ise kısmi olarak katkısı olduğunu düşünüyorum şeklinde cevaplamıştır.

Ülkemizin İçinde Bulunduğu Şartlar Göz Önüne Alındığında AB Çerçeve Programlarının Makroekonomiye Katkısı Olduğunu Düşünüyor Musunuz?	
Cevaplar	Frekans
Ülkemiz şartlarında AB Çerçeve programları makroekonomiye katkı sağlamaktadır	4
Kısmi olarak katkı sağlamaktadır	1

4.1.9. Ülkemizdeki Kurum Ve Kuruluşların AB Çerçeve Programlarından Daha Fazla Verim Alabilmesi İçin Ne Gibi Koşullar Gereklemektedir?

Katılımcıların bakış açısından ülkemizdeki kurum ve kuruluşların AB Çerçeve programlarını daha verimli kullanabilmesi için yapılması gerekenleri gözlemlemek amacıyla katılımcılara yöneltilen bir diğer soru ise “Ülkemizdeki kurum kuruluşların AB Çerçeve programlarından daha fazla verim alabilmesi için ne gibi koşullar gerekmektedir?” sorusudur.

Soruya ilişkin bir numaralı katılımcının görüşleri şu şekildedir; “Kabul alan birlik programı başvurularının çoğuna baktığımızda projelerde maddi kaynakların büyük bir bölümü kullanılmadan Avrupa Birliği’ne geri gönderilmektedir. Bunun sebebi başvuru sahiplerinin proje bütçelerini yönetme konusunda yetersiz kalması ve proje odaklı çalıştırılan personel sayısının azlığıdır. Mümkün olduğunda birlik programı kapsamında yazılan projeye odaklı personel alınarak bu personele ekstra iş yükü bindirilmemesi gerekmektedir. Odaklı personel sayısını arttırarak yerel paydaşlarla yapılan iş birliği sayısını arttırmak birlik programlarından daha fazla verim alınmasına ve amacına ulaşmasının yanı sıra daha iyi noktalara gelinmesine katkıda bulunacaktır. Bu konuda ülkemizdeki kurum kuruluşların sadece birlik programlarına yönelik departmanlar oluşturması ve bu programlar ile ilgili nitelikli uzman personeller yetiştirerek bu alanda söz sahibi olabileceğimiz bir ortam meydana getirilmesi büyük önem taşımaktadır.”

İlgili soruya iki numaralı katılımcı şu şekilde cevap vermektedir; “Türkiye olarak birçok birlik programına katılım sağlamaktayız. Ancak AB’nin birlik programlarını desteklemek amacıyla oluşturduğu havuza yaptığımız yatırımdan ancak başabaş noktasına gelecek kadar yararlanabilmekteyiz. Avrupa’nın önden gelen ülkelerinin aldıkları miktarlar daha yüksek olarak ön plana çıkmaktadır. Bunun sebebi olarak birlik programlarına verilen önem ve tanıtımlarının iyi bir şekilde yapılmasının yanı sıra vizyon farkı ön plana çıkmaktadır. Havuzdan daha büyük paylar alan ülkelere baktığımızda ülke genelindeki kurum kuruluşlarda ilgili birlik programları hakkında çalışan uzman personel sayısının fazlalığı ve bu programlara özel eğitimlerle teşvik edildiği görülmektedir. Avrupa Birliği program kurgusunu ve buna dayalı dinamiklerin hepsini evrensel bir dil olduğundan İngilizce olarak yapmaktadır. Ancak ülkemizde yabancı dil eğitimi erken yaşlardan itibaren verilmesine karşın iş dünyasında belirli bölgeler hariç önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Personeller yeterli seviyede dil bilmemektedir. Bu da kurum kuruluşların birlik programlarına katılması konusunda çekingen bir tavır takınmalarına neden olmaktadır. Her şeyden önce yetiştirilecek personellerin dil problemlerinin çözülmesi gerekmektedir.”

Soruya ilişkin üç numaralı katılımcının görüşleri şu şekildedir; “Birlik programlarına ilişkin her yıl birçok proje çağrısı kurgulanmaktadır. Bununla ilgili olarak çıkan çağrılardan ilgili kurumlara bu çağrılar tanıtılmalı ve bununla ilgili detaylı eğitim verilmelidir. Her şeyden önce ilgili kurum kuruluşlara Avrupa Birliği’nin vizyonu aşılmalı ve bu çağrılar ne kadar işlevsel olduğunun yanında edinilebilecek faydalar ile ilgili bilgilendirmeler yapılmalıdır. Kurumlar bu çağrılar sayesinde alternatif bir finansman kaynağına erişebileceklerinin ve bu kaynaklar sayesinde büyük çıktılar edinebileceklerinin farkındalığına sahip olmalıdırlar. En önemli detay olarak istek ve vizyon ön plana çıkmaktadır. Birlik programlarının çağrılarına yönelik başvuru sayısını arttırmak adına ekstra teşvikler sağlanması da bu konuda ilginin artmasını sağlayacaktır. Son olarak personel niteliğini arttırmak kesinlikle kaçınılmazdır.”

Dört numaralı katılımcı soruya ilişkin fikirlerini şu şekilde dile getirmektedir; “Ülkemiz birlik programlarından şuanda olduğundan çok daha fazla

miktarda hibe alabilecek kapasiteye sahiptir. Programlar hakkında bilgisizlik, yabancı dillerde iletişim kurma korkusu, personel eksikliği ve network yetersizliği gibi birçok negatif unsur programlara olan başvuru sayısını olumsuz yönde etkilemektedir. Bununla ilgili ülkemizde birçok tanıtım, etkinlik ve eğitim düzenlense de katılımcı sayısı az olduğundan tam olarak bir bilinçlenme olamamaktadır. Etkili bir kurgu yapılarak ülkemizdeki kurum ve kuruluşlardaki yetkili personelleri bu tarz eğitim ve etkinliklere çekmek ve düzenli olarak katılmalarını sağlamak gerekmektedir. Kurum ve kuruluşlar bu programlardan kazanılabilecek hibe tutarlarının ve uluslararası büyük bir networkün ciddiyetinin farkındalığına sahip olmalıdırlar. Geniş çapta sağlanabilecek bu olası farkındalık sayesinde hem ülke olarak çok daha fazla birlik programından faydalanabilir hem de bu havuzdan verdiğimiz miktarlardan çok daha fazlasını alarak gerek ekonomimize büyük katkılar sağlar gerek ise Avrupa Birliği'ne olan bu entegrasyon sürecinde daha üst seviyelere ulaşabilmenin önünü açabiliriz.”

Soruya ilişkin son olarak beş numaralı katılımcının görüşleri şu şekildedir; “Birlik programları kapsamında açılan proje çağrıları genellikle uluslararası ortaklıklara destek vermektedir. Tekil olarak yapılabilecek çağrı başvuruları olsa da genel olarak baktığımızda uluslararası bir iş birliği kurulması istenmektedir. Bu da AB'nin yalnızca ekonomik olarak değil aynı zamanda uluslararası teknoloji transferi ve ülkelerin birbirleri ile çalışarak entegrasyon sürecine katkı sağlaması gibi noktalar üzerinde durduğunun göstergesidir. Birlik programlarına daha hızlı başvurabilmek ve bir kurgu oturtabilmek adına programlar ve çağrılardan önce uluslararası bir networke sahip olmak çok önemlidir. Yani öncesinde herhangi bir çıkar olmadan yalnızca networkü geliştirmek adına atılacak olan adımlar gelecek adına işlevsel olacaktır. Bir proje başvurusu yaparken sahip olunan networkler sayesinde başvuru için daha hızlı partner bulunabilecek ve proje kurgusu üzerine çalışmak adına daha fazla zamana sahip olunacaktır. Tüm bu programlar ve kurgular hakkında tanıtım ve bilgilendirme etkinlikleri düzenlenirken, uluslararası networkü geliştirme adına atılması gereken adımlar ile ilgili de kesinlikle eğitimler ve uzman yönlendirmeleri gerekmektedir.”

Katılımcıların ilgili soruya verdikleri cevaplarda birlik programları ile ilgili prosedürlerin azaltılmasının yanında bilinçlendirme ve farkındalık etkinliklerinin artırılması gibi faaliyetlerin etkili olacağı düşüncesi ön plana çıkmıştır. Birlik

programlarına yapılan başvuruların genelde evrensel bir dil olan İngilizce olarak yapılmasının, çoğu kurum kuruluşlarındaki personellerin dil eksikliği nedeniyle ilgiyi azalttığı belirtilmiştir. Genel olarak ülkemizdeki KOBİ'lerin ihracat departmanlarının zayıf olduğu ortak olarak belirtilmiştir. Soruya ilişkin bir katılımcı proje odaklı personel, iki katılımcı birlik programlarının daha iyi tanıtılması, bir katılımcı etkinlik sayısı ve bir diğer katılımcı ise uluslararası network cevabı vermiştir.

Ülkemizdeki Kurum Ve Kuruluşların AB Çerçeve Programlarından Daha Fazla Verim Alabilmesi İçin Ne Gibi Koşullar Gereklemektedir?	
<i>Cevaplar</i>	<i>Frekans</i>
Birlik programlarının daha iyi tanıtılması	2
Etkinlik sayısı	1
Proje odaklı personel	1
Uluslararası Network	1

4.1.10. Avrupa İşletmeler Ağı Programının Eksikleri Nelerdir Ve Bir Sonraki Çağrılarda Ne Gibi Yenilikler Eklenerek Program Bölgesel Ekonomiye Daha Fazla Katkı Sağlayıp Daha Etkin Bir Hale Getirilebilir?

Katılımcıların düşüncelerinden faydalanarak Avrupa İşletmeler Ağı programının eksik noktalarının neler olduğunu ve bunların nasıl geliştirilebileceğini ortaya çıkarmak için katılımcılara yöneltilen bir başka soru ise “Avrupa İşletmeler Ağı programının eksikleri nelerdir ve bir sonraki çağrılarda ne gibi yenilikler eklenerek program bölgesel ekonomiye daha fazla katkı sağlayıp daha etkin bir hale getirilebilir?” sorusudur.

Soruya ilişkin bir numaralı katılımcının görüşleri şu şekildedir; “Tüm birlik programlarında olduğu gibi COSME programı ve dolayısıyla bunun altında yürütülen Avrupa İşletmeler Ağı da ülkelere ve bölgelere göre uygulanma açısından farklılıklar

göstermektedir. Her bölgenin kapasitesi, işleyişi, uluslararası ticaret hacmi ve dolayısıyla potansiyeli birbirinden farklıdır. Ülkemiz açısından bakacak olursak konsorsiyumlar arasındaki koordinasyon eksikliği giderilmelidir. Ülkemizdeki kuruluşlar tarafından yapılan etkinliklerin sayısının arttırılması ve firmalara yönelik doğrudan destekler verilmesi programın etkinliğini arttıracaktır. Proje ile ilgili AB ve Türkiye nezdindeki prosedürlerin azaltılması, AB'nin kurumsal kültüründeki işleyişi ülkemize uyarlayarak destek vermesi gerekmektedir. Ülkemiz nezdinde bakılacak olursa Avrupa Birliği projelerine olan bakış açısının değiştirilmesi ve bu projeleri gelir kapısı olarak görmekten kaçınılarak birlik programlarının asıl amaçlarına hizmet edilmesi bu buna olan farkındalığın sağlanması kesinlikle şarttır.”

İki numaralı katılımcının soruyla ilgili görüşleri şu şekildedir; “Avrupa İşletmeler Ağı ekosisteminde diğer tüm birlik programları ve Avrupa Birliği projelerinde olması gerektiği gibi, sisteme entegre ve tamamen proje odaklı, nitelikli personeller çalıştırarak sağlam temeller atılmalıdır ve bu şekildeki personel istihdamı ile program başarılı bir şekilde yürütülerek hem bölgesel ekonomiye dolaylı olarak da uluslararası ticarete büyük bir katkı sağlanabilir. Tüm bunların ışığında, bölgesel gerçekçi hedefler ortaya konmalı ve her bölgeye özel bir kurgu oluşturulmalıdır. Her ülkedeki iletişim biçimi hatta bölgesel olarak etnik yapı farklılığından dolayı bölgeler kendine özgü bir kurgu ile daha büyük başarılarla sahip olabilirler. Buradaki inisiyatifi de bölgedeki yürütücü kuruluşlar üstlenmelidir. Avrupa Birliği ile ülkemizdeki yürütücü kuruluşlar arasında etkileşim arttırılmalı ve programı kurgulayan gruptaki AB personelleri ülkemize daha sık ziyaretler yaparak sorunları görmeli ve olası çözümleri ona göre geliştirmelidirler.”

Soruya ilişkin üç numaralı katılımcının cevabı şu şekildedir; “Avrupa İşletmeler Ağı'nın kullandığı Merlin platformu üzerinde geliştirmeler yapılması ve yeni kaynaklar eklenmesi programı daha aktif bir şekilde yürütme açısından gerekmektedir. Platformun kullanıcıları arasında iletişim kurmak zaman almakta ve bu da uluslararası ticaret sürecini olumsuz etkilemektedir. İlanlar için oluşturulan veya alınan ilgilere yönelik yapılan geri dönüşler bazen çok geç olmakta hatta hiç olmayabilmektedir. Bununla ilgili sistem üzerinden bir yaptırım veya farklı kanallardan iletişimin önü açılmalı ve bu ilanlar ile ilgili daha hızlı geri dönüşler

alınmasının önü açılmalıdır. Sürecin daha hızlı bir hale getirilmesi ile birlikte profil sayısı da artacak ve buna bağlı olarak uluslararası ticaret potansiyelinde de artış olacaktır.”

Dört numaralı katılımcının soruya ilişkin cevabı şu şekildedir; “Avrupa Birliğinden de katılımcıların olduğu ve kullanıcıların kendini programa entegre etmesini kolaylaştıran yıllık toplantı sayısı artmalıdır. Bu toplantılar sayesinde insanlar programın gereksinimlerini daha iyi kavramakta ve programa ilişkin aidiyet duygusu kazanmaktadırlar. Bunun yanı sıra AB tarafından program ile ilgili eğitimler verilmeli ve personeller birinci ağızdan programın işleyişi ile ilgili uzmanlık kazanmalıdırlar. Bu şekilde uzmanlık kazanmış nitelikli personel sayısının artırılması hem programın daha etkin işleyişini sağlayacak hem de belirlenen hedeflere ulaşılması konusunda büyük bir başarıyı beraberinde getirecektir.”

Son olarak soruya ilişkin beş numaralı katılımcı görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir; “Avrupa İşletmeler Ağı programında en önemli eksiklerden biri olarak geri bildirim hızı görülmektedir. Gerek buradaki konsorsiyumlar olarak gerek ise müşterilerimizin istekleri doğrultusunda profillerle ilgili geri bildirim alma hızı konusunda problemler meydana gelmektedir. Yalnızca mail yoluyla iletişim kurulması bu konuda büyük bir handikap olarak görülmektedir. Avrupa Birliği’nin programı yeniden kurgularken hem müşteri memnuniyeti hem de diğer sorunların daha hızlı çözülmesi adına daha hızlı ve etkili bir feedback sistemi oluşturmaya özen göstermesi gerekmektedir. Bir diğer eksik olarak ekosistemin içerisindeki tüm personelin birbirini tanınması ortaklıkların daha kolay kurulmasına ve daha iyi bir etkileşim oluşturulmasına olanak sağlayacaktır. Bu konuda Avrupa Birliği tüm ülkelerden personellerin bir araya geleceği daha fazla etkinlik planlamalı ve etkileşim oranını arttırmalıdır. Bu şekilde hem çıktılar pozitif yönde etkilenecektir hem de sistem daha kullanışlı hale getirilebilecektir.”

Katılımcıların ilgili soruya verdikleri cevaplarda konsorsiyumlar arası koordinasyon eksikliği olduğu düşüncesi ön plana çıkmıştır. Her bölgenin kendine göre farklı dinamikleri olduğundan programın bölgesel olarak kurgulanmasının ve hedeflerin ona göre incelenmesinin yararlı olabileceği belirtilmiştir. Proje ile ilgili AB ile Türkiye arasındaki prosedürlerin azaltılmasının projenin başarılı bir şekilde

yürütülmesine olumlu yansiyacağı ortak olarak belirtilmiştir. Soruya ilişkin iki katılımcı AB ile olan iletişimin hızlandırılması, bir katılımcı tanışma etkinliklerinin arttırılması, bir katılımcı koordinasyon eksikliğinin giderilmesi ve bir diğer katılımcı ise nitelikli personel sayısının arttırılması cevabını vermiştir.

Avrupa İşletmeler Ağı Programının Eksikleri Nelerdir Ve Bir Sonraki Çağrılarda Ne Gibi Yenilikler Eklenerek Program Bölgesel Ekonomiye Daha Fazla Katkı Sağlayıp Daha Etkin Bir Hale Getirilebilir?	
<i>Cevaplar</i>	<i>Frekans</i>
AB ile iletişimin hızlandırılması	2
Tanışma etkinliklerinin arttırılması	1
Koordinasyon eksikliğinin giderilmesi	1
Nitelikli personel sayısının arttırılması	1

4.2. Performans Göstergesi Tablosuna İlişkin Bulgular

Avrupa İşletmeler Ağı ekosisteminde konsorsiyum yapılanmaları ve yetkili kuruluşlar belirlendikten, bölgelerdeki planlamalar kurgulandıktan sonra bu kurumlardan ve konsorsiyumlardan yapılacak faaliyetler ile bunların çıktılarına yönelik gerek sonraki programların yapılanmasında eksikleri görmek adına gerek ise kurumlara motivasyon sağlaması adına belirli noktalarda hedefler ayrıca bu hedeflere yönelik çıktıların öngörüldüğü bir performans göstergesi tablosu istenmektedir. Dönemlik olarak talep edilen bu tablolar Avrupa Birliği'nde görev yapan uzmanlar tarafından incelenmekte ve her dönem geliştirilmesi gereken noktalara değinerek ilgili kurumlara iletilmektedir.

Tablo 7. WB-BIN Konsorsiyumu 2015-2016 Performans Göstergesi Tablosu

PES TABLOSU (Performans Göstergesi)	ORTAK 1	ORTAK 2	ORTAK 3
Düzenlenen Bölgesel/Yerel Etkinlikler	20	15	0
Bölgesel/Yerel Etkinliklere katılan katılımcı sayısı	2500	660	0
Bireysel Danışmanlık hizmeti alan KOBİ/Müşteri sayısı	500	300	71
Brokerage Etkinlikler	5	0	0
Brokerage Etkinliklere katılan Müşteri/KOBİ sayısı	42	0	0
Brokerage Etkinliklerde yapılan görüşme sayısı	63	3	0
Ortaklık için yayınlanan profil sayısı	3	3	0
Alınan ilgi bildirimi sayısı	1	100	0
Yapılan İlgi bildirimi sayısı	0	0	0
Geri Bildirim eylemleri	110	25	11
Mentorlük yapılan müşteri sayısı	5	14	11
Başarılar	2	0	0
Ağ tarafından sağlanan dijital hizmetleri kullanan KOBİ/Müşteri sayısı	3000	120	109
İşbirliği yapılan yerel paydaş sayısı	21	0	38
Ağ ortakları tarafından yöneltilen sorulara verilen cevap sayısı	500	200	128
Ağ etkinliklerine yapılan aktif katkıların sayısı	13	7	6

Kaynak: (KOSGEB, 2020)

Performans göstergesi tabloları eksikliklerin giderilerek geliştirilmesi adına Avrupa Komisyonu tarafından her yeni periyotta yeniden kurgulanan dinamik değişkenlere sahip olgulardır. Tablo 7 WB-BIN Batı Karadeniz Konsorsiyumu 2015-2016 PG Tablosunda Avrupa Komisyonu tarafından kurgulanmış performans

göstergelerini ortaya koyan değişkenler ve kurumların performans verileri verilmiştir. Tablodaki veriler ışığında ortakların bölgedeki etkinlikleri ve programın ne kadar verimli uygulandığına dair çıkarımlar yapılabilir.

Tablo 8. WB-BIN Konsorsiyumu 2017-2018 Performans Göstergesi Tablosu

PES TABLOSU (Performans Göstergesi)	ORTAK 1	ORTAK 2	ORTAK 3
Bölgesel / yerel etkinliklere katılanlar	1094	532	2095
Bireysel danışmanlık desteği alan KOBİ / müşteri sayısı	1103	725	460
Bireysel ortaklık desteği alan KOBİ / müşteri sayısı	43	13	30
Brokerage (Aracılık) Etkinlikleri	5	1	4
Aracılık etkinliklerindeki görüşmeler	36	0	24
Müşteri profilleri ile ilgili alınan ilgi bildirimleri	12	0	8
Müşterilerin yaptığı ilgi bildirimleri	2	0	20
Geri bildirimle ilgili işlemler yapan müşteri sayısı	360	176	214
Başarılar (AİA BAZINDA)	3	0	2
Ağ tarafından sağlanan dijital hizmetleri kullanan KOBİ / müşteri sayısı	38284	28358	28358
İş birliği yapılan yerel paydaş sayısı	96	11	5
Ağ iş ortaklarından gelen yanıtlanmış sorular	349	174	87
Ağ etkinliklerine yapılan aktif katkılar	16	7	13

Kaynak: (KOSGEB, 2020)

Tablo 8’de görüldüğü üzere Avrupa Birliği, programın işleyişini kontrol etmek ve yürütücü kurumlardaki eksikleri görüp daha gelişmiş programlar kurgulamak adına belirli başlıklar altında veriler toplamaktadır. Gerçekleşen rakamlar kurumların önceden bildirdiği rakamlar ile karşılaştırılarak bölgedeki potansiyelin nasıl değerlendirildiği ve kurumların bölgeye olan hâkimiyeti ölçülmektedir. Performans

göstergeleri tabloları aynı zamanda kurumların Avrupa İşletmeler Ağı ile ilgili yaptıkları tüm çalışmalar ile ilgili rapor tutmalarını sağlamakta ve bu durum da programın tutarlı bir şekilde değerlendirilebilmesine olanak sağlamaktadır.

Tablo 9.WB-BIN Konsorsiyumu 2020 Performans Göstergesi Tablosu

PES TABLOSU (Performans Göstergesi)	ORTAK 1	ORTAK 2	ORTAK 3
Bölgesel / yerel etkinliklere katılanlar	213	481	247
Bireysel danışmanlık desteği alan KOBİ / müşteri sayısı	630	250	471
Bireysel ortaklık desteği alan KOBİ / müşteri sayısı	31	25	42
Brokerage (Aracılık) Etkinlikleri	1	0	6
Aracılık etkinliklerindeki görüşmeler	21	0	19
Müşteri profilleri ile ilgili alınan ilgi bildirimleri	12	4	9
Müşterilerin yaptığı ilgi bildirimleri	0	15	18
Geri bildirimle ilgili işlemler yapan müşteri sayısı	40	35	40
Başarılar (AİA BAZINDA)	4	3	5
Ağ tarafından sağlanan dijital hizmetleri kullanan KOBİ / müşteri sayısı	17500	7500	27369
İş birliği yapılan yerel paydaş sayısı	17	8	3
Ağ iş ortaklarından gelen yanıtlanmış sorular	0	0	0
Ağ etkinliklerine yapılan aktif katkılar	6	11	7

Kaynak: (KOSGEB, 2020)

Performans göstergesi tablolarında bulunan başlıkların uygulanması ile programın bölgesel ekonomiye katkı sağlaması arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. PG tablosundaki bu göstergeler yerine getirildiği takdirde Avrupa İşletmeler Ağı programının bölgesel ekonomiye olan katkısı da daha üst seviyelere çıkmaktadır. Bölgesel olarak düzenlenen etkinliklerde katılımcı firmalar COSME programı hakkında bilgi edinmekte ve programın sağladığı uluslararası ticaret

desteklerini tanımaktadırlar. Bu tanıtıcı etkinlikler sayesinde Avrupa İşletmeler Ağı yürütücü kuruluşlarından alınan bireysel danışmanlık hizmetleri de artış göstermektedir. Dijitalleşme ile birlikte daha çok ön plana çıkan Brokerage etkinliklerde ikili işbirliği kurma ve ithalat ihracat yapma kapasitesi gelişmektedir. Tüm müşterileri etkileşim içerisinde bulunduran bu ağ kapsamında sağlanan dijital hizmetlerin kullanılması firmaların ağdan daha verimli bir şekilde faydalanmasına ve bölgesel ekonomiye katkı sağlanması konusunda kilit rol oynamaktadır. Bu bağlamda yerel paydaşlarla yapılan işbirlikleri de ekosisteme daha çok firma çekmek ve bölgesel ekonomiye daha fazla katkı sağlamak adına önemlidir.

BÖLÜM 5

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde performans göstergesi tabloları ve odak grup sürecinde ortaya çıkarılan bulgulara yönelik sonuçlar ve bu sonuçlar neticesinde ortaya çıkan eksikliklerin giderilmesi adına öneriler yer almaktadır. Çalışmanın sonuçları 4 grup altında incelenmiştir. Birinci grupta odak grup çalışmasından elde edilen sonuçlar sunulmuştur. İkinci grupta performans göstergesi tablolarından elde edilen sonuçlar ortaya konulmuştur. 3. Grupta genel çıkarımlar ortaya konmuş ve son olarak 4. grupta ise öneriler yer almaktadır.

AB Çerçeve programları ülkelerin refah seviyesini arttırmak bunun yanı sıra ekonomik kalkınmanın desteklenmesi adına kurgulanan geliştirici programlardır. Bu programlar sayesinde AB üyesi ve aday ülke statüsünde bulunan ülkeler ekonomik ve siyasal olarak seviye atlamakta, bu ekosisteme entegrasyon süreçlerini hızlandırmaktadırlar. COSME kapsamında ortaya çıkarılan Avrupa İşletmeler Ağı Projesi'nin ekonomik kalkınma ve uluslararası ticaretin daha geniş kitlelere ulaşması adına önemli bir adım olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Ülkemiz konsorsiyumlarından WB-BIN'in projede görev alan uzman personelleri ile yapılan bu odak grup çalışmasında tüm birlik programları gibi COSME'nin ve Avrupa İşletmeler Ağı projesinin de bölgesel ekonomiye ciddi bir katkı sunduğu ortaya konmaktadır. KOBİ'lerin Avrupa İşletmeler Ağı sayesinde uluslararası pazarlara daha kolay erişim sağladığı bununla birlikte uluslararası ticaret potansiyelinin arttığı vurgulanmaktadır. KOBİ'lerde eksik olan nitelikli personel açığının kapatılmasına destek olduğu ve ücretsiz bir şekilde sağlanan bu danışmanlık hizmetlerinin KOBİ'ler için kaçınılmaz bir fırsat olduğu fikri beyan edilmektedir.

Yürütücü kuruluşlardan oluşan konsorsiyum yapılanmalarının programın işeyişini kolaylaştırdığı ve bölgesel planlama ile projenin yürütülmesinin daha etkili olduğu düşünülmektedir. Bu yapılanmanın Avrupa İşletmeler Ağı ekosisteminin etkin çalışmasını etkileyen başlıca faktör olduğu düşüncesi ön plana çıkmaktadır. Ayrıca konsorsiyumlar nezdinde çalışan personellerin yetkinliği ve bölge KOBİ'lerinin uluslararası ticaret vizyonuna sahip olması da önemli faktörler olarak öne

sürülmektedir. Ayrıca bölgesel olarak potansiyele göre her konsorsiyumun kendine özgü hedefleri olduğu ve bu çerçevede değerlendirilmenin daha sağlıklı olacağı düşüncesi ortaya konulmaktadır. Tüm konsorsiyum yapılanmalarının bölgelerine özgü kurguladıkları hizmet programlarını uygulayarak bölgesel ekonomiye katkı konusunda ciddi etkiye sahip oldukları görülmektedir.

WB-BIN Batı Karadeniz konsorsiyumu özelinde Avrupa İşletmeler Ağı programının bölgesel ekonomiye kaçınılmaz bir katkısı olduğu fikri ortaya konmuştur. Konsorsiyum bölgesinde programın hizmet vermeye başlamasından itibaren firmaların uluslararası ticaret vizyonuna sahip olması ve buna istinaden uluslararasılaşmaya olan ilginin artarak devam ettiği gözlenmiştir. Yürütücü kuruluşlarda görev alan nitelikli proje personellerinin uygulamaları ile bölgede uluslararası ticaretin yaygınlaşması adına yapılan çalışmalara öncülük edildiği ortak kanısına varılmıştır. Genel perspektiften bakıldığında AB Çerçeve programlarının ekonomiye katkı sağlama amacına hizmet edildiği gözlemlenmiştir.

Avrupa İşletmeler Ağı nezdinde geliştirilmesi gereken belirli noktalar olduğu düşünülmektedir. Genel olarak bakıldığında proje odaklı ve bu alanda uzmanlaşmış nitelikli proje personeli sayısının az olduğu kanısına ortak olarak varılmıştır. Bu bağlamda yalnızca bir programa odaklı nitelikli uzman sayısının arttırılarak projedeki başarı yüzdesinin yükseleceği düşünülmektedir. Ayrıca konsorsiyumlar arası koordinasyonun artması gerektiği ve bunun için daha çok sayıda çalışmaya gerek duyulduğu kanısına varılmıştır. Tüm bunlara dayanarak bölgeler ve konsorsiyumların kendilerine özgü bir yapılanmaya gitmeleri, her birinin kendi potansiyelinde değerlendirilmesi ve ona göre bir kurgu oluşturulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ülkemizin standartlarına bakıldığında gerek COSME'nin gerek ise diğer kurgulanan birlik programlarının bütün olarak ekonomiye katkı sağladığı düşünülmektedir. Ancak sağlanan bu katkının mevcut potansiyelin altında olduğu görülmektedir. Programlar ile ilgili farkındalığın arttırılması ve daha fazla sayıda tanıtım çalışmaları yapılması gerekmektedir. Programlara başvuru yapabilecek potansiyelde olan kurum kuruluşlara teşvik programları kurgulanmalıdır. Yapılacak tüm bu çalışmalar sonrasında ülke olarak birlik programlarından çok daha fazla

faaydalanılabilecek ve yapılan yatırımların karşılığının fazlasıyla alınabileceği bir ekosistem ortaya çıkarılacaktır.

Bulgular kısmında yer alan tablo 7’de görüldüğü üzere bireysel danışmanlık hizmeti alan müşteri sayısı arttığı takdirde ağ tarafından sağlanan dijital hizmetlerin kullanımı artmakta ve programın tanıtılması konusunda pozitif bir etki sağlamaktadır. Bölgesel/Yerel etkinlikler düzenlenmesi de tanıtım faaliyetlerini desteklemekte ve ekosistemin büyümesine katkı sağladığı görülmektedir. Brokerage etkinlik sayısının az olması uluslararasılaşma boyutunda negatif bir etki göstermektedir. İlgi bildirimi alınması ve ilgi bildirimi oluşturulması gibi iki kilit göstergenin sayısının azlığı başarıları olumsuz yönde etkilediği ortaya çıkmaktadır. Bölgesel/Yerel etkinliklere katılan katılımcı sayısının çokluğu programın sonraki dönemleri için farkındalığı arttırmak adına önemli bir gösterge olarak ön plana çıkmaktadır. Ağ etkinliklerine yapılan aktif katkılar, yürütücü kuruluşların ekosistem içerisinde tanınırlığının artmasına ve bu sayede networklerini geliştirerek bölgesel ekonomiye katkı potansiyelini arttırmalarına olanak sağlamaktadır. Tablo 7’deki veriler ışığında, ağ içerisindeki aktif etkileşim konusunda 1 numaralı ortağın 2 ve 3 numaralı ortaklara göre daha aktif olduğu görülmektedir. 2 numaralı ortak ise ilgi bildirimi alınması noktasında 1 ve 3 numaralı ortakların önüne geçmiştir. 3 numaralı ortağın ise diğer iki ortağa göre daha durağan bir proje dönemi geçirdiği görülmektedir. Tüm göstergelere bakıldığında ağ içerisinde aktif iletişimin çok önemli olduğu ve etkileşimin artması ile birlikte başarı potansiyelinin yükselmesinin yanında bölgesel ekonomiye sağlanacak katkının da daha üst seviyelere çıktığı ortaya konulmuştur. Ortak olan kurumların belirli noktalarda aynı alanda çalışmaları söz konusu olsa da genel anlamda farklı alanlarda faaliyet göstermeleri farklı dinamiklere sahip olduklarının bir göstergesidir. Bu durum da programın kurgusu içerisinde farklı alandan yürütücü kuruluşların kendi uzmanlık alanlarında faaliyet göstererek daha etkin bir proje süreci geçirilmesine olanak tanımaktadır. Avrupa Birliği tekdüze bir sistem yerine farklı alanlardan kurum kuruluşların bir arada çalışarak uyum içerisinde kendi uzmanlıklarını paylaşarak süreci yürütmelerini amaçlamaktadır. Ortaklar arasındaki bu temel farklılıkların ana sebebi ekosistemin farklı alanlardan uzmanlıklara ihtiyaç duymasıdır.

EASME tarafından tasarlanmış performans göstergesi altındaki her başlık konsorsiyumların bölgelerindeki potansiyele ne kadar hâkim oldukları ve çalışmalarını bölgeye ne kadar entegre edip bu programın dinamiklerini yerine getirebildiklerini ölçmektedir. Tablo 8.WB-BIN Konsorsiyumu 2017-2018 Performans Göstergesi Tablosunda görüldüğü üzere Batı Karadeniz bölgesindeki konsorsiyum üyeleri, bölgedeki KOBİ'lere danışmanlık hizmetleri sağlamış ve bunun sonucunda KOBİ'ler program kapsamında gerçekleştirilen bölgesel, ulusal ve uluslararası etkinliklere katılım sağlayarak yeni bir vizyon kazanmışlardır. Yürütücü kuruluşların Brokerage etkinlik düzenleme sayılarının az olmasına karşın yapılan etkinliklere katılım ve bu etkinliklerde yapılan bire bir görüşmelerin sayısının yeterli olduğu görülmektedir. Müşteri profilleri ile ilgili alınan ilgi bildirimleri konusunda 1 numaralı ortak ve 3 numaralı ortağın, 2 numaralı ortağa göre daha önde olduğu gözlemlenmektedir. 3 numaralı ortağın etkinliklere katılımcı çekme konusunda daha başarılı olduğu görülürken 1 numaralı ortak ise danışmanlık hizmeti verme konusunda KOBİ/Müşteriler ile daha fazla etkileşim içindedir. 2017-2018 performans göstergesi tablosuna bakıldığında yürütücü kuruluşların tüm göstergelerde daha üst düzey performans ortaya koyduğu görülmektedir. Bölgesel/Yerel etkinliklere katılım sağlayan kişi sayısındaki artış programın farkındalığını oldukça arttırmıştır. Alınan ve yapılan ilgi ilanlarındaki yükseliş ile birlikte işbirliği potansiyeli artmış ve bu durum kurumların sağladığı başarılarla olumlu bir etki yaratmıştır. Etkileşimin artması ile birlikte konsorsiyum üyelerinin networklerinin geliştiği görülmekte ve ağ partnerlerinin düzenlediği etkinliklere yapılan aktif katkıların da arttığı görülmektedir. Tüm bunların ışığında konsorsiyum üyelerini daha fazla ASO ve PA ortaya çıkarttığı ve bu şekilde bölgesel ekonomiye olan katkılarını arttırdığı ortaya çıkmaktadır. Ortaklar arasındaki performans göstergelerinin ve buna bağlı olarak faaliyet gösterilen alanların farklılıklarının sebebi yürütücü kuruluşların yapısıdır. Her bir ortağın farklı göstergelerde ön plana çıkması kurumların içlerindeki işleyiş ve faaliyet yapısının farklılığından kaynaklanmaktadır.

WB-BIN Batı Karadeniz Konsorsiyumu 2020 PG tablosundaki veriler incelendiğinde proje yürütücüsü konsorsiyum üyelerinin verdikleri danışmanlık hizmetlerinin sonucu olarak yerel paydaşlarla yapılan işbirliklerinin de katkısıyla alınan ve yapılan ilgi bildirimleri sayısındaki artışın konsorsiyumun başarı oranını

oldukça pozitif yönde etkilediği görülmekte ve artan bu başarı yüzdesiyle bölgesel ekonomiye olan katkı da artmaktadır. Dijitalleşmenin de daha önemli bir rol oynamaya başlaması ile birlikte konsorsiyum bazında ağ tarafından sağlanan dijital ağların yeterli düzeyde kullanıldığı görülmektedir. Bu sayede hem farkındalık artmakta hem de KOBİ/Müşterilerin ağa erişimi kolaylaşmaktadır. Başarı sayısının her proje döneminde artması programın etkin bir şekilde yürütüldüğünü ve her geçen dönemde gelişerek büyüdüğünü göstermektedir. 1 numaralı ortak yerel paydaşlar ile işbirliği yapma konusunda ön plana çıkarken 3 numaralı ortağın iste dijital platformları daha etkili kullandığı görülmektedir. Tablodaki veriler incelendiğinde ortaklar arasındaki iletişimin üst düzeyde olduğu ve üç ortağın da farklı göstergelerde birbirlerine üstünlük kurmalarına karşın genel olarak dengeli bir politika ile ilerledikleri ortaya çıkmaktadır. Konsorsiyumun başarı sayısının her proje döneminde artarak ilerlemesi programın bölgesel ekonomiye olan katkısının da arttığının bir göstergesidir. Danışmanlık hizmeti verilen KOBİ sayısında 1 numaralı ortağın diğer iki ortağa göre daha kapsamlı bir firma envanterine sahip olduğu görülmektedir. 2 numaralı ortak ise Bölgesel/Yerel etkinliklere daha fazla katılımcı bulabilmekte, müşteri sayısı bakımından daha çok kişiye ulaşabilmektedir. 3 numaralı ortak ise alınan ve yapılan ilgi bildirimlerinde ön plana çıkmaktadır. Bu durum sisteme girilen profillerin işbirliğine daha yatkın olduğunun ve daha çok ilgi gördüğünün bir göstergesidir. Tüm bu veriler ışığında 3 ortağın da farklı alanlarda ön plana çıktığı ve birbirinden farklı alanlarda çalışan bu 3 kurumun ortak çalışmasının göstergeleri yerine getirebilmek ve bölgesel ekonomiye katkıyı arttırmak adına etkili bir yöntem olduğu görülmektedir. Farklı faaliyet alanlarına sahip ortaklar ekosistem içerisinde kendilerine düşen görevleri yerine getirdiklerinde birbirlerinin eksiklerini kapatmakta ve kendi uzmanlık alanlarında fayda sağlayarak etkinliği üst seviyelere çekmektedirler.

KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği birlik programı çerçevesinde yürütülen Avrupa İşletmeler Ağı projesi hayata geçtiğinde uluslararası ticaret adına yeni bir dönem başlamıştır. Tüm dünyada öncelikle bölgesel ekonomiden başlayarak mikroekonomiden makroekonomiye tüm ekosistemin gelişmesinde ve ekonominin temel taşları olan KOBİ'lerin AB vizyonu kazanarak büyümesi konusunda, Avrupa İşletmeler Ağı çok büyük bir rol oynamıştır. AB Çerçeve programlarının temel

amaçları aday ülkelerin AB'nin politikalarına uyum sağlayarak bölgedeki refahın, yaşam standartlarının ve bunlara bağlı olarak öncelikle ekonomik düzeyin iyileşmesidir. Avrupa İşletmeler Ağı ile bu bağlamda bölgesel ekonomiye sağladığı katkı ile yeni bir dönem başlatmış ve bu politikaların temelini oluşturmada önemli bir rol üstlenmiştir. Avrupa İşletmeler Ağı projesinin bölgesel ekonomiye olan katkısını incelemede ülkemizin WB-BIN Batı Karadeniz Konsorsiyumunun perspektifinden bakılan bu çalışmada bu proje ile bölgesel ekonomiye ne gibi katkılarda bulunduğu sorgulanmıştır.

Avrupa İşletmeler Ağı projesi ile birlikte AB'ye yönelik yapılan farkındalık etkinliklerinin arttığı ve bu sayede alternatif finansmana erişim, KOBİ'ler arası etkileşim ve bu proje bağlamında yapılan iş birlikleri ile uluslararasılaşma adımlarındaki gelişme ortaya konulmuştur. Program kapsamında düzenlenen bölgesel ve ulusal etkinliklerin yanında aracılık etkinlikleri ile birlikte bölgedeki KOBİLER'in AB vizyonu kazandığı ve normal şartlarda ulaşamadıkları networke ulaşarak kendilerini de bu birliğin bir parçası olarak görmeye başladıkları gözlemlenmektedir.

Bu aşamalar sırasında destek sağlayan Avrupa İşletmeler Ağı iletişim noktaları sayesinde sürecin daha hızlı ilerlediği ve KOBİLER'in bu kaynaklardan faydalandığı görülmektedir. Ticaret Sanayi Odaları, üniversiteler, araştırma kuruluşları gibi yerel paydaşlardan destek alındığında programın daha etkili olduğu ve hedeflerin arttığı görülmektedir. Yürütücü kuruluşlar içerisinde her kurumun kendine göre avantajları bulunmaktadır. WB-BIN Konsorsiyumu 2018 Performans Göstergesi Tablosunda değinildiği şekilde, 1 numaralı ortak daha fazla KOBİ envanterine sahip olurken 3 numaralı ortak AR-GE konusunda bir adım öne çıkmaktadır, 2 numaralı ortak ise geniş ihracatçı firma envanteri ile diğer iki kuruma göre ortada bir profil çizmiştir. Bu profiller bölgenin vizyonu ve ihracat potansiyeline göre değişiklik göstermektedir, her bölgenin kendi karakteristik özellikleri bulunmaktadır.

Konsorsiyum üyelerinin destek verdiği bölgelerde hizmet alan müşterilerin AB kuralları çerçevesinde yapmış oldukları geri bildirim sayısının yeterli düzeyde olduğu görülmektedir ve bu geri bildirimler programın sonraki çağrılarında gelişerek büyümesine katkıda bulunacak önemli etkenler olarak ön plana çıkmaktadır.

Uluslararası düzeyde yapılan aracılık etkinlikleri firmaların ve yürütücü kuruluşların network geliştirmesinde anahtar bir rol oynamaktadır ancak ülkeler arası seyahat yapma zorunluluğu bu etkinliklere katılım sayısını düşürmektedir.

Dijitalleşmenin temellerinin atıldığı bu dönemde bu tarz Brokerage etkinlikleri ve diğer uluslararası iş birliği fırsatlarının internet üzerinden çevrimiçi yapılmaya başlanması bu sayının giderek artmasına ve dolaylı olarak networklerin genişlemesine ve iş birliği potansiyelinin artmasına katkı sağlayacaktır. KOBİ'lerin rekabet edebilirliği birlik programı kapsamında yürütülen Avrupa İşletmeler Ağı Projesi'nin, desteklediği çeşitli faaliyet alanları ve geniş networkü ile birçok ülkeye ulaşabilen bu altyapının gücünü kullanarak bölgesel ekonomik entegrasyona büyük bir katkı sağladığı gözler önüne serilmiştir. Uluslararası ticareti tek bir dilden konuşabilen Avrupa İşletmeler Ağı ekosistemi ve bu ekosisteme bağlı üyeler, yeni dünya düzeninde uluslararası ticaretin kolaylaşması ve gelişmesi adına önemli bir konumda bulunmakta ve program bu düzene entegre olmaya ve gelişmeye açık bir program olarak yerini almıştır.

Bu bağlamda danışmanlık hizmeti verilen firmaların uluslararası B2B etkinliklerine katılım sağladığı görülmüş ve yerel paydaşlarla iş birliği yapmanın ağın tanıtılması ve daha çok kişiye ulaşma konusunda etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Ağ ile ilgili yapılan tanıtım faaliyetleri bölümünde en çok etkileşimin dijital kanallarda olduğu görülmektedir.

Kamu kuruluşlarının AB'nin bu programlarından daha çok verim alması ve daha nitelikli çalışmalar yapabilmeleri personel yetkinliğine ve mevcut vizyonu AB'nin istediği şekilde yönetmeye bağlıdır. Bu vizyon değişikliği ve personel niteliği artışını yapılacak ulusal ve uluslararası iş birlikleri ile güçlendirerek hem AB'nin bu havuzundan daha çok pay elde edebilir hem de birlik programlarını başarılı bir şekilde yürütülmesi ile amaca ulaşılabilir.

5.1. Öneriler

5.1.1. Uluslararası Ticarete Yönelik Öneriler

Uluslararası ticarete bakacak olursak KOBİ'leri bu alanın mihenk taşı olarak görmek kaçınılmaz bir durumdur. Gerek Avrupa Birliği hedeflerini gerekse buradaki

mevcut birlik programlarındaki maddi kaynağın büyüklüğü KOBİ'lerin gelişmesi ve uluslararasılaşması konusunda büyük avantajlar olarak ön plana çıkmaktadır. Tüm bölgelerimizde bu potansiyelin ortaya çıkarılması ve bu programlara olan ilginin artması, büyüme hedefleri konusunda ilk olarak bölgesel ekonomiye ardından da ülke ekonomisine ciddi katkı sunacaktır. KOBİ'ler uluslararası arenaya adım atmadan olduğu yerde sayarak gelişme kat edemeyeceklerdir.

Uluslararası ticaret yapmak hem bir sonraki aşamaya geçme konusunda hem de ülke ekonomisinin üst seviyelere çıkarak refah düzeyinin artması konusunda kaçınılmaz bir yoldur. Bu konudaki farkındalığı arttırmak ve daha etkili sonuçlar almak adına, bölgesel olarak tek tek bölgelerimizdeki nitelikli personel sayısını arttırmak ve AB vizyonunu aşılama ciddi bir etki yaratacaktır. Günümüz şartlarında yetersiz bilgi ve yabancı dil problemi insanların Avrupa Birliği'nden gelen bu fırsatlara uzak kalmasına neden olmuş ve süreci yavaşlatmıştır.

Gelişmiş ülkelere bakıldığında çok küçük yaşlardan itibaren insanların minimum bir ve hatta daha fazla sayıda yabancı dil bilerek uluslararası iletişimi kuvvetli ve vizyon sahibi gençler ile başarıya ulaştığını görmekteyiz. Öncelikle bu vizyonu küçük yaşlardan itibaren insanlarımızı aşılamak ve ilerleyen dönemlerde bu konuda zorluk çekmeden iletişimi kuvvetli ve özgüvenli bireyler olarak yetiştirmek çalıştıkları alanlarda nitelikli kişileri olmalarını sağlamak adına atılması gereken ilk adımlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Hangi sektörde olursa olsun eğitim erken dönemlerde başlamalı ve daha verimli kullanılmalıdır. Uluslararası ticaret ile ilgili eğitimin de daha erken yaşlarda insanlara farkındalık oluşturmak adına verilmesi gerekmektedir. Bu sayede uzun vadede hem nitelikli personel ihtiyacı giderilmiş hem de bu tarz programlar konusunda gerçekten uzman kişilerin çalışmaları ile ülke ekonomisini çok daha ileri seviyelere çıkarılmış olacaktır.

Kısa vadede düşünecek olursak da mevcut personellere çalıştıkları kurumlar tarafından sadece uluslararası ticaret odaklı işler verilmeli ve farklı konularda alakasız iş yüküne maruz bırakılmayarak bu alanda uzmanlaşmanın önü açılmalıdır. Bu öneriler göz önünde bulundurulduğu takdirde ülkemizin bu gibi birlik programlarından hem daha fazla hem de daha etkili şekilde faydalanacağı kaçınılmaz bir gerçektir.

5.1.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

AB Çerçeve programları sürekli kendini yenileyen ve belirli periyotlar halinde Avrupa Birliği tarafından revize edilen birliğe üye olan ülkeler arasındaki entegrasyon ve aidiyet duygusunu geliştiren ve bunun yanında aday ülke statüsünde olan ülkeler için ise birliğin işleyişini kavramaları adına kaçırılmaması gereken büyük fırsatlardır. Bu araştırmanın örnekleminde belirli kısıtlamalar bulunmaktadır, bu çalışma WB-BIN Konsorsiyumunun hizmet verdiği Batı Karadeniz Bölgesi'ni kapsamaktadır. Ancak diğer konsorsiyumların hizmet verdikleri bölgeler ve bu bölgelerdeki birlik programlarının bölgesel ekonomilere yaptıkları katkının araştırılması ve karşılaştırılmaları konuyu pekiştirmek adına değerli olacaktır.

Araştırma evrenini genişleterek tüm bölgelere uyarlanması ile daha kapsamlı sonuçların ortaya çıkacağı düşünülmektedir. Farklı birlik programları kapsamında yürütülen projeler ile bir karşılaştırma yapılması da aradaki farkları görmek ve farklı birlik programlarının işlevlerini karşılaştırmak adına çok önemli sonuçlar doğuracaktır.

KAYNAKÇA

- Abacı , H., Saray, G., Akça, H., & Şahin, L. (2015). Investigation of EU Grant Funded Projects Implemented in Turkey (2000-2015). *INTERNATIONAL CONFERENCE ON EURASIAN ECONOMIES*, 486-491.
- Ajansı, D. M. (2011). Avrupa İşletmeler Ağı İletişim Şeması. KOCAELİ, Türkiye: Doğu Marmara Kalkınma Ajansı.
- Ajansı, G. M. (2020, 08 26). *İstihdam ve Sosyal Yenilik (EaSI) Programı*. Güney Marmara Kalkınma Ajansı: <https://www.gmka.gov.tr/duyuru/istihdam-ve-sosyal-yenilik-easi-programi> adresinden alındı
- Ali, M., & Khalid, N. (2015). An Analytical Study of Economic Cooperation Organization (ECO): Challenges and Perspectives. *European Academic Research Vol. II, Issue 11*, 14031-14045.
- Alimov, R. (2018). The Shanghai Cooperation Organisation: Its role and place in the Development of Eurasia. *Journal of Eurasian Studies* 9, 114-124.
- Altan, C. (2008). Afrika Birliği. *Türkiye-Afrika Birliği, İstanbul: Tasam Yayınları*, 1-7.
- Altuğ, S. A. (2019). Does Erasmus+ Programme Improve the Participants' Intercultural Communicative Competence? *SDU International Journal of Educational Studies*, 1-17.
- APEC. (1996). *APEC ECONOMIC OUTLOOK*. Asia Pacific Economic Cooperation.
- Araújo, C., & Teixeira, A. (2014). Determinants of International Technology Transfer: an Empirical Analysis of the Enterprise Europe Network . *Journal of Technology Management & Innovation*, 120-134.
- Bahçekapılı, C. (2013). AVRUPA KITASINDA AVRUPA BİRLİĞİ DIŞINDAKİ ENTEGRASYON HAREKETLERİ. C. Bahçekapılı içinde, *Ekonomik Entegrasyon: Küresel ve Bölgesel Yaklaşım* (s. 347-364). Ekin Kitabevi.
- BAKANLIĞI, T. D. (2011). *T.C DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI*. T.C DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI: <http://www.mfa.gov.tr/guney-ortak-pazari.tr.mfa> adresinden alındı
- Bakar, F. (2012). VERGİ İDARELERİ ARASI İŞBİRLİĞİ: FİSCALİS VE FİSCUS PROGRAMLARI. *EKONOMİ BİLİMLERİ DERGİSİ*, 35-44.
- Bilgin, A. (2016). Avrupa Komisyonu. B. AKÇAY, & İ. GÖÇMEN içinde, *Avrupa Birliği, Tarihçe , Teoriler, Politikalar, Uygulamalar 3. Baskı* (s. 239-257). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Blanchet, T., Piipponen, R., & Westman, M. (1994). *The Agreement on the European Economic Area*. Clarendon Press- Oxford.
- Borbás, L. (2013). Access to Finance as Main Challenge for. *International Conference on Management, Enterprise and Benchmarking*, 247-250.

- Borragán, N. P.-S. (2016). The Functions of the Commission. N. P.-S. Borragán içinde, *European Union Politics* (s. 125). Oxford University Press.
- Brakman, S., Geretsen, H., & Kohl, T. (2017). Consequences of Brexit and options for a 'Global Britain'. *Papers in Regional Science*, 55-72.
- B-SEEN. (2021). *Black Sea Konsorsiyumu*. EEN B-SEEN: <http://www.blacksea-een.org> adresinden alındı
- BSN-EA. (2021). *BSN-EA*. BSN-EA: <http://www.een-bsnea.org/> adresinden alındı
- Caballero-Anthony, M. (2008). THE ASEAN CHARTER: An Opportunity Missed or One that Cannot Be Missed? *Southeast Asian Affairs*, 71-85.
- Castillo, S. P. (1993). MERCOSUR: History and Aims. *132 Int'l Lab. Rev.* 639, 639.
- Chase, K. (2005). *Trading Blocs, States, Firms, and Regions in the World Economy*. Michigan: Michigan Studies in International Political Economy .
- Chawla, M. I. (2017). Economic Cooperation Organization: A Historical Perspective. *Journal of Political Studies*, Vol. 24,, 575-588.
- Chung, C. (2014). China and the Institutionalization of the Shanghai Cooperation Organization. *Problems of Post-Communism*, 3-14.
- Civico, G. (2017). European Solidarity Corps: Summarizing Opportunities and Risks of a new Initiative. *Voluntaris Volume 5*, 102-108.
- Commission, E. (2014-2020). *Annual Work Programmes of Erasmus+*. European Union: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/documents/annual-work-programmes_en adresinden alındı
- Commission, E. (2015, 04 22). *Avrupa Komisyonu*. Avrupa Komisyonu: https://ec.europa.eu/growth/smes/cosme_en adresinden alındı
- Commission, E. (2020, 06 25). *Employment, Social Affairs & Inclusion*. European commission: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=629&langId=en&callId=603&furtherCalls=yes> adresinden alındı
- Commission, E. (2020, 1 15). *Erasmus+ programme guide*. European Commission: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/default/files/erasmus-plus-programme-guide-2019_en_1.pdf adresinden alındı
- Çokluk, Ö., Yılmaz, K., & Oğuz, E. (2011). Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4, 95-107.
- D. Magliveras, K., & J. Naldi , G. (2002). The African Union: A New Dawn for Africa? *Cambridge University Press*, 415-425.
- Daniels, A. S. (2014). Shaping the Horizon: social sciences and humanities in the EU framework programme "Horizon 2020". *Zeitschrift für Erziehungswissenschaft*, 179–194.
- Demir, N. (2007). *Avrupa Birliğinde Demokrasi*. Ankara: Seçkin.

- Diedre L., B. (2008). Introduction to the African Union. *The African Union* (s. 12-25). içinde New York: Chelsea House Publishers.
- Dinan, D. (2014). A History of European Union. D. Dinan içinde, *Europe Recast: A History of European Union* (s. 53-70). Boulder , USA: LYNNE RIENNER PUBLISHERS.
- EAST-MARMARA. (2021). *EAST MARMARA NETWORK Hakkımızda*. EAST MARMARA NETWORK: <https://www.een-emn.org/> adresinden alındı
- EAST-MED. (2021). *EEN EASTMED*. EEN AKDENİZ: www.eenakdeniz.org.tr adresinden alındı
- EBIC-EGE. (2021). *EBIC EGE*. EEN EBIC EGE: <https://ebicege.org.tr/> adresinden alındı
- Edo, V., & Olanrewaju, M. (2012). AN ASSESSMENT OF THE TRANSFORMATION OF THE ORGANIZATION OF AFRICAN UNITY (O.A.U) TO THE AFRICAN UNION (A.U), 1963 - 2007. *Journal of the Historical Society of Nigeria*, 41-69.
- EEN-ANATOLIA. (2021). *EEN ANATOLIA*. EEN ANATOLIA: <http://eenanatolia.org.tr/Home/About> adresinden alındı
- EFTA Secretariat. (2014). *EFTA*. <https://www.efta.int/about-efta/european-free-trade-association> adresinden alındı
- European Commission*. (2015, Nisan 28). European Commission: <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/what-horizon-2020#Article> adresinden alındı
- European Union*. (2020, Ağustos 14). European Union: https://europa.eu/european-union/about-eu/history_en adresinden alındı
- Feinberg, R. (2007, Eylül 30). Voluntary multilateralism and institutional modification: The first two decades of Asia Pacific Economic Cooperation (APEC). *Springer Science + Business Media*, s. 239-258.
- Felsenthal, D. S. (2001). The Treaty of Nice and qualified majority voting. *Social Choice and Welfare*, 432-434.
- Ferrere, D. M. (1985). New Trends in Latin American Foreign Trade: The LAIA and Its Work. *The International Lawyer vol.19*, 933-947.
- Freedland, J. (2020, Şubat 1). The day we said goodbye. İngiltere: The Guardian.
- Galsworthy, M. &. (2013). Europe's "Horizon 2020" science funding programme: how is it shaping up? *Journal of Health Services Research & Policy*, 18, 182-185.
- Gancheva, Z. (2016). Management of Labour and Safety. *Academy of Economics*, 175-181.
- Gardini, G. L. (2007). Who Invented Mercosur? *Diplomacy and Statecraft*, 805-830.
- Gould, D. M. (1998). *Has NAFTA Changed North American Trade*. Dallas: Federal Reserve Bank of Dallas.

- Gródek, Z., Luc, M., Sikora, A., Sikora, J., Niemiec, M., Siguencia, L., & Velinov, E. (2020). Promotion of RES in a Technology Transfer Network. Case Study of the Enterprise Europe Network. *Energies*, 1-13.
- Hafeznia, M., Hashi, H., & Eftekhari, A. (2012). Geopolitical Challenges of Regional Integration Case study: Economic Cooperation Organization (ECO). *Geopolitics Quarterly*, 1-41.
- Hooghe, L., & Marks, G. (2008). European Union? *West European Politics*, 108-129.
- Huasheng, Z. (2006). The Shanghai Cooperation Organization at 5: Achievements and Challenges Ahead†. *China and Eurasia Forum Quarterly, Volume 4, No. 3*, 105-123.
- HÜSEYNOV, F. (2003). BAĞIMSIZ DEVLETLER TOPLULUĞU'NUN OLUŞUMUNUN HUKUKİ BOYUTLARI. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*.
- IST-BUSINNOVA. (2021). EEN IST-BUSINNOVA. EEN İSTANBUL: [https://een-istanbul.org/adresinden alındı](https://een-istanbul.org/adresinden%20alindi)
- J. K Bailes, A., Dunay, P., Guang, P., & Troitskiy, M. (2007). The Shanghai Cooperation Organization. P. D. Alyson J. K. Bailes içinde, *The Shanghai Cooperation* (s. 6). Stockholm: Stockholm International Peace Research Institute .
- Jakubiak, M. (2017). ENTERPRISE EUROPE NETWORK AS AN INSTITUTION SUPPORTING SMES' INTERNATIONALIZATION - THE CASE STUDY. *International Journal of Management and Applied Science*, 43-48.
- Javaid, U. (2017). Globalization, Interdependence and Economic Cooperation Organization (ECO). *South Asian Studies*, 27-38.
- Koçak, M. K. (2004). Avrupa Birliği Bölgesel Politikası ve Yapısal Fonlar. s. 1-19.
- Kosgeb. (2020). T.C KOSGEB. KOSGEB: <https://en.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/6606/europes-programme-for-smes-cosme#:~:text=COSME%20is%20the%20EU%20programme,Facilitating%20access%20to%20finance&text=Creating%20an%20environment%20favourable%20to%20competitiveness> adresinden alındı
- KOSGEB, S. (2020). WB-BIN Batı Karadeniz Konsorsiyumu PES Tablosu. Türkiye/Batı Karadeniz: Sinop KOSGEB.
- Köktaş, E. B.-M.-A. (2004). *Avrupa Birliği Hukuku*. Asil Yayınları.
- Kubicek, P. (2009). The Commonwealth of Independent States: An Example of Failed Regionalism? . *Review of International Studies, Vol. 35, Globalising the Regional, Regionalising the Global*, 237-256.
- Larry Brookhart, R. W. (1993, Ocak). *Potential Impact on the U.S. Economy and Selected Industries of the North American Free-Trade Agreement*. USITC: <https://www.usitc.gov/publications/332/pub2596.pdf> adresinden alındı
- Lee, S. M. (2006). ASEAN: brief history and its problems. *Korean Minjok Leadership Academy*.

- Lipiec, S. (2018). Recognition of COSME and Horizon 2020 among Small European Entrepreneurs. *KNOWLEDGE ECONOMY SOCIETY*, 11.
- Maluwa, T. (2003). The Constitutive Act of the African Union and Institution-Building in Postcolonial Africa. *Leiden Journal of International Law*, 16(1), 157-170.
- Mccormick, J. (1996). *The European Union Politics-Policies* . West Press Inc.
- Mercosur. (2017). Mercosur:
[http://www.mercosur.int/innovaportal/v/3862/4/innova.front/en-pocas-palabras-adresinden alindi](http://www.mercosur.int/innovaportal/v/3862/4/innova.front/en-pocas-palabras-adresinden-alindi)
- Mercosur. (2018, şubat). *Mercosur Official Website*. Mercosur:
<https://www.mercosur.int/en/about-mercotur/mercotur-in-brief/> adresinden alindi
- Michaelsson, A., & Acienè, E. (2019). The Situation and prospects for youth policy in Lithuania in the context of European solidarity. *TILTAI*, 54-79.
- Michalak, W., & Gibb, R. (1997). Trading Blocs and Multilateralism in the World Economy. *Annals of the Association of American Geographers*, 264-279.
- Narine, S. (2008). Forty years of ASEAN: a historical review. *The Pacific Review*, 411-429.
- Norling, N., & Swanström, N. (2007). The Shanghai Cooperation Organization, trade and the roles of Iran, India and Pakistan. *Central Asian Survey*, 429-444.
- Norling, N., & Swanström, N. (2007). The Shanghai Cooperation Organization, trade, and the roles of Iran, India and Pakistan. *Central Asian Survey*, 429-444.
- Nugent, N. (2001). The History of the Commission. N. Nugent içinde, *The European Commission* (s. 22). London, UK: PALGRAVE.
- Odası, İ. S. (2018). *Avrupa İşletmeler Ağı*. Ufuk 2020 :
https://ufuk2020.org.tr/sites/default/files/u431/aia-sunum_son.pdf adresinden alindi
- Ozekicioglu, S., & Yetiz, F. (2020). *Financial Supports Provided to SMEs Within the Context of the European Union's Budget*. Antalya,Akdeniz Üniversitesi: Akdeniz Üniversitesi.
- Öner, Ç. A. (2021). *Avrupa Birliği Çerçeve Programları Nedir?* Ankara: Tübitak Uluslararası İşbirliği Daire Başkanlığı.
- Özbek, Z. (2008). KOBİ'lerin Türk Ekonomisine Etkileri. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar*, 49.
- Packer, C., & Rukare, D. (2002). The New African Union and Its Constitutive Act. *The American Journal of International Law Vol. 96*, 365-379.
- Parada, L. (2013). Fiscalis 2020: A New European FATCA? . *Tax Notes International, Vol. 72*, 917-921.
- Parada, L. (2013). Fiscalis 2020: A New European FATCA? *Tax Notes International*, 917-921.

- Participating in Fiscalis*. (2020). European Union:
https://ec.europa.eu/taxation_customs/fiscalis-programme_en adresinden alındı
- Phinnemore, D. (2004). The Treaty establishing a constitution for Europe:. *The Royal Institute of International AFFAIRS*, 1-3.
- Phuong, H. (2017, Şubat 22). *Vietnam reaping benefits from APEC membership*. VN EXPRESS INTERNATIONAL: <https://e.vnexpress.net/infographics/data-speaks/vietnam-reaping-benefits-from-apec-membership-3545227.html> adresinden alındı
- Rauckienė-Michaelsson, A., & Acienė, E. (2019). The Situation and prospects for youth policy in Lithuania in the context of European solidarity. *Tiltai*, 54-79.
- Rezaei, S. (2014). Macro Determinants of Infant Mortality in ECO Countries:Evidence from Panel Data Analysis. *Infant Mortality in ECO Countries* , 449-455.
- Rudner, M. (1995). APEC: The Challenges of Asia Pasific Economic Cooperation. *Modern Asian Studies*, 403-437.
- Salmelin, B. (2013). The Horizon 2020 framework and Open Innovation Ecosystems. *Journal of Innovation Management*, 4-9.
- Sartori, A. (2014). Horizon 2020 e COSME: ricerca, innovazione, competitività e accesso al credito per il rilancio dell'industria e delle PMI. *CRANEC - Working Papers del Centro di Ricerche in Analisi economica e sviluppo economico internazionale*, 1-7.
- Schmiemann, M. (2008). Enterprises by size class -overview of SMEs in the EU. *Eurostat Statistics in focus*, 1-7.
- Schott, J.-u. (1991). Trading Blocs and the World Trading System. *The World Economy*, 1-18.
- Schürer, Y. (2019). Erasmus+ . *AKMB-news*, 20.
- Shaw, J. (1998). The Treaty of Amsterdam: Challenges of Flexibility and Legitimacy. *European Law Journal*, Vol. 4, No. 1, 1-4.
- Sitek, M. (2015). European policy on the development of Small and Medium-sized enterprises from the perspective of the Executive Agency for Small and Medium-sized Enterprises. *Journal of Modern Science*, 169-175.
- SMEs, E. A. (2020, Aralık 18). *EIC Accelerator data hub*. EASME: <https://sme.easme-web.eu/#> adresinden alındı
- SOUTH-INNOGATE. (2021). *COSME SOUTH-INNOGATE Konsorsiyumu*. COSME South-Innagate Güney İnnovasyon Kapısı: <https://www.sutso.org.tr/projeler/7/cosme-south-innagate-guney-innovasyon-kapisi> adresinden alındı
- Stepanova, A., Bediukh, O., & Novikova, I. (2019). Contradictions of Enterprise Europe Network development in Ukraine. *BUSINESS PERSPECTIVES*, 190-202.
- Stephenson-Glade, J. B. (1994). The NAFTA agreement and labor force projections: Implications for the border region. *Journal of Borderlands Studies*, 69-99.

- Svennebye, L. H. (2019, Ekim 1). *Free movement: European migration and the EFTA States*. EFTA: <https://www.efta.int/Statistics/news/Free-movement-European-migration-and-EFTA-States-514851> adresinden alındı
- T.C Dışişleri Bakanlığı. (2019, TEMMUZ 24). TC DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI: https://www.ab.gov.tr/2014-2020-donemi_49874.html adresinden alındı
- T.C. Ticaret Bakanlığı. (2020, Şubat 12). T.C. Ticaret Bakanlığı: https://www.ab.gov.tr/turkiye-ab-iliskilerinin-tarihcesi_111.html adresinden alındı
- Tatoğlu, E. (2006). AVRUPA BİRLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ. ANKARA ÜNİVERSİTESİ.
- Teleke, S. (2012). Black Sea Economic Cooperation (BSEC) towards Political and Economic Integration. *The Journal of Global Development and Peace*, 22-32.
- Tomlin, B., & Cameron, M. (2001). *The Making of NAFTA: How the Deal Was Done*. New York : Cornell University Press.
- Turner, B. (1998). Latin American Integration Association (LAIA). *The Statesman's Yearbook*, 68-68.
- Tussie, D. (1982). Latin American Integration: From LAFTA to LAIA. *16 J. World Trade L.*, 399.
- Tübitak. (tarih yok). *Avrupa Birliği Ufuk 2020 programı*. Ufuk 2020: https://ufuk2020.org.tr/sites/default/files/u58/ufuk2020_kitapcigi.pdf adresinden alındı
- Tübitak. (tarih yok). *Avrupa Birliği Ufuk 2020 Programı*. Ufuk2020: https://ufuk2020.org.tr/sites/default/files/u58/ufuk2020_kitapcigi.pdf adresinden alındı
- Türkiye-AB İlişkilerinin Tarihçesi. (2020, Şubat 12). T.C. Avrupa Birliği Başkanlığı: <https://www.ab.gov.tr/p.php?e=111> adresinden alındı
- Türkoğlu, M. (2002). KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELERİN BÖLGESEL KALKINMAYA ETKİLERİ VE BÖLGESEL KALKINMADA KOBİ TEMELLİ STRATEJİLER. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi*, 277-300.
- Ubay, B. (2012). Vergilendirme alanında Avrupa birliğinin işbirliği aracı: Fiscalis 2013 programı. *Maliye Dergisi*, 538-560.
- Udaeta, M. E. (2016). Analysis of Energy Integration and the Transboundary Superstructure in South America. *Journal of Business and Economics*, 29.
- Union, E. (2020). *The Custom 2020 Programme*. European Union: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/customs-cooperation-programmes/customs-2020-programme_en adresinden alındı
- Veugelers, R. (2015). The Impact of Horizon 2020 on Innovation in Europe. *Intereconomics*, 4-30.

- Veugelers, R. C. (2015). The Impact of Horizon 2020 on Innovation in Europe. *Intereconomics* 50, 4-30.
- Villareal, M., & Fergusson, I. (2017). The North American Free Trade Agreement (NAFTA). *CRS Report R42965. Washington, D.C.: Congressional Research Service.*, 5-11.
- Visković, J. (2017). Awareness Of Smes On The Eu Funds Financing Possibilities: The Case Of Split-Dalmatia County. *The Economies of Balkan and Eastern Europe Countries in the Changed World (EBEEC)*, 319-332.
- WB-BIN. (2021). *West Black Sea Konsorsiyumu*. WB-BIN KONSORSİYUMU: <https://wb-bin.com/> adresinden alındı
- Wessels, W. (2012). The Maastricht Treaty and the European Council: The History of an Institutional Evolution. *Journal of European Integration*, 3-7.
- WEST-MAR. (2021). *EEN WEST-MAR*. WEST-MAR: <https://www.een-westmar.org/tr> adresinden alındı
- WEST-MED. (2021). *Antalya Ticaret ve Sanayi Odası, EEN WEST MED*. Antalya Ticaret ve Sanayi Odası: www.atso.org.tr adresinden alındı
- (tarih yok). *World Integrated Trade Solution*. World Integrated Trade Solution.
- WTO International Trade Statistics. (1996). WTO International Trade Statistics: https://www.wto.org/english/thewto_e/glossary_e/glossary_e.htm adresinden alındı
- Yalçınkaya, A. (2017). Kuruluşundan Günümüze Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 1-16.
- Yıldırım, S., İslamoğlu, E., & Yenihan, B. (2014). Türkiye’de KOBİ’lerin Nitelikli İşgücü İhtiyacı İşveren – İşgören – Devlet Ekseninde Bir İnceleme. *Sosyal Siyaset Konferansları / Journal of Social Policy Conferences*, 17-18.
- Yildiz, O. F. (2019, Temmuz 29). *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/asean-southeast-asian-power-engine/1544509#> adresinden alındı
- Yuan, J.-D. (2010). China's Role in Establishing and Building the Shanghai Cooperation Organization (SCO). *Journal of Contemporary China*, 855-869.